

STUDIEGIDS 2021-2022 VOLTijd

LERARENOPLEIDING GODSDIENST
(LEVENSBESCHOUWING, FILOSOFIE & ETHIEK)

LERARENOPLEIDING
TILBURG

Inhoud

Inhoud	1
Inleiding	3
Moduletableaus Lerarenopleiding Levensbeschouwing	4
Propedeuse	5
Professioneel Handelen Propedeuse fase.....	5
Algemene Professionele Vorming (APV), leerjaar 1.....	7
Drama Gamma.....	10
Inleiding levensbeschouwing	10
Hedendaagse spiritualiteit en ethiek	14
Inleiding wereldgodsdiensten.....	16
Verkennen van levensbeschouwelijke praktijken	18
Geschiedenis van de filosofie tot 1500	20
Levensbeschouwelijk communiceren	22
Vakdidactiek A: Levensbeschouwing in de school	24
Vakdidactiek B: Basisbeginselen	26
Hoofdfase	28
Professioneel Handelen Hoofdfase 1	28
Algemene Professionele Vorming (APV), leerjaar 2.....	30
Filosofie en ethiek	33
Christendom: leer en leven	35
Geschiedenis van de filosofie na 1500	37
Interlevensbeschouwelijk dialogiseren.....	39
Heilige teksten.....	41
Oosterse religies en spiritualiteit.....	43
Interculturele theologie.....	45
Vakdidactiek C: Ontwerpen van lesmaterialen; Mens en maatschappij.....	47
Professioneel Handelen Hoofdfase 2	50
Algemene Professionele Vorming (APV), leerjaar 3.....	52
Jodendom en islam: verleden en heden	55
Ethiek: levensbeschouwing en burgerschap.....	57
Hedendaagse theologie en humanistiek.....	59
Godsdienstpsychologie en godsdienstsociologie	61
Vakdidactiek D: Godsdienstpedagogiek en ontwerpen van onderwijs	63
Vorbereiden op afstuderen	65
Verdiepingsmodules.....	67
Verdieping: Levensbeschouwelijk werk	68
Generieke verdieping	70
Intercultureel leren	73
Intercultureel leren onderdeel A: Internationalisation@home.....	74
Intercultureel leren onderdeel B: Internationalisering Buitenland	76

Intercultureel leren onderdeel C: Preparing for Culturally Responsive Teaching	76
Verdiepingsmodule - Vakdidactiek Bèta+	80
Verdiepingsmodule - Vakdidactiek Gamma.....	82
Verdiepingsmodule - Vakdidactiek Nederlands NT2	86
Afstudeerfase	89
Professioneel Handelen Afstudeerfase.....	89
Algemene Professionele Vorming 14: Onderwijspedagogisch handelen	91
Vakdidactisch Ontwerpen	93

Inleiding

Welkom bij Fontys Lerarenopleiding Tilburg (FLOT)! Leraar zijn is een prachtig beroep. FLOT wil de best denkbare leraren opleiden vanuit het besef dat de leraar het verschil kan maken voor elke leerling.

In deze studiegids vind je informatie over alle onderwijseenheden uit het programma.

Algemene informatie over studeren bij FLOT kun je vinden op onze website. Raadpleeg daarnaast regelmatig de actuele informatie op de [portal](#). Hier is onder andere rooster, uitgewerkte informatie bij de onderwijseenheden en overige informatie over de opleiding te vinden. Naast de studiegids en de portal kun je voor vragen of informatie natuurlijk ook terecht bij de studieloopbaanbegeleider, andere opleiders en studiegenoten.

De formele regels die van toepassing zijn op jouw opleiding zijn vastgelegd in de [Onderwijs- en Examenregeling \(OER\)](#). De OER is onderdeel van het studentenstatuut, waar je meer kunt lezen over je rechten en plichten als student van Fontys. Het studentenstatuut vind je op [deze pagina](#).

We wensen je een mooie en succesvolle studietijd toe.

Namens het gehele team van FLOT,
Hanny van Geffen
Directeur Fontys Lerarenopleiding Tilburg

Als gevolg van de Corona situatie is er sprake van een verschuiving van meer offline (op locatie) naar online onderwijs en toetsing. Mede hierdoor kan het zijn dat gedurende het studiejaar een toetsvorm verandert. Eventuele omzettingen vinden plaats in overleg met de examencommissie, een procedure hiervoor zal tijdig beschikbaar zijn.

Moduletableaus Lerarenopleiding Levensbeschouwing

PROPEDEUSE				
	periode 1	periode 2	periode 3	periode 4
	Inleiding levensbeschouwing	Inleiding wereldgodsdiensten	Geschiedenis van de filosofie tot 1500	Levensbeschouwelijke communicatie
	Hedendaagse spiritualiteit en ethiek			
		Verkennen van levensbeschouwelijke praktijken		
		Vakdidactiek A: Levensbeschouwing in de school	Vakdidactiek B: Basisbeginselen	
		Professioneel handelen		
	APV			

HOOFDFASE				
	periode 1	periode 2	periode 3	periode 4
Hoofdfase 1	Filosofie en ethiek	Geschiedenis van de filosofie na 1500	Heilige teksten	Interculturele theologie
	Christendom: leer en leven	Interlevensbeschouwelijk dialogiseren	Oosterse religies en spiritualiteit	
		Vakdidactiek C: ontwerpen van lesmaterialen		Vakdidactiek C: mens en maatschappij
		Professioneel handelen		
	APV			
Hoofdfase 2	Jodendom en islam: verleden en heden	Ethiek: levensbeschouwing en burgerschap	Vorbereiden op afstuderen	Verdieping/Verbreiding
			Hedendaagse theologie en humanistiek	
			Godsdienstpsychologie en godsdienstsociologie	
	Vakdidactiek D: godsdienstpedagogiek en ontwerpen van onderwijs			
	Professioneel handelen			
	APV			
Afstudeerfase	Vakdidactisch afstuderen	Vakdidactisch afstuderen	Vakdidactisch afstuderen	Vakdidactisch afstuderen
	Onderwijspedagogisch afstuderen	Onderwijspedagogisch afstuderen	Onderwijspedagogisch afstuderen	Onderwijspedagogisch afstuderen
	Stage	Stage	Stage	Stage

Propedeuse

Professioneel Handelen Propedeuse fase

Algemeen

Naam onderwijseenheid:	Professioneel handelen Propedeutische fase
Engelse vertaling:	Orientation traineeship
EC:	P-fase: 10 EC
Studiejaar + periode:	Professioneel bekwaam Propedeuse VT: Periode 2 en 3 - (1-2 dagen per week)

Leeruitkomsten P-fase

In het eerste jaar van de lerarenopleiding maak je kennis met het beroep van leraar. VT studenten worden geplaatst op een school. DT studenten zoeken zelf een werkplek. In het eerste jaar is de meest belangrijke vraag dan ook: 'wil en kan ik leraar worden?'. Het leren op de werkplek vormt het hart van de lerarenopleiding. Je leert hierbij in een reële arbeidssituatie de problemen, uitdagingen en successen uit de (toekomstige) beroepspraktijk. De student verbindt op de werkplek drie elementen (theorie, praktijk en persoon) om als aanstaande leraar daadwerkelijk tot groei te komen.

Bij het professioneel handelen wordt gewerkt met leeruitkomsten. Die beschrijven wat je als student aan het eind van de stageperiode moet aantonen.

LUK 1

De student ontwerpt een op zichzelf staande leeractiviteit voor leerlingen in het tweedegraads gebied, voert de activiteit uit en reflecteert op het leerproces en leeropbrengsten, rekening houdend met de context, de doelen, de werkvormen en materialen.

LUK 2

De student draagt bij aan een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor zijn leerlingen.

LUK 3

De student communiceert effectief door vanuit een professionele rol betrokkenheid te tonen en contact te maken met leerlingen, collega's en medestudenten.

LUK 4

De student reflecteert op het eigen pedagogisch, vakdidactisch en vakinhoudelijk handelen als professional, stelt leerdoelen op en werkt zo planmatig aan zijn eigen ontwikkeling. De student onderzoekt vanuit een ontwikkelingsgerichte houding de vraag "wil en kan ik leraar worden" en onderbouwt de opbrengsten.

Toetsing

Leerwegaafhankelijke toets

De student maakt een portfolio met daarin bewijslast om de vier leeruitkomsten aan te tonen.

Op basis van het portfolio wordt een eindgesprek georganiseerd tussen student, instituutsopleider (IO), werkplekbegeleider (WPB) en/of schoolopleider (SO). De werkplekbegeleider/ schoolopleider heeft een adviserende rol bij de beoordeling. De instituutsopleider is examinerator en beoordeelt. De eindbeoordeling vindt plaats op grond van de lesbezoek (of video's), de tussenevaluatie, het stageportfolio en het eindgesprek.

Onderwijsaanbod

Voor Professioneel Handelen is er geen apart onderwijsaanbod. Op het stageportaal kunnen studenten informatie vinden over de stage. De student wordt begeleid door de werkplekbegeleider (en schoolopleider) op de school. Samen met de school wordt gekeken welke activiteiten de student gaat ondernemen. De leeruitkomsten en het ontwikkelplan dat de student zelf maakt zijn hierin leidend.

Opleidingsscholen en aanvullende informatie

Veel studenten starten het werkplekleren op een opleidingsschool. Op opleidingsscholen vormen alle studenten samen een leergroep, die onder leiding van een daartoe opgeleide opleider in de school, samen leren en werken aan een voor hen en de school kenmerkende en betekenisvolle leersituatie. Studenten volgen een geheel geïntegreerd programma. De student wordt opgenomen in het team en in de cultuur van het onderwijs op die school. Er is veel ruimte voor co-creatie, ook samen leren met zittende leraren.

Voor meer informatie over het werkplekleren en de stages kun je hier terecht:
<https://connect.fontys.nl/instituten/flot/Stage/Paginas/Home.aspx>

Algemene Professionele Vorming (APV), leerjaar 1

Algemeen

Naam onderwijseenheid:	Algemene Professionele Vorming
Engelse vertaling:	General Professional Training
SBU / EC's:	Professionele ontwikkeling-A (PRO-A): 28 SBU / 1 EC's Professionele ontwikkeling-B (PRO-B): 112 SBU / 4 EC's Pedagogisch didactisch handelen (PDH): 140 SBU / 5 EC's
Studiejaar + periode:	Studiejaar 1, alle periodes
Ingangseisen:	Geen
Aanwezigheidsplicht	Gezien het practicumkarakter van de modules, waarbij het leren van en met elkaar centraal staat, wordt van studenten verwacht dat ze aanwezig zijn. Zie de OER artikel 17.3.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

- In leerjaar 1 gaat het bij APV om het thema 'jij en het beroep'. De student maakt kennis met het beroep van de leraar en werkt aan zijn eigen professionele ontwikkeling. De student oriënteert zich op het werkveld en verdiept zich in de basis van het pedagogisch en didactisch handelen. Gedurende het studiejaar maakt de student zijn professionele ontwikkeling zichtbaar en aan het eind van het studiejaar maakt de student de balans op omtrent zijn onderwijspedagogisch-didactisch handelen door zijn opgebouwde portfolio te presenteren in een assessment.
- In leerjaar 1 wordt er binnen APV gewerkt aan de beroepsbekwaamheidseisen 'vakdidactisch bekwaam', 'pedagogisch bekwaam' en 'professioneel handelen'.

Doelen en inhoud

Leeruitkomsten (LUK's)

In het propedeuse programma van APV wordt gewerkt met leeruitkomsten. Deze leeruitkomsten zijn geformuleerd omtrent de professionele ontwikkeling tot docent, het algemeen didactisch handelen, het pedagogisch handelen op groepsniveau en het pedagogisch handelen op individueel niveau. Onderstaande LUK's geven een indruk van de leeruitkomsten die de student in leerjaar 1 moet aantonen:

- 1) Professionele ontwikkeling: De student laat op een onderbouwde manier zijn ontwikkeling zien richting een autonome, onderzoekende en betekenisgerichte docent voor leerlingen in het tweedegraadsgebied.
- 2) Didactisch handelen: De student laat in zijn didactisch handelen zien dat hij op een onderbouwde manier keuzes maakt voor een ontwerp van een leeractiviteit voor leerlingen in het tweedegraadsgebied. De student verantwoordt zijn didactisch handelen vanuit cognitieve- en sociale ontwikkelingstheorieën.
- 3) Pedagogisch handelen op groepsniveau: De student signaleert het pedagogisch handelen van de leraar en beschrijft hoe de leraar het groepsgedrag van leerlingen begeleidt en een bijdrage levert aan het creëren van een veilig, ondersteunend en ordelijk leerklimaat in het tweedegraadsgebied. De student verantwoordt hoe hij in zijn pedagogisch handelen invloed uitoefent op groepsdynamische processen in het tweedegraadsgebied.
- 4) Pedagogisch handelen op individueel niveau: De student signaleert het pedagogisch handelen van de leraar en beschrijft hoe de leraar het leren van een leerling begeleidt in het tweedegraadsgebied. De student verantwoordt hoe hij in zijn pedagogisch handelen effectief communiceert en werkt vanuit de psychologische basisbehoeften van de leerling in het tweedegraadsgebied.

Inhoud

Professionele ontwikkeling

Omtrent de professionele ontwikkeling is de student allereerst bezig met kennismaking met het beroep en het in kaart brengen van bestaande beelden en overtuigingen over het beroep van leraar. De student onderzoekt in jaar 1 zijn of haar professionele identiteit. Aan de hand van het opdoen van ervaringen in de praktijk, het bijwonen van bijeenkomsten en het uitwisselen van ervaringen met medestudenten ontdekt de student of het beroep van de docent bij hem of haar passend is. Ook maakt de student inzichtelijk wat zijn of haar leervensen en ontwikkelbehoeften zijn; om zo te groeien in de rol van de leraar die hij voor ogen heeft. Van de student wordt een kritische, reflectieve en onderzoekende houding verwacht. Hiermee zet de student de eerste stap richting de ontwikkeling naar een onderzoekende, betekenisgerichte en autonome docent. Uiteindelijk willen we bij FLOT dat je een karaktervolle leraar wordt; een leraar voor het onderwijs van morgen, een wendbare professional.

Pedagogisch didactisch handelen

De eerste beginselen van het pedagogisch en didactisch handelen komen aan de orde. Een oriëntatie omtrent het concept 'leren' speelt een belangrijke rol: Wat is leren? Welke verschillende visies op leren zijn er? Welke verschillende vormen van leren zijn er? En hoe werkt het geheugen? Deze kennis over leren is van belang om leerlingen te kunnen begeleiden bij het leren en leerprocessen van leerlingen te stimuleren als leraar. Er is ruimte om diverse vaardigheden te oefenen. Studenten leren hoe ze een les moeten voorbereiden en welke aspecten daarbij een rol spelen. Daarnaast leert de student contact maken met leerlingen, zowel met een groep leerlingen als individuele leerlingen. Hij leert de eerste stappen omtrent het opbouwen van een relatie met leerlingen en het creëren van een positief leerklimaat. Dit alles met als doel dat de student leert om zich in zijn professioneel handelen te richten op het geven van betekenis aan het leren van zijn leerlingen.

Relatie met Kennisbasis

De subdomeinen uit de generieke kennisbasis voor leraren in het tweedegraadsgebied die aan de orde komen zijn:

- A1 Opvattingen over leren en leerconcepten
- A3 Hersenen en leren
- A5 Begeleiden van leerprocessen
- A6 Hanteren van doelen
- A7 Ontwerpen van onderwijs
- B2 Pedagogische functie van de school
- B3 Pedagogisch klimaat in de school
- B4 Leerlingbegeleiding
- C1 Ontwikkelingen in het onderwijs
- C3 Persoonlijke professionele ontwikkeling
- C4 Onderzoekend vermogen
- C5 Professionele identiteit

Werkwijze en organisatie

Het leren vindt plaats middels lessen met een divers aanbod (denk aan: colleges, weblectures, workshops, projecten, onlineplatform, literatuurbesprekingen, momenten voor peerfeedback, etc.). Er is een basisaanbod voor iedere student en een aanbod waarbinnen de studenten keuzes kunnen maken op basis van hun professionele leerbehoeften en vraagstukken uit de onderwijspraktijk.

Voor alle studenten is er APV-coaching binnen de eigen opleiding. Hierin wordt de student begeleid bij het in beeld brengen van de eigen ontwikkeling, het opstellen van persoonlijke leervragen en het omgaan met uitdagende situaties binnen de stage. Van- en met elkaar leren in een veilige groep staat binnen coaching centraal.

Literatuur en leermiddelen

Onderstaande literatuur en leermiddelen behoren tot de basislijst. Deze literatuurlijst kan uitgebreid worden met verplichte en aanvullende literatuur door de docent.

- Geerts, W. & Van Kralingen, R. (2020). *Handboek voor leraren*. Bussum: Coutinho. Let op: dit is een nieuwe druk.
- Slooter, M. (2018). *De zes rollen van de leraar*. Huizen: Uitgeverij Pica
- Van den Herik, M., & Schuitema, A. (2016). *Een onderzoekende houding: werken aan professionele ontwikkeling*. Bussum: Coutinho.
- Boek gratis te downloaden:
Suma, T., Vanhoyweghen, K., Sluijsmans, D., Camp, G., Muijs, D., & Kirschner, P.A. (2019). *Wijze lessen: twaalf bouwstenen voor effectieve didactiek*. Meppel: Ten Brink Uitgevers.
https://www.ou.nl/documents/846784/0/Wijze_Lessen_digitaa1_160919.pdf/53ce9ca8-c213-ebc6-d674-ac24f78596ef
- Gratis artikel te downloaden:
Kelchtermans, G. (2012). *De leraar als (on) eigentijdse professional*
https://www.onderwijsraad.nl/binaries/onderwijsraad/documenten/rapporten/2013/03/11/studie-de-leraar-als-oneigentijdse-professional/notitie-kelchtermans-ku-leuven-20120250_1029.pdf

Toetsing

- De onderwijseenheid 'Professionele ontwikkeling' wordt afgesloten met een deoltoets portfolioassessment (PRO-A) en een deoltoets portfolioassessment (PRO-B).
- De onderwijseenheid 'Pedagogisch didactisch handelen' wordt afgesloten met een portfolioassessment (PDH).
- Deadlines voor toetsmomenten staan vermeld in de studiehandleiding. Wanneer de student de deadline mist vervalt de eerste gelegenheid en kan de student gebruik maken van de tweede gelegenheid.

Aanvullende informatie

- Indien er een vermoeden van fraude is, wordt direct de examencommissie verwittigd, die sancties kan opleggen. Een voorbeeld hiervan is het plegen van plagiaat.
- APV kent een practicumkarakter. Hierbij staat 'leren van en met elkaar' centraal. Van studenten wordt verwacht dat ze aanwezig zijn en op actieve en professionele wijze participeren. Dit wordt beoordeeld door de docent. Voorwaardelijk daarvoor is dat zij op tijd aanwezig zijn en voorbereid naar de lessen komen. Als een student om bijzondere omstandigheden een bijeenkomst afwezig is dan dient de student deze inhouden zelf in te halen.

Drama Gamma

Algemeen

Naam onderwijseenheid:	Drama Gamma
Engelse vertaling	Drama
SBU/ EC's:	28/1
Studiejaar + periode:	Studiejaar 1,
Ingangseisen:	Geen
Aanwezigheidsplicht:	Aanwezigheid (100%), leerdoel, presentatie , verhaal vertellen, afronden met gesprek of reflectie verslag

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

De module 'Drama' helpt mee aan de vorming tot professioneel docent.
De inhoud is vakoverstijgend en valt onder het meesterschapdomein.

Doelen en inhoud

Doelen

De student

- werkt aan zijn persoonlijke leerdoel;
- wordt zich bewust van zijn fysieke houding en het effect daarvan op anderen;
- begrijpt het belang van non-verbale communicatie;
- wordt gestimuleerd zijn comfortzone te vergroten;
- doet een beroep op zijn creativiteit;
- vergroot zijn zelfvertrouwen;
- leert zijn medestudenten op een andere manier kennen;
- wordt aangesproken op zijn improvisatievermogen.

Inhoud

Naast vakkennis is het belangrijk dat je als docent ook boeiend vertelt, dat je je non-verbale communicatie inzet, alert bent en uit je comfortzone gaat.

Door verschillende dramaoefeningen ga je hier aan werken. Alle oefeningen en opdrachten worden direct of indirect gekoppeld aan het docentschap.

Je traint je non-verbale sensibeleit en vaardigheden. Je wordt je bewust van je lichaam, stem, houding en uitstraling en leert zo je lijf in te zetten als instrument.

Drama wordt als middel ingezet voor de volgende functies (*Werken met drama - Sjaak Vane*):

- 1) een sociale functie (voor plezier en de sociaal contacten);
- 2) een creatieve functie (om je creativiteit te ontwikkelen, leren vormgeven eigen ideeën);
- 3) een persoonsvormende functie (om te leren jezelf uit te drukken, om jezelf te ontplooien).

Werkwijze en organisatie

De module wordt in één van de 4 periodes ingeroosterd, één blokkur per week. Er zijn in totaal 16 contacturen. Om roostertechnische redenen wordt daar incidenteel van afgeweken. De contacturen worden dan in een workshopvorm (bijvoorbeeld 4 x 4 uur) aangeboden. In de regel vinden de lessen plaats in dramalokaal D012.

Toetsing

Een voldoende (geheeltallig cijfer 6 t/m 10) wordt slechts toegekend als de student heeft voldaan aan de eisen van de module. Voor een positieve afronding van de module ontvang je één studiepunt.

Activiteit	Formele eisen
1. Aanwezigheid	100%. - Mis je 1 bijeenkomst, dan krijg je aan het eind van de periode de mogelijkheid te herkansen door een inhaalles bij te wonen. De inhaalles is telkens op de eerste dag van de tentamenweek van 09.25-11.15 uur in D012. Aanmelden bij je docent is verplicht! - Mis je 2 bijeenkomsten, dan heb je een inhaalles en een extra opdracht. Informeer bij je dramadocent over deze opdracht. - Mis je 3 of meer bijeenkomsten, ontvang je geen studiepunt.
2. Persoonlijk leerdoel	1) Je formuleert een leerdoel in de eerste les 2) In het reflectie gesprek of verslag vertel / beschrijf je hoe je hebt gewerkt aan je persoonlijk leerdoel . En wat de uitkomst is.
3. presentatie	In de les presenteert je een verhaal wat je op een beeldende manier kunt vertellen. Zowel de docent als je medestudenten geven feedback op jouw presentatie.
4. Inzet	Actief en met een open houding meedoen met de oefeningen en opdrachten tijdens de bijeenkomsten.

Persoonlijk leerdoel

- Denk na over een persoonlijk leerdoel.
- Wat wil je leren tijdens deze module?
- Het leerdoel moet gekoppeld zijn aan het docentschap.
- Dit onderdeel bestaat uit
 - Stappenplan
 - Presentatie
 - Reflectie

A. Stappenplan & reflectie

Met onderstaand stappenplan maak je je leerdoel concreet.

1. Formuleer jouw leerdoel:
 - a) Een leerdoel begint altijd met: Ik
 - b) Daarna het woord 'wil'. Ik wil ...
 - c) Vervolgens het gedeelte benoemen wat je wilt leren: het eigenlijke doel (de vaardigheid). Let op: het leerdoel moet gekoppeld zijn aan het docentschap.

Bijvoorbeeld:

 - Ik wil mezelf meer laten zien.
 - Ik wil duidelijker mijn grens aangeven.
 - Ik wil bewust worden van mijn fysieke houding.
2. Leg uit waarom je voor dit leerdoel kiest.
3. Wat zou het bereiken van dit leerdoel je opleveren?
4. Als ik dit doel wil bereiken wat moet ik dan allemaal ondernemen tijdens de module en eventueel daarbuiten?

Kies je voor een reflectie verslag beschrijf dan duidelijk je doel zoals hierboven staat beschreven en lever je reflectie in bij:

d.verhoeven@fontys.nl

- Vermeld in je e-mail en in het verslag duidelijk
 - voor- en achternamen;
 - studentnummers;
 - opleiding / klas.
- Versturen uiterlijk één week na de laatste les

Inleiding levensbeschouwing

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Inleiding levensbeschouwing
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	140 SBU / 5 EC
Studiejaar + periode	Propedeuse, periode 1
Ingangseisen	n.v.t.
Aanwezigheidsplicht	n.v.t.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

Samen met de onderwijseenheid Hedendaagse spiritualiteit en ethiek vormt deze onderwijseenheid een introductie in het brede veld van levensbeschouwing, filosofie en ethiek. Vanuit de kernidee 'levensbeschouwelijk hermeneutiseren' maken studenten een begin met het (h-)erkennen van de zinvaart en leren zij deze te koppelen aan een zestal conceptenparen afkomstig uit – met name- een filosofie van de religie.

Doelen en inhoud

Doelen

De student is in staat om met het oog op de tweedegraads onderwijscontext hedendaagse religieuze, sociale en culturele fenomenen te analyseren op zo'n wijze dat het levensbeschouwelijke gehalte van deze fenomenen zichtbaar wordt. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de concepten *zin*, *contingentie* en *hermeneutiseren* en de begrippenparen: 'transcendentie-immanentie'; 'sacraal-profaan'; 'eeuwigheid-vergankelijkheid'; 'heteronomie-autonomie'; 'vertrouwen-angst'; 'chaos-hoop'.

Inhoud

In deze cursus leert de student het belang van de eigen benadering van levensbeschouwingen te (h-)erkennen en deze te koppelen aan een zestal begrippenparen uit – met name- een filosofie van de religie (transcendent-immanent; sacraal-profaan; eeuwigheid-vergankelijkheid; heteronomie-autonomie; angst-vertrouwen; chaos-hoop). Er wordt uitgegaan van het godsdienstpedagogische idee dat leerlingen in dit schoolvak leren om levensbeschouwelijk te hermeneutiseren. De wijze waarop mensen zin en betekenis verlenen aan ervaringen van contingentie, staat daarmee centraal. Middels inzichten uit met name de filosofie (maar ook de pedagogiek, sociologie en psychologie) leert de studenten inzien dat het eigen karakter van de vraag naar zin vraagt om een eigen schoolvak.

Relatie met Kennisbasis

De onderwijseenheid preludeert op de volgende (sub-)domeinen zoals genoemd in de kennisbasis.

Domein 1: Funderende wetenschappen: theologie en religiewetenschappen

Subdomein 1.2: Religiewetenschappen

Domein 3: Hermeneutiek en communicatie

Subdomein 3.1: Hermeneutiek

Domein 4: Filosofie

Subdomein 4.2: Filosofie van religie en culturele antropologie

Domein 7: Sociale wetenschappen

Subdomein 7.1: Godsdienstsociologie

Subdomein 7.2: Godsdienstpsychologie

Domein 8: Vakdidactiek

Subdomein 8.1: Godsdienstpedagogische en vakdidactische visie

Subdomein 8.2: Didactische en vakdidactische concepten

Werkwijze en organisatie

Er zijn hoor- en werkcolleges. Daarnaast gaan we op excursie. Aan de hand van opdrachten wordt de stof verwerkt.

Literatuur en leermiddelen

Literatuur (verplicht)

De Beer, A. (2020). *Z-in-teresse: Een inleiding voor docenten Levensbeschouwing*. Breda (z.u.)

Toetsing

De onderwijseenheid wordt afgesloten door middel van een kennistoets met open vragen.

Hedendaagse spiritualiteit en ethiek

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Hedendaagse spiritualiteit en ethiek
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	140 SBU / 5 EC
Studiejaar + periode	Propedeuse, periode 1
Ingangseisen	n.v.t.
Aanwezigheidsplicht	n.v.t.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

Samen met de onderwijseenheid Inleiding levensbeschouwing vormt deze onderwijseenheid een introductie in het brede veld van levensbeschouwing, filosofie en ethiek. Uitgaande van de manier waarop ze zelf in het leven staan, verkennen de studenten verschillende manieren waarop levensbeschouwing in de hedendaagse samenleving vorm krijgt.

Doelen en inhoud

Doelen

Aan het eind van de cursus kan de student

- fenomenen van hedendaagse spiritualiteit die aangetroffen worden in de Nederlandse samenleving op zodanige wijze analyseren dat zichtbaar wordt dat deze fenomenen verstaan kunnen worden als manieren van omgaan met ervaringen van contingentie;
- actuele ethische en politieke vraagstukken op zodanige wijze beoordelen dat hij de levensbeschouwelijke implicaties van deze vraagstukken zichtbaar maakt, een en ander binnen het perspectief van de eigen levensgeschiedenis.

Inhoud

In deze module maak je kennis met uiteenlopende levensbeschouwelijke verschijnselen. Dat gaat van religieuze fenomenen zoals Pinkstergemeenten, Paganisme & Wicca tot events als muziekfestivals en sportwedstrijden. Hoe kom je spiritualiteit tegen op straat? Welke levensbeschouwelijke veronderstellingen spelen een rol in maatschappelijke discussies? Waarin zoeken mensen de zin in hun leven? Uitgangspunt bij deze verkenning is de manier waarop je zelf in het leven staat.

Relatie met Kennisbasis

De onderwijseenheid preludeert op de volgende (sub)domeinen zoals genoemd in de Kennisbasis:

Domein 1: Funderende wetenschappen: theologie en religiewetenschappen

Subdomein 1.2: Religiewetenschappen

Domein 5: Ethiek en moraal

Subdomein 5.4: Ethiek en toepassingsgebieden

Domein 7: sociale wetenschappen

Subdomein 7.1: Godsdienstsociologie

Domein 8: vakdidactiek

Subdomein 8.1: godsdienstpedagogiek en vakdidactische visie

Werkwijze en organisatie

Er zijn hoorcolleges en werkcolleges. Hierin maak je kennis met verschillende docenten uit de opleiding en hun aandachtsgebieden. Daarnaast gaan we op excursie. Aan de hand van opdrachten wordt de stof verwerkt.

Literatuur en leermiddelen

Literatuur (verplicht)

- Obbema, F. (2019). *De zin van het leven: Gesprekken over de essentie van ons bestaan*. Amsterdam/Antwerpen: Atlas Contact.

Toetsing

Toetsing vindt plaats via een kennistoets met open vragen.

Inleiding wereldgodsdiensten

Algemeen

Naam onderwijsseenheid	Inleiding wereldgodsdiensten
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	140 SBU / 5EC
Studiejaar + periode	Propedeuse, periode 2
Ingangseisen	n.v.t.
Aanwezigheidsplicht	n.v.t.

Plaats van de onderwijsseenheid in het onderwijsprogramma

De module Inleiding wereldgodsdiensten vormt een eerste stap in de leerlijn wereldgodsdiensten. Studenten maken hier kennis met de vijf grote wereldgodsdiensten. Op een later moment in de studie wordt nader ingegaan op deze stromingen.

Doelen en inhoud

Doelen

De student duidt fenomenen uit boeddhisme, hindoeïsme, christendom, jodendom en islam die aangetroffen worden in de hedendaagse Nederlandse samenleving op zodanige wijze dat zichtbaar wordt dat deze fenomenen verstaan kunnen worden als manieren van omgaan met ervaringen van contingentie.

Inhoud

In de cursus maakt de student kennis met de manieren waarop de vijf grote wereldreligies – jodendom, christendom, islam, hindoeïsme en boeddhisme – invulling geven aan de concepten van zin. Niet alleen worden de mythen, riten en symbolen behandeld, maar ook worden bronnen uit alle religies, in brede zin, samen bestudeerd

Relatie met Kennisbasis

De onderwijsseenheid vormt een uitwerking van de volgende (sub)domeinen zoals genoemd in de Kennisbasis

- Domein 1: Funderende wetenschappen: theologie en religiewetenschappen
 - Subdomein 1.2: Religiewetenschappen
- Domein 2: Belangrijkste levensbeschouwelijke en religieuze tradities en hun bronnen
 - Subdomein 2.1: Jodendom
 - Subdomein 2.2: Christendom
 - Subdomein 2.3: Islam
 - Subdomein 2.4: Hindoeïsme
 - Subdomein 2.5: Boeddhisme
- Domein 3: Hermeneutiek en communicatie
 - Subdomein 3.1: Hermeneutiek

Werkwijze en organisatie

De cursus bestaat uit hoor- en werkcolleges. Tijdens de colleges worden de hoofdlijnen van de encyclopedische kennis alsook het oriënterend gebruik ervan uiteengezet. Tijdens de werkcolleges starten de studenten aan de hand van opdrachten en zelf bestudeerde literatuur met de verwerking van de stof.

Literatuur en leermiddelen

- Prothero, S. (2011) *God Is Not One, The Eight Rival Religions That Run the World*. HarperCollins Publishers Inc; EAN: 9780061571282
- Kemp, H.P. (2013), *The One-Stop Guide to World Religions*. Lion Hudson LTD; EAN: 9780745955094
- Cursusboek
- Extra artikelen, die in het college worden verstrekt.

Toetsing

Deze onderwijseenheid wordt afgerond met een kennistoets met open vragen.

In deze kennistoets zal naast encyclopedische kennis ook worden getoetst in hoeverre de student in staat is deze kennis oriënterend te gebruiken om te bepalen hoe de verschillende religieuze fenomenen mensen helpen om te gaan met ervaringen van contingentie.

Verkennen van levensbeschouwelijke praktijken

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Verkennen van levensbeschouwelijke praktijken
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	140 SBU/ 5EC
Studiejaar + periode	Propedeuse, periode 2, 3 en 4
Ingangseisen	n.v.t.
Aanwezigheidsplicht	n.v.t.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

De cursus 'verkennen van levensbeschouwelijke praktijken' vormt een belangrijk sluitpunt, een punt van reflectie op de vakspecifieke inhoud van het propedeusejaar, alsook een belangrijke vroege stap in de leerlijn praktijkonderzoek. Op basis van een klein empirische verkenning van geleefde religieuze praktijken, komt de student tot een verstaan van het religieuze van anderen in relatie tot de door hen ervaren contingentie.

Doelen en inhoud

Doelen

Aan het einde van de cursus is de student in staat om op basis van eigen, haalbare, onderzoeksvragen, met behulp van enkele empirische dataverzamelmethode, doordacht en navolgbaar de zingevende functie van enkele levensbeschouwelijke praktijken te verkennen.

Inhoud

De cursus beslaat meerdere periodes en zal bestaan uit online instructiemateriaal, begeleidende colleges en eigen veldwerk. Op basis van elementaire empirische onderzoeksmethodes zal de student een eigen verkennend onderzoek doen naar een religieuze praktijk van zijn keuze, bij voorkeur niet uit een eigen levensbeschouwelijke traditie. Dit onderzoek wordt in kleine stapjes gedaan, stapjes die door medestudenten worden voorzien van een peerfeedback. Nadruk ligt op een eerste kennismaking met empirische dataverzameling, methoden die ook tijdens de stages relevant kunnen zijn.

Relatie met Kennisbasis

De onderwijseenheid vormt een uitwerking van de volgende (sub)domeinen zoals genoemd in de Kennisbasis

- Domein 1: Funderende wetenschappen: theologie en religiewetenschappen
 - Subdomein 1.2: Religiewetenschappen
- Domein 2: Belangrijkste levensbeschouwelijke en religieuze tradities en hun bronnen
 - Subdomein 2.1: Jodendom
 - Subdomein 2.2: Christendom
 - Subdomein 2.3: Islam
 - Subdomein 2.4: Hindoeïsme
 - Subdomein 2.5: Boeddhisme
 - Subdomein 2.6: Humanisme
- Domein 3: Hermeneutiek en communicatie
 - Subdomein 3.1: Hermeneutiek

Werkwijze en organisatie

De cursus beslaat drie periodes en bestaat voornamelijk uit zelfstudie. Ter ondersteuning van deze zelfstudie zullen er per periodes 2 colleges van 2 klokuren (4 roosterblokken) worden georganiseerd. Daarin zullen de belangrijkste methodologische aspecten worden besproken. Deze worden vervolgens aan de hand van zelfstudie in deelopdrachten uitgewerkt. De begeleiding van die uitwerking wordt digitaal aangeboden, in de vorm van online peerfeedback en feedback van de docent. Uiteindelijk wordt het geheel van opdrachten verwerkt het te beoordelen eindproduct.

Literatuur en leermiddelen

- Reader

Toetsing

Deze onderwijseenheid wordt afgerond met een zelfbeoordeling. In dit eindproduct presenteert de student een verslag van zijn eigen verkenningen, waarbij hij /zij aandacht besteedt aan de eigen onderzoeksvragen, de wijze waarop hij/zij informatie verzameld heeft en hoe deze informatie is geanalyseerd om een eigen inzicht te krijgen in de zingevende dimensie van de verkende fenomenen.

Geschiedenis van de filosofie tot 1500

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Geschiedenis van de filosofie tot 1500
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	140 SBU / 5 EC
Studiejaar + periode	Propedeuse, periode 3
Ingangseisen	n.v.t.
Aanwezigheidsplicht	n.v.t.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

De onderwijseenheid Geschiedenis van de filosofie tot 1500 zit in de propedeusefase van de opleiding. Het is een inleidende en oriënterende onderwijseenheid. Ze vormt de opmaat voor Filosofie en ethiek en Geschiedenis van de filosofie na 1500.

Doelen en inhoud

Doelen

In de cursus wordt gewerkt aan de volgende leeruitkomsten:

- LUK 1: De student heeft een globaal besef van de historische context waarbinnen de klassieke en christelijke filosofie zich ontwikkelt tot aan 1500.
- LUK 2: De student beschrijft met het oog op de tweedegraads onderwijssetting de belangrijkste kenmerken van de belangrijkste stromingen in de klassieke filosofie, daarmee indien nodig verwijzend naar de specifieke denkbeelden van en bijzondere verschillen tussen de belangrijkste vertegenwoordigers van de klassieke filosofie en haar stromingen
- LUK 3: De student analyseert de belangrijkste kenmerken van de belangrijkste stromingen in de klassieke filosofie en haar vertegenwoordigers aan de hand van haar epistemische, ethische, metafysische en politieke dimensies, en kan deze analyse illustreren met eenvoudige voorbeelden zowel historisch als actueel.
- LUK 4: De student formuleert op basis van de analyses bij LUK 1, 2, 3 toepassings- en interpretatiemogelijkheden binnen zijn beroepscontext

Specifieke leerdoelen als onderdeel van de leeruitkomsten

De student

- kan een introductie tot de filosofie geven aan de hand van de begrippen 'voelen', 'handelen' en 'denken'
- krijgt een historisch besef van de betreffende perioden en inzicht in en begrip van de betreffende filosofen
- leert op een filosofische manier te denken, waarbij nieuwsgierigheid, kritisch nadenken en een gewogen mening centraal staan
- heeft kennis van de basisconcepten uit de teksten, wat betekent: de kern ervan nauwkeurig kunnen beschrijven en toepassen op actuele vraagstukken waarbij de inhoud van de betreffende concepten ook in een eventuele bron herkend en/of toegepast kan worden
- leert om de inhoud van de stof om te zetten in eenvoudige lesvormen om op een beginnend niveau in de klas toe te passen

Inhoud

De geschiedenis van de Westerse filosofie vormt een rijk mozaïek van denkers en denksystemen. In deze cursus staat de filosofie van de Oudheid en het Christendom in grote lijnen tot 1500 centraal. Daarbij ligt de nadruk op de Oudheid. Filosofen als Socrates, Plato en Aristoteles komen aan bod, als ook filosofen van de Stoa. Ten slotte zal de Christelijke filosofie tot Thomas behandeld worden.

Relatie met Kennisbasis

De onderwijseenheid vormt een uitwerking van de volgende (sub)domeinen zoals genoemd in de Kennisbasis.

Domein 4: Filosofie

Subdomein 4.1: Geschiedenis van de filosofie

Domein 5: Ethiek en moraal

Subdomein 5.1: Meta-ethiek

Werkwijze en organisatie

Er zijn interactieve hoorcolleges en bijeenkomsten waarin opdrachten gemaakt worden. Bij een gedeelte van de lessen wordt aangesloten bij het vak Filosofie en Politiek (onderdeel Minor Filosofie & Ethiek).

Literatuur en leermiddelen

Er wordt onder andere gebruik gemaakt van:

- Aristoteles, fragmenten uit *Nicomachische ethiek* en *Politica*
- Drosterij, G., & Van Geffen, B. (2020). *Sleutelvragen van de filosofie: een politieke en metafysische geschiedenis. Syllabus*. Z.p.
- De Bijbel (2013). De Nieuwe Bijbelvertaling. Nederlands Bijbelgenootschap. Athenaeum-Polak & Van Gennep.
- De Naardense Bijbel (2014) Vertaald uit Grieks, Hebreeuws en Aramees door Pieter Oussoren, Uitgeverij Skandalon | Contact
- Plato, fragmenten uit dialogen: Staat, Phaedrus, Phaedo, Wetten, Symposion, Apologie

Toetsing

De onderwijseenheid wordt afgesloten met een kennistoets met open vragen.

Levensbeschouwelijk communiceren

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Levensbeschouwelijk communiceren
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	140 SBU / 5 EC
Studiejaar + periode	Propedeuse, periode 4
Ingangseisen	n.v.t.
Aanwezigheidsplicht	n.v.t.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

Deze onderwijseenheid sluit aan bij de verkenning van het levensbeschouwelijk domein in de moderne samenleving. Invalshoek is de vraag hoe communicatie tussen vertegenwoordigers van levensbeschouwingen en religies plaatsvindt. De onderwijseenheid bouwt voort op inzichten die zijn opgedaan bij Inleiding levensbeschouwing, Hedendaagse spiritualiteit en ethiek en Inleiding wereldgodsdiensten.

Doelen en inhoud

Doelen

- De student analyseert met het oog op een tweedegraads onderwijssetting een gesprekssituatie waaraan hij deelgenomen heeft op zodanige wijze dat hij laat zien in hoeverre in deze situatie sprake is van levensbeschouwelijke communicatie en op zodanige wijze dat hij blijkt geeft zicht te hebben op de eigen levensbeschouwing en respect te hebben voor de levensbeschouwing van de gesprekspartner(s).
- De student organiseert met het oog op een tweedegraads onderwijssetting een gesprekssituatie op zo'n manier dat de levensbeschouwelijke positie van iedere deelnemer aan bod kan komen.
- De student analyseert met het oog op de tweedegraads onderwijscontext een dialoog in het publieke domein op zo'n wijze dat het levensbeschouwelijk gehalte van de dialoog zichtbaar wordt met behulp van de volgende basisconcepten van levensbeschouwing: transcendentie-immanentie; sacraal-profaan; eeuwigheid-vergankelijkheid; heteronomie-autonomie; vertrouwen-angst; chaos-hoop.

Inhoud

In deze onderwijseenheid staat de interlevensbeschouwelijke communicatie centraal. De student gaat aan de hand van concrete opdrachten op zoek naar - en onderzoekt verschillende aspecten van communicatie binnen de eigen levensbeschouwelijke werkomgeving en in het publieke domein. Door middel van werkopdrachten leert hij observeren vanuit een levensbeschouwelijk perspectief, krijgt hij zicht op basisvormen, leert levensbeschouwelijke elementen in communicatie te herkennen, herkent verschillen en overeenkomsten in de diversiteit van levensbeschouwelijke invalshoeken en leert wat er nodig is om vanuit zijn eigen positie hierover in gesprek te gaan en ontwikkelt zijn eigen gevoeligheid hiervoor. Daarnaast leert de student een levensbeschouwelijk gesprek in de werkomgeving te organiseren.

Relatie met Kennisbasis

De onderwijseenheid vormt een uitwerking van de volgende (sub)domeinen zoals genoemd in de Kennisbasis

Domein 3: Hermeneutiek en communicatie

Domein 8: Vakdidactiek

Werkwijze en organisatie

De cursus bestaat voornamelijk uit werkcolleges waarin aan de hand van concrete opdrachten alle onderdelen van levensbeschouwelijke communicatie worden belicht. In het college wordt daarnaast de zelfstandig bestudeerde literatuur besproken en toegepast.

Literatuur en leermiddelen

- Kalsky, M. (2013). Omgaan met religieuze diversiteit. *Narthex: tijdschrift voor levensbeschouwing en educatie* 13(1), 84-89
- Bakker, C. (2002). Godsdiensten dialogiseren niet – mensen (eventueel) wel. *Praktische Theologie: Nederlands tijdschrift voor pastorale wetenschappen* 13(1), 17-26
- Prothero, S. (2011). *God is niet één, overzicht van de grootste wereldgodsdiensten*. Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker pp. 11-38
- Nunez, C., Nunez, R. & Popma, L. (2010). *Interculturele communicatie, van ontkenning tot wederzijdse integratie*. Assen: Van Gorcum pp. 8-17; 76-90
- Hamers, K. (2018). Dialogisch schrijven. In: *Béneker, T. (red.). Toekomstgericht onderwijs in de maatschappijvakken. Een vakdidactisch perspectief vanuit aardrijkskunde, economie, geschiedenis, levensbeschouwing en maatschappijleer* (pp 89-105), http://www.expertisecentrum-mmv/cms_data/Beneker_2018_Toekomstgericht_onderwijs.pdf
- Shapiro, J. (Pr.) & Goldberg, B.Z. (Reg.). (2000). Promises.
- www.nieuwwij.nl
- <https://www.kuleuven.be/thomas/page/>
- Extra materiaal en artikelen die in het college worden verstrekt.

Toetsing

Deze onderwijseenheid wordt aan het einde van de periode afgesloten met een portfolioassessment.

Vakdidactiek A: Levensbeschouwing in de school

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Vakdidactiek A: Levensbeschouwing in de school
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	140 SBU / 5 EC
Studiejaar + periode	Propedeuse, periode 2
Ingangseisen	n.v.t.
Aanwezigheidsplicht	n.v.t.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

Vakdidactiek A is de eerste module van de leerlijn vakdidactiek. In deze module maken de studenten kennis met diverse vormen en inhouden van het schoolvak levensbeschouwing. Door het bestuderen van lesmethodes wordt kennisgemaakt met verschillende werkvormen en leermiddelen. Wat zijn de achterliggende doelen van de keuzes? De module loopt parallel aan Professioneel Handelen Propedeuse B. De student voert op de leerwerkplek eerste oefeningen in de klas uit. De studie van leermiddelen en werkvormen helpt de student zich een eerste professionele beeld te vormen van het schoolvak levensbeschouwing.

Doelen en inhoud

Doelen

De student:

- selecteert en onderbouwt leermiddelen en werkvormen voor lessen levensbeschouwing onderbouw voortgezet onderwijs uit actuele lesmethodes levensbeschouwing op zodanige wijze dat zij op basis van lesdoelen passen bij niveau en beginsituatie van een zelfgekozen groep leerlingen.
- analyseert met het oog op de tweedegraads onderwijssetting actuele lesmethodes levensbeschouwing op zodanige wijze dat zichtbaar wordt vanuit welke visie op het schoolvak de doelen, inhouden, leermiddelen en werkvormen gekozen zijn.

Inhoud

In de onderwijseenheid gaan we kort in op de recente geschiedenis van het schoolvak levensbeschouwing in Nederland. Daarna presenteren we verschillende vakdidactische modellen die momenteel courant zijn en de visies op het vak. Ook lesmethodes waarin modellen en visie geconcretiseerd worden komen aan bod. De studenten beoordelen methodes onder andere vanuit de leerplanfactoren van Tyler, de rol van de docent en ontwikkelingspsychologische inzichten.

Relatie met Kennisbasis

De onderwijseenheid vormt een uitwerking van de volgende (sub)domeinen zoals genoemd in de Kennisbasis.

Domein 3: Hermeneutiek en Communicatie

Domein 8: Vakdidactiek

Subdomein 8.1: Godsdienstpedagogische en vakdidactische visie

Werkwijze en organisatie

In de centrale bijeenkomsten wordt aan de hand van praktische opdrachten kennis gemaakt met werkvormen en leermiddelen uit verschillende lesmethodes. Zoveel mogelijk wordt de koppeling gelegd met de activiteiten die in het kader van het werkplekleren gevraagd worden.

Literatuur en leermiddelen

- Allii, E.T. (2009). *Godsdienstpedagogiek, Dimensies en spanningsvelden*. Zoetermeer: Meinema, pp. 167-204
- Geerts, W. & van Kralingen, R. (2012). *Handboek voor leraren*. Bussum: Uitgeverij Coutinho
- Schoots-Wilke, H. , van Vroonhoven, W. van (e.a.) (2011). *De kracht van de leraar, de 7 principes voor een rijke leeromgeving*. 's Hertogenbosch: KPC Groep
- Hamers, K. (2010). Eerst de visie, dan de methode. *Narthex: Tijdschrift voor levensbeschouwing en educatie*, 10 (1/2), 30-37
- Vermeer, P. (2013). Leren denken in levensbeschouwing. *Narthex: Tijdschrift voor levensbeschouwing en educatie*, 13(3), 64-69
- Vermeer, P. (2012). Meta-concepts, thinking skills and religious education. *British Journal of religious Education*, 34(3), 333-347
- (2014). Themanummer 'Bouwen aan concepten'. *Narthex: Tijdschrift voor levensbeschouwing en educatie*, 14(3).
- Pollefeyt, D. *Uittocht en Utopie: Een godsdienstpedagogiek voor een interreligieuze en interlevensbeschouwelijke wereld*. www.kuleuven.be/thomas/page/download/45264
- Geurts, T. *Omgaan met bronnen*. www.thomgeurts.nl/omgaan-met-bronnen
- Van Dijk-Groeneboer, M. et al (2020). *Handboek Vakdidactiek Levensbeschouwing & Religie, Leven leren vanuit je wortels*. Te downloaden van www.expertisecentrumlervo.nl
- www.vdginform.nl
- Van Iersel, J. (2008). *ZinSpelen, deel 1, Spelregels, leerboek*. Budel: Damon
- Van Iersel, J. (2008). *ZinSpelen, deel 1, Spelregels, Werkboek*. Budel: Damon
- Van Iersel, J. (2008). *ZinSpelen, deel 1, Spelregels, Docentenhandleiding*. Budel: Damon
- Methodes Levensbeschouwing (via mediatheek)
- Literatuur en aanvullende artikelen via Canvas

Toetsing

De onderwijseenheid wordt afgerond met een portfolioassessment

Vakdidactiek B: Basisbeginselen

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Vakdidactiek B: Basisbeginselen
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	140 SBU / 5 EC
Studiejaar + periode	Propedeuse, periode 3 en 4
Ingangseisen	Vakdidactiek 1 gevolgd
Aanwezigheidsplicht	n.v.t.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

Vakdidactiek B gaat in op basisbeginselen van het lesgeven in het schoolvak levensbeschouwing. In vakdidactiek A werd heel pragmatisch verkend hoe het vak er uit op school kan zien. De werkplek van de studenten is hiervoor een referentiekader. De concentratie ligt op leermiddelen en werkvormen omdat dit de eerste zaken zijn in het werkpleklerengevraagd worden. Het werk op microniveau in de klas. In vakdidactiek B wordt het vizier vergroot aan de hand van het DA-model van Van Gelder. Naast werkvormen en leermiddelen komt het accent meer te liggen op de doelen en de toetsing. Alles gekoppeld aan vakdidactische visies. We nemen het vakdidactisch model FLOT-LB als referentie. Eerste aanzetten worden gedaan om tot een eigen beargumenteerde stellingname te komen met betrekking tot het vak levensbeschouwing.

Doelen en inhoud

Doelen

De student:

- ontwerpt valide toetsen op zodanige wijze dat zij passen bij de lesdoelen van een lessenserie uit een bestaande methode levensbeschouwing onderbouw voortgezet onderwijs of het op de stageschool gebruikte lesmateriaal.
- verwoordt zijn visie op de toetsbaarheid van levensbeschouwing in het voortgezet onderwijs op zodanige wijze dat hij zichtbaar maakt welke problematiek bij de toetsbaarheid van levensbeschouwing in het voortgezet onderwijs aan de orde is en op zodanige wijze dat hij valide argumenten voor zijn visie aandraagt.
- beoordeelt vakdidactische modellen levensbeschouwing voortgezet onderwijs op zodanige wijze dat hij zijn visie op het schoolvak levensbeschouwing verwoordt en onderbouwt.

Toelichting:

Bij het ontwerpen van toetsen dient het volgende meegenomen te worden:

- toetsmatrjjs;
- concrete toetsen;
- correctievoorschriften/rubric;
- onderbouwing normering

Te denken valt aan de volgende vakdidactische modellen:

- model Van Gaans & Hamers;
- basishandelingen van T. Geurts;
- levensvragenmodel;
- model Erricker.
- GSM-model

Inhoud

In het onderwijs spelen toetsing en evaluatie een belangrijke rol. Leerlingen krijgen toetsen over de leerstof en de beoordelingen tellen mee bij de vraag of een leerling uiteindelijk bevorderd wordt, een diploma krijgt of bij het bepalen in welk type onderwijs de leerling het best zijn carrière kan voortzetten. Voor de docent is toetsing een mooi middel om te bepalen of de leerlingen de gestelde leerdoelen behaald hebben. De resultaten kunnen helpen het leerproces en de werkwijze van de docent te evalueren.

Relatie met Kennisbasis

De onderwijseenheid vormt een uitwerking van de volgende (sub)domeinen zoals genoemd in de Kennisbasis.

Domein 8: Vakdidactiek

Subdomein 8.1: Godsdienstpedagogische en vakdidactische visie

Werkwijze en organisatie

In periode 3 ligt de nadruk op de koppeling met het werkplekleren. Wat moet de student op de werkvloer uitvoeren en wat heeft hij daarvoor nodig? De studenten helpen elkaar met lesopzetten en reflecteren ook op elkaars uitvoeringen. Ook de aanzetten voor toetsing komen aan de orde. In periode 4 ligt de nadruk op de theoretische verdieping, de vakdidactische modellen.

In het eerste deel van de uitvoering van de module ligt de nadruk op de koppeling met het werkplekleren; in het tweede deel ligt het accent op reflectie en theoretische verdieping.

Literatuur en leermiddelen

- Geerligts, T. & Van der Veen T. (2010) *Lesgeven en zelfstandig leren*. Assen: Van Gorcum. pp. 305-387
- Geerts, W. & Van Kralingen R. (2016 of later) *Handboek voor leraren*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Hoogeveen, P. & Winkels, J. (2011). *Het didactische werkvormenboek: Variatie en differentiatie in de praktijk*. Assen: Van Gorcum
- Wood, C. (2009). *The RE teacher's handbook*. London: Continuum. pp 77-104
- Cohen-Schotanus, J. (2010). *Tegenintuïtief*. Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van hoogleraar onderzoek van onderwijs in de medische wetenschappen aan de Rijksuniversiteit Groningen.
- Ter Avest, I. & Geurts, T. (2004). Geloven in toetsen. *Narhex: Tijdschrift voor levensbeschouwing en educatie*, 4(4), 7-11
- Pol, H. (2004). Portfolio in de klas bij lessen levensbeschouwing? *Narhex: Tijdschrift voor levensbeschouwing en educatie*, 4(4), 12-15
- Van den Berg, B. (2004). Tabbladen voor een portfolio godsdienst/levensbeschouwing. *Narhex: Tijdschrift voor levensbeschouwing en educatie*, 4 (4), 16-19
- De Pater, J. (2013). Het toetsen van discussiëren. *Narhex: Tijdschrift voor levensbeschouwing en educatie*, 13 (3), 78-84
- Van Iersel, J. (2008). *ZinSpelen, deel 1, Spelregels, leerboek*. Budel: Damon
- Van Iersel, J. (2008). *ZinSpelen, deel 1, Spelregels, Werkboek*. Budel: Damon
- Van Iersel, J. (2008). *ZinSpelen, deel 1, Spelregels, Docentenhandleiding*. Budel: Damon
- Van Dijk-Groeneboer, M. et al (2020). *Handboek Vakdidactiek Levensbeschouwing en Religie*. Leven leren vanuit je wortels. Te downloaden van www.expertisecentrumlervo.nl

Toetsing

De onderwijseenheid wordt afgesloten met een portfolioassessment.

Hoofdfase

Professioneel Handelen Hoofdfase 1

Algemeen

Naam onderwijseenheid:	Professioneel Handelen Hoofdfase 1
Engelse vertaling:	Professional Skills
EC:	10 EC
Studiejaar + periode:	Professioneel bekwaam Hoofdfase 1
	VT: Periode 2, 3, en 4 (1-2 dagen per week)

Leeruitkomsten Hoofdfase 1

In het tweede jaar van de lerarenopleiding ga je je sterker richten op het geven van onderwijs en het hanteren van goed groeps- en klasse management. Je leert hierbij in een reële arbeidssituatie de problemen, uitdagingen en successen uit de (toekomstige) beroepspraktijk. De student verbindt op de werkplek drie elementen (theorie, praktijk en persoon) om als aanstaande leraar daadwerkelijk tot groei te komen.

De student gaat aan de slag met vier leeruitkomsten:

LUK 1

De student ontwerpt leeractiviteiten voor leerlingen in het tweedegraads gebied, voert deze uit en reflecteert op het leerproces en leeropbrengsten, gebruikmakend van enkele werkvormen en volgens een gestructureerde opbouw van de lesstof.

LUK 2

De student creëert een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor zijn leerlingen en levert hiermee een bijdrage aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen.

LUK 3

De student handelt en communiceert respectvol vanuit zijn professionele rol naar leerlingen, collega's en medestudenten, vanuit zijn eigen kennis en opvattingen over onderwijs en respecteert hierbij de opvattingen van anderen.

LUK 4

De student geeft richting en vorm aan de ontwikkeling van zijn onderwijspedagogisch, vakdidactisch en vakinhoudelijk handelen als professional op een planmatige manier op basis van een leerwerkplan en reflecteert hierbij op het eigen handelen onderbouwd vanuit zelfreflectie en feedback van anderen.

Toetsing

Leerwegonafhankelijke toets

De student maakt een portfolio met daarin bewijslast om de leeruitkomsten aan te tonen.

Op basis van het portfolio wordt een eindgesprek georganiseerd tussen student, instituutsopleider (IO), werkplekbegeleider (WPB) en/of schoolopleider (SO). De werkplekbegeleider/schoolopleider heeft een adviserende rol bij de beoordeling. De instituutsopleider is examinerator en beoordeelt. De eindbeoordeling vindt plaats op grond van de lesbezoeken (of video's), de tussenevaluatie, het stageportfolio en het eindgesprek.

Onderwijsaanbod

De student wordt begeleid door de werkplekbegeleider (en schoolopleider) op de school. Samen met de school wordt gekeken welke activiteiten de student gaat ondernemen. De leeruitkomsten en het ontwikkelplan dat de student zelf maakt zijn hierin leidend.

Opleidingsscholen en aanvullende informatie

Veel studenten starten het werkplekleren op een opleidingsschool. Op opleidingsscholen vormen alle studenten samen een leergroep, die onder leiding van een daartoe opgeleide opleider in de school, samen leren en werken aan een voor hen en de school kenmerkende en betekenisvolle leersituatie. Studenten volgen een geheel geïntegreerd programma. De student wordt opgenomen in het team en in de cultuur van het onderwijs op die school. Er is veel ruimte voor co-creatie, ook samen leren met zittende leraren.

Voor meer informatie over het werkplekleren en de stages kun je hier terecht:
<https://connect.fontys.nl/instituten/flot/Stage/Paginas/Home.aspx>

Algemene Professionele Vorming (APV), leerjaar 2

Algemeen

Naam onderwijseenheid:	Algemene Professionele Vorming Professionele ontwikkeling (PRO) Pedagogisch didactisch handelen (PDH)
Engelse vertaling:	General Professional Training
SBU / EC's:	PRO: 140 SBU / 5 EC's PDH: 140 SBU / 5 EC's
Studiejaar + periode:	Studiejaar 2, alle periodes
Ingangseisen:	Geen
Aanwezigheidsplicht	Gezien het practicumkarakter van de modules, waarbij het leren van en met elkaar centraal staat, wordt van studenten verwacht dat ze aanwezig zijn.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

- In leerjaar 2 gaat het bij APV om het thema 'jij en de klas'. De student gaat zich verdiepen in groepen leerlingen. Daarbij komen o.a. het voeren van gesprekken en groepsprocessen bij groepen leerlingen aan de orde. Ook verdiept de student zich in de ethische en normatieve aspecten die het werken met leerlingen met zich mee kan brengen. Gedurende het studiejaar maakt de student zijn professionele ontwikkeling zichtbaar en aan het eind van het studiejaar maakt de student de balans op omtrent zijn onderwijspedagogisch-didactisch handelen in een dossier.
- In leerjaar 2 wordt er binnen APV gewerkt aan de beroepsbekwaamheidseisen vakdidactisch bekwaam, pedagogisch bekwaam en professioneel handelen.

Doelen en inhoud

Leeruitkomsten

In het Hoofdphase-I programma van APV wordt gewerkt met leeruitkomsten. Deze leeruitkomsten zijn geformuleerd omtrent de professionele ontwikkeling tot docent, het algemeen didactisch handelen, het pedagogisch handelen op groepsniveau en het pedagogisch handelen op individueel niveau. Onderstaande LUK's geven een indruk van de leeruitkomsten die de student in leerjaar 2 moet aantonen:

- 1) Professionele ontwikkeling: De student verantwoordt zijn gemaakte keuzes in zijn doorlopende ontwikkeling richting een autonome, onderzoekende en betekenisgerichte docent voor leerlingen in het tweedegraadsgebied.
- 2) Didactisch handelen: De student laat in zijn didactisch handelen zien dat hij op een onderbouwde manier keuzes maakt voor een ontwerp van leeractiviteiten voor leerlingen in het tweedegraadsgebied. De student verantwoordt zijn didactisch handelen vanuit leer- en motivatietheorieën.
- 3) Pedagogisch handelen op groepsniveau: De student laat in zijn pedagogisch handelen zien dat hij op een onderbouwde manier intervineert in het groepsproces van leerlingen en een bijdrage levert aan een veilig, ondersteunend en ordelijk leerklimaat in het tweedegraadsgebied. De student verantwoordt hoe hij in zijn pedagogisch handelen en klassenmanagement rekening houdt met het pedagogisch klimaat in de groep, de leefwerelden van leerlingen en de pedagogische functie van de school.
- 4) Pedagogisch handelen op leerlingniveau: De student laat in zijn pedagogisch handelen zien dat hij op een onderbouwde manier het leren van een leerling begeleidt in het tweedegraadsgebied. De student verantwoordt vanuit ontwikkelings- en leertheorieën hoe hij in zijn pedagogisch handelen effectief communiceert en werkt vanuit de psychologische basisbehoeften en de leefwereld van de leerling in het tweedegraadsgebied.

Inhoud

Professionele ontwikkeling

In het eerste studiejaar heb je kennisgemaakt met het beroep van de leraar. Daarnaast heb je ook aandacht besteed aan wie jij bent en wat jij als docent belangrijk vindt. In het tweede studiejaar ga je je verder ontwikkelen richting een autonome, onderzoekende en betekenisgerichte docent. Naast dat je reflecteert op betekenisvolle ervaringen en zo tot leren komt ga je ook actief op zoek naar betekenisvolle ervaringen. Je creëert ze zelf door op een andere manier te handelen voor een groep leerlingen of door met collega's in gesprek te gaan etc. Je stuurt je eigen leren. Bijvoorbeeld door te werken aan de doelen die je in studiejaar 1 hebt opgesteld n.a.v. de PRO-toets. Je krijgt handvatten en wordt begeleid bij je ontwikkeling en het maken van keuzes. Van de student wordt een kritische, reflectieve en onderzoekende houding verwacht. Hiermee zet je een vervolgstap richting de ontwikkeling naar een onderzoekende, betekenisgerichte en autonome docent. Uiteindelijk willen we bij FLOT dat je een karaktervolle leraar wordt; een leraar voor het onderwijs van morgen, een wendbare professional.

Pedagogisch didactisch handelen

De eerste beginselen van het pedagogisch en didactisch handelen zijn in het eerste studiejaar aan de orde geweest. In dit studiejaar zet je de volgende stap. Voor het algemeen didactisch handelen ga je opeenvolgende leeractiviteiten ontwerpen. Waarbij je rekening houdt met de context, leertheorieën en onderwijsconcepten. Vervolgens analyseer je de opbrengsten van je leeractiviteiten op groepsniveau. Wat leren je leerlingen van jouw leeractiviteiten?

Naast het oefenen van je didactische vaardigheden ga je ook je pedagogische vaardigheden uitbreiden. Welke interventies kun je toepassen in een groep leerlingen? Hoe beïnvloed je het groepsklimaat op een positieve manier? Wat is de pedagogische visie van de school? Hoe sluit je hierbij aan als docent? Wat voor effect heeft jouw ingezette interventie gehad om het leerklimaat te verbeteren? Op leerlingniveau zoom je in op de individuele behoeften van leerlingen in een groep. Hoe maak je goed contact? Hoe spreek je leerlingen aan? Hoe voer je een gesprekje over iets dat voorgevallen is in de klas? Hoe kijkt een puber eigenlijk aan tegen school en zijn leefwereld?

Relatie met Kennisbasis

De subdomeinen uit de generieke kennisbasis voor leraren in het tweedegraadsgebied die aan de orde komen zijn:

- A2 Onderwijsconcepten
- A3 Hersenen en leren
- A4 Leer- en motivatieprocessen
- A5 Begeleiden van leerprocessen
- A7 Ontwerpen van onderwijs
- B1 School in de pluriforme maatschappij
- B2 Pedagogische functie van de school
- B3 Pedagogisch klimaat in de school
- B4 Leerlingbegeleiding
- B5 Ontwikkelingstheorieën
- C1 Ontwikkelingen in het onderwijs
- C3 Persoonlijke professionele ontwikkeling
- C4 Onderzoekend vermogen
- C5 Professionele identiteit
- C6 Digitale onderwijsmiddelen

Werkwijze en organisatie

Het leren vindt plaats middels een divers aanbod (denk aan: colleges, weblectures, workshops, projecten, onlineplatform, literatuurbesprekingen). Er is een basisaanbod voor iedere student en een aanbod waarbinnen de student keuzes kunnen maken op basis van hun professionele leerbehoeften en vraagstukken uit de onderwijspraktijk.

Literatuur en leermiddelen

Onderstaande literatuur en leermiddelen behoren tot de basislijst. Deze literatuurlijst kan uitgebreid worden met verplichte en aanvullende literatuur door de docent.

- Geerts, W., & Van Kralingen, R. (2020). *Handboek voor leraren*. Bussum: Coutinho.
- Gratis te downloaden:
Kelchtermans, G. (2012). *De leraar als (on) eigentijdse professional*. Leuven: Katholieke Universiteit Leuven.
https://www.onderwijsraad.nl/binaries/onderwijsraad/documenten/rapporten/2013/03/11/studie-de-leraar-als-oneigentijdse-professional/notitie-kelchtermans-ku-leuven-20120250_1029.pdf
- Gratis te downloaden:
Kirschner, P.A., Claessens, L., & Raaijmakers, S. (2018). *Op de schouders van reuzen*. Meppel: Ten Brink Uitgevers.
<https://newsroom.didactiefonline.nl/uploads/BOEKEN/20190107%20Op%20de%20schouders%20van%20reuzen%20Definitief%20download.pdf>
- Ros, A, Castelijns, J., van Loon, A., & Verbeeck, K. (2020). *Gemotiveerd leren en lesgeven*. Bussum: Coutinho.
- Slooter, M. (2018). *De zes rollen van de leraar*. Huizen: Uitgeverij Pica.
- Van der Wal, J., & De Wilde, J. (2017). *Identiteitsontwikkeling en leerlingbegeleiding*. Bussum: Coutinho.
- Van den Herik, M., & Schuitema, A. (2016). *Een onderzoekende houding: werken aan professionele ontwikkeling*. Bussum: Coutinho
- Gratis te downloaden:
Van der Wateren, D. (2014). *Gert Biesta over het prachtige risico van onderwijs*.
<https://onderzoekonderwijs.net/2014/05/19/gert-biesta-over-het-prachtige-risico-van-onderwijs/>

Toetsing

- De onderwijseenheid 'Professionele ontwikkeling' wordt afgesloten met een portfolioassessment.
- De onderwijseenheid 'Pedagogisch didactisch handelen' wordt afgesloten met een portfolioassessment.
- Deadlines voor toetsmomenten staan vermeld in de studiehandleiding. Wanneer de student de deadline mist vervalt de eerste gelegenheid en kan de student gebruik maken van de tweede gelegenheid.

Aanvullende informatie

- Indien fraude wordt vermoed, wordt direct de examencommissie verwittigd, die sancties kan opleggen. Een vorm van fraude die bij schriftelijke toetsing voorkomt is plagiaat.
- APV kent een practicumkarakter. Hierbij staat 'leren van en met elkaar' centraal. Van studenten wordt verwacht dat ze aanwezig zijn en op actieve en professionele wijze participeren. Dit wordt beoordeeld door de docent. Voorwaardelijk daarvoor is dat zij op tijd aanwezig zijn en voorbereid naar de lessen komen. Als een student om bijzondere omstandigheden een bijeenkomst afwezig is dan dient de student deze inhouden zelf in te halen.

Filosofie en ethiek

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Filosofie en ethiek
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	140 SBU / 5 EC
Studiejaar + periode	Hoofdfase 1, periode 1
Ingangseisen	Propedeuse gevolgd
Aanwezigheidsplicht	n.v.t.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

De onderwijseenheid Filosofie en ethiek maakt deel uit van de leerlijn filosofie en van de leerlijn ethiek, en sluit aan op de modules Geschiedenis van de filosofie (Propedeuse, periode 3 en Hoofdfase 1, periode 2) en de eenheid Ethiek: levensbeschouwing en burgerschap (hoofdfase 2 periode 3).

Doelen en inhoud

Doelen

De student

- kan de (in het Westen actuele) grote westerse wijsgerig-ethische tradities (zoals aangegeven in de kennisbasis) ook in hun actuele ontwikkeling verwoorden, er kritiek op formuleren en er de levensbeschouwelijke achtergrond van beschrijven, met het oog op de tweedegraads onderwijscontext.
- kan binnen de schoolcontext actuele ethische, politieke en levensbeschouwelijke vraagstukken analyseren en evalueren vanuit meerdere wijsgerig-ethische tradities op zo'n manier dat de uitkomst van de evaluatie omgezet kan worden in handelingsvoorstellen, zowel in de lespraktijk als ten aanzien van het (school-)organisatiebeleid, ethische beraad en ethische commissie

Inhoud

Ethische vragen gaan over goed handelen als persoon in relatie tot je medemens, de maatschappij en de overheden, en ook jezelf en de manier waarop dat in een staat (democratie meestal) geregeld wordt.

Ethische vragen beginnen ook bij je af te vragen hoe je dingen moet doen, bv. in je werk of in je persoonlijke leven. En als iemand er naar vraagt, hoe verantwoord jij je handelen dan? Bv. ten opzichte van je leerlingen of van je opdrachtgevers, of van jezelf en jouw geweten?

De cursus beoogt de grote denklijnen te tonen die de ethiek van oudsher kent en die nu in de actualiteit een grote rol spelen. Zowel de filosofische en levensbeschouwelijke ondergrond als de actuele toepassing komen aan de orde. De cursus kan ook omschreven worden als meta-ethiek, waarin ook de religie en moraal (normatieve ethiek) worden gepositioneerd en actuele toepassingen worden besproken. De deskundigheid op dit terrein wordt ook aangewend bij het inrichten van het onderwijs en ontwikkelen van samenhang met andere disciplines.

Relatie met Kennisbasis

De onderwijseenheid vormt een uitwerking van de volgende subdomeinen zoals genoemd in de Kennisbasis.

Domein 5: Ethiek en moraal

Subdomein 5.1: Meta-ethiek

Subdomein 5.2: Ethiek en religie

Subdomein 5.3: Ethiek en moraal

Subdomein 5.4: Ethiek en toepassingsgebieden

Werkwijze en organisatie

De colleges bestaan uit interactieve hoorcollege waarin de door de student voorbereide teksten, die n.a.v. het voorafgaand college worden bestudeerd, worden besproken. Sommige colleges vallen samen met het vak Ethiek en kritiek (onderdeel Minor Filosofie & Ethiek)

Literatuur en leermiddelen

Per les zullen capita selecta worden opgegeven. Als basis gaan we uit van:

- Van Hees, M., Nys, T. & Robeyns, I. (Red.). *Basisboek ethiek*. Amsterdam: Boom.
- Overige literatuur wordt tijdens de lessen beschikbaar gesteld.

Toetsing

Deze onderwijseenheid wordt afgerond met een kennistoets met open vragen.

Christendom: leer en leven

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Christendom: leer en leven
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	140 SBU / 5 EC
Studiejaar + periode	Hoofdfase 1, periode 1
Ingangseisen	Propedeuse gevolgd
Aanwezigheidsplicht	Ja

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

Binnen het schoolvak levensbeschouwing is er altijd veel aandacht voor de christelijke tradities. Nadat de student een eerste, propedeutische kennismaking met de christelijke tradities heeft gehad, wordt in de hoofdfase uitdrukkelijker ingegaan op de ontstaansgeschiedenis van concepten en instituties met name in verhouding tot bestaande culturele situaties (context).

Doelen en inhoud

Doelen

De student

- kan met het oog op het tweedegraads onderwijsveld conform de kennisbasis voorbeelden geven van de geschiedenis van de wisselwerking tussen politiek, het publieke leven en christelijke tradities.
- kan met het oog op het tweedegraads onderwijsveld conform de kennisbasis voorbeelden geven van de impact en het belang van tradities en culturen bij het formuleren van zaken van christelijke dogma's en moraal.
- kan met het oog op het tweedegraads onderwijsveld conform de kennisbasis voorbeelden geven van ontwikkelingen in de Nederlandse kerkelijke situatie.

Inhoud

Er wordt in deze module met name ingezoomd op de wisselwerking tussen leven en leer (concepten) in de veelkleurige geschiedenis van de christelijke tradities. Hierin speelt ook de maatschappelijke context een belangrijke rol. De ontwikkelingen in de geschiedenis van de zogeheten 'Lage landen' krijgen speciale aandacht.

Relatie met Kennisbasis

De onderwijseenheid vormt een uitwerking van de volgende (sub)domeinen zoals genoemd in de Kennisbasis.

Domein 1: Funderende wetenschappen: theologie en religiewetenschappen

Subdomein 1.1: Theologie

Domein 2: Belangrijkste levensbeschouwelijke en religieuze tradities en hun bronnen

Subdomein 2.2: Christendom

Domein 6: Christelijke traditie en geschiedenis

Subdomein 6.1: Kerkelijke kaart

Subdomein 6.2: Concepten

Subdomein 6.3: Geschiedenis

Subdomein 6.4: Verhouding met andere culturen en religies

Domein 8: Vakdidactiek

Subdomein 8.4: Vakdidactische vaardigheden op het gebied van teksten en verhalen

Subdomein 8.5: Vakdidactische vaardigheden op het gebied van kunstzinnige uitingen

Werkwijze en organisatie

Hoor-, werkcolleges

Literatuur en leermiddelen

Tijdens de colleges wordt gebruik gemaakt van:

- Van den Akker, N, & Nissen, P. (1999), *Wegen en dwarswegen: Tweeduizend jaar christendom in hoofdlijnen*. Amsterdam: Boom.
- Van Eijnatten, J., & Van Lieburg, F. (2006). *Nederlandse religiegeschiedenis*. Hilversum: Verloren.
- Ten Kate, L., & Poorthuis, M. (reds.). (2017). *25 Eeuwen theologie: teksten/toelichtingen*. Amsterdam: Boom

Literatuur (verplicht)

- Van den Akker, N, & Nissen, P. (1999), *Wegen en dwarswegen: Tweeduizend jaar christendom in hoofdlijnen*. Amsterdam: Boom.

Literatuur (aanbevolen)

- Van Eijnatten, J., & Van Lieburg, F. (2006). *Nederlandse religiegeschiedenis*. Hilversum: Verloren.
- Ten Kate, L., & Poorthuis, M. (reds.). (2017). *25 Eeuwen theologie: teksten/toelichtingen*. Amsterdam: Boom

Toetsing

De module wordt afgesloten middels een kennistoets met open vragen.

Geschiedenis van de filosofie na 1500

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Geschiedenis van de filosofie na 1500
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	140 SBU / 5 EC
Studiejaar + periode	Hoofdfase 1, periode 2
Ingangseisen	n.v.t.
Aanwezigheidsplicht	n.v.t.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

De onderwijseenheid Geschiedenis van de filosofie na 1500 zit in de hoofdfase 1 van de opleiding. Het is een inleidende en oriënterende onderwijseenheid. Ze is het vervolg op onderwijseenheid Geschiedenis van de filosofie tot 1500.

Doelen en inhoud

Doelen

In de cursus wordt gewekt aan de volgende leeruitkomsten

- LUK 1: De student heeft een globaal besef van de historische context waarbinnen de filosofie zich ontwikkelt na 1500;
- LUK 2: De student beschrijft met het oog op de tweedegraads onderwijssetting de belangrijkste kenmerken van de belangrijkste stromingen in de filosofie na 1500, daarbij verwijzend naar de specifieke denkbeelden van en bijzondere verschillen tussen de belangrijkste stromingen, in het algemeen de moderne, laatmoderne en postmoderne filosofie;
- LUK 3: De student analyseert de belangrijkste kenmerken van de belangrijkste stromingen in filosofie na 1500 zoals omschreven in LUK 2 aan de hand van haar epistemische, ethische, metafysische en politieke dimensies, en kan deze analyse illustreren met eenvoudige voorbeelden;
- LUK 4: De student formuleert op basis van de analyses bij LUK 1 t/m 3 toepassingsmogelijkheden binnen zijn beroepscontext

Inhoud

De geschiedenis van de Westerse filosofie vormt een rijk mozaïek van denkers en denksystemen. In deze cursus staat de filosofie na 1500, dus van de moderniteit, laatmoderniteit en postmoderniteit centraal.

Relatie met Kennisbasis

De onderwijseenheid vormt een uitwerking van de volgende (sub)domeinen zoals genoemd in de Kennisbasis.

Domein 4: Filosofie

Subdomein 4.1: Geschiedenis van de filosofie

Domein 5: Ethiek en moraal

Subdomein 5.1: Meta-ethiek

Werkwijze en organisatie

Er zijn interactieve hoorcolleges en bijeenkomsten waarin opdrachten gemaakt worden. Bij een gedeelte van de lessen wordt aangesloten bij het vak Filosofie en Politiek (onderdeel Minor Filosofie & Ethiek).

Literatuur en leermiddelen

Er wordt onder andere gebruik gemaakt van:

- Drosterij, G., & Van Geffen, B. (2020). *Sleutelvragen van de filosofie: een politieke en metafysische geschiedenis*. Syllabus. Z.p.

Toetsing

De onderwijseenheid wordt afgesloten door middel van een beroepsproduct.

Interlevensbeschouwelijk dialogiseren

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Interlevensbeschouwelijk dialogiseren
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	140 SBU / 5 EC
Studiejaar + periode	Hoofdfase 1, periode 2
Ingangseisen	Module Levensbeschouwelijk communiceren gevolgd
Aanwezigheidsplicht	n.v.t.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

De module past in een leerlijn 'levensbeschouwelijk communiceren', propedeuse en 'interculturele theologie' (periode 4, hoofdfase 1). De module Interlevensbeschouwelijke dialoog is een verdieping van de module Levensbeschouwelijk communiceren.

Doelen en inhoud

Doelen

De student:

- reflecteert op een interlevensbeschouwelijke dialoog waaraan hij heeft deelgenomen – context naar keuze - op zodanige wijze dat hij zijn eigen rol en verantwoordelijkheid evalueert.
- reflecteert op een interlevensbeschouwelijke dialoog die hij heeft gefaciliteerd voor leerlingen in het tweedegraads onderwijsgebied op zodanige wijze dat hij in zijn reflectie minimaal twee verschillende visies betreft uit de vakliteratuur over de mogelijkheden en onmogelijkheden van interlevensbeschouwelijke dialoog in de school.

Inhoud

Hoe we het ook wenden of keren: onze (westerse) samenlevingen zijn multicultureel. In die multiculturele setting spelen allerlei levensbeschouwingen een rol. Elk individueel mens communiceert vanuit zijn/haar referentiekader, verkregen door opvoeding, ervaringen en sociale contexten waarbinnen de ervaringen worden opgedaan.

Dit roept de vraag op hoe we elkaar kunnen 'verstaan' met het oog op vreedzaam 'samen leven'.

Sowieso is het de vraag of dit 'verstaan' überhaupt mogelijk is.

De werkvelden waarvoor de opleiding Levensbeschouwing opleidt worden ook bevolkt door mensen met heel verschillende culturele en religieuze/levensbeschouwelijke achtergronden. Als leraar of als werker heb je een weg te vinden in het omgaan met de verschillende achtergronden en overtuigingen. En: je brengt ook altijd jezelf mee.

In het college gaan we op zoek naar de kenmerken van interreligieuze/interlevensbeschouwelijke dialoog.

Relatie met Kennisbasis

De onderwijseenheid vormt een uitwerking van de volgende (sub)domeinen zoals genoemd in de Kennisbasis.

Domein 3: Hermeneutiek en communicatie

Domein 6: Christelijke traditie en geschiedenis

Subdomein 6.4: Verhouding met andere culturen en religies

Domein 8: Vakdidactiek

Subdomein 8.3: Werkvormen

Werkwijze en organisatie

De colleges bestaan uit het bespreken van de door de studenten bestudeerde literatuur en het verwerken van de uitgereikte opdrachten.

Literatuur en leermiddelen

Literatuur (door iedereen te bestuderen)

- Prothero, S. (2011). *God is niet één: Overzicht van de grootste godsdiensten*. Amsterdam: Bert Bakker pp. 11-38
- Moyaert, M. (2011). *Leven in Babelse tijden: De noodzaak van een interreligieuze dialoog*. Zoetermeer: Klement
- Kalsky, M. (2013). Omgaan met religieuze diversiteit. *Narthex: Tijdschrift voor levensbeschouwing en educatie*, 13 (1) pp. 84-89
- De Jong, A. (2012). *Van elkaar leren: Over doelen en doeloriëntaties van interreligieus leren* opgehaald van website: Handelingen, Tijdschrift voor praktische theologie en religiewetenschap www.handelingen.com/detailed-news/article/van-elkaar-leren.html
- Anbeek, C. (2002). Interreligieuze dialoog: wat, waarom, hoe? *Praktische Theologie: Nederlands tijdschrift voor pastorale wetenschappen*, 29 (1), 7-16
- Bakker, C. (2002). Godsdiensten dialogiseren niet-mensen (eventueel) wel. *Praktische Theologie: Nederlands tijdschrift voor pastorale wetenschappen*, 29 (1), 17-26
- Minnema, L. (2002). Interreligieuze dialoog? Godsdienstwetenschappelijke observaties en reflecties. *Praktische Theologie: Nederlands tijdschrift voor pastorale wetenschappen*, 29 (1), 101-108
- Hamers, K. (2018). Dialogisch schrijven: Levensbeschouwing. In: T. Béneker (Red). *Toekomstgericht onderwijs in de maatschappijvakken: Een vakdidactisch perspectief vanuit aardrijkskunde, economie, geschiedenis, levensbeschouwing en maatschappijleer* (pp. 89-105) (http://www.expertisecentrum-mmv/cms_data/Beneker_2018_Toekomstgericht_onderwijs.pdf).
- Van Dijk-Groeneboer, M. et al (2020). *Handboek Vakdidactiek Levensbeschouwing & Religie, Leven leren vanuit je wortels*. Te downloaden van www.expertisecentrumlervo.nl
- www.vdginform.nl
- Narthex 21(2) *Hoogspanning. Omgaan met controversen en conflict in de klas*

Aanvullende literatuur/vindplaatsen

- De Jong, A. (2010). Van catechismusles naar interreligieus leren. *Narthex: Tijdschrift voor levensbeschouwing en educatie*, 10 (1/2), 11- 16
- Kerkhoff, E. van en Elshof, T. (2011). Geloven in de ontmoeting. *Narthex: Tijdschrift voor levensbeschouwing en educatie*, 11 (3), 42-47
- Kalsky, M. (Red.) (2013). *Alsof ik thuis ben, samenleven in een land vol verschillen*. Almere: Parthenon
- Nunez, C., Nunez, R., & Popma, L. (2010). *Interculturele communicatie, Van ontkenning tot wederzijdse integratie*. Assen: Van Gorcum, pp. 8-17; 68-90
- Roebben, B. (2015). *Inclusieve godsdienstpedagogiek, grondlijnen voor levensbeschouwelijke vorming*. Leuven/Voorburg: Acco
- Sociaal en Cultureel Planbureau (2014). *Geloven binnen en buiten verband: Godsdienstige ontwikkelingen in Nederland*. Den Haag: SCP
- Ten Broek, B. (2002). Een te vroeg geboren onderwijsmodel? *Praktische Theologie: Nederlands tijdschrift voor pastorale wetenschappen*, 29 (1), 27-40
- Van Eijk, R. (2002). Tot elkaar veroordeeld, interreligieuze samenwerking en dialoog in de basen. *Praktische Theologie: Nederlands tijdschrift voor pastorale wetenschappen*, 29 (1), 41-55
- Holm, K., Nokelainen, P., & Tirri K. (2013). Finnish secondary school students' interreligious sensitivity. *British Journal of religious Education* 36 (3), 315-331
- Jackson, R. (2004). *Rethinking Religious Education and Plurality: Issues in diversity and pedagogy*. London: Routledge
- www.godsdienstonderwijs.be
- www.rondetafelhuis.nl: de site van Het Ronde Tafelhuis, interreligieus ontmoetingscentrum

Toetsing

Deze onderwijseenheid wordt afgerond met een portfolioassessment.

Heilige teksten

Algemeen

Naam onderwijsseenheid	Heilige teksten
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	140 SBU / 5 EC
Studiejaar + periode	Hoofdfase 1, periode 3
Ingangseisen	Propedeuse gevolgd
Aanwezigheidsplicht	n.v.t.

Plaats van de onderwijsseenheid in het onderwijsprogramma

De module Heilige teksten past in een leerlijn wereldgodsdiensten en interculturele theologie (hoofdfase 1, periode 4) en interlevensbeschouwelijke dialoog (hoofdfase 1, periode 2). De leerlijn is erop gericht de student inzicht te geven in de onderbouwing van de normativiteit binnen een traditie, alsmede op de verschillende methodes om die te benaderen en interpreteren vanuit, en met behulp van, de eigen normativiteitstraditie van een student, zoals die in de westerse samenleving vorm krijgt (en doordacht wordt).

Doelen en inhoud

Doelen

De student kan met het oog op de tweedegraads onderwijscontext, heilige teksten van de vijf wereldreligies analyseren en verklaren, zoals beoogd in de kennisbasis en met de daar aangegeven kennisdomeinen, met behulp van zowel de historisch-kritische als de hermeneutisch methode, en recht doende aan de inwendige normativiteit van de tekst.

De student kan in eigen woorden de heilige teksten van de vijf wereldreligies, alsook de tradities in de omgang met die teksten beschrijven, en zijn positie tot de geanalyseerde heilige teksten bepalen door zijn eigen normativiteit te confronteren met de inwendige normativiteit van de tekst.

Toelichting: onder de vijf wereldreligies wordt verstaan boeddhisme, hindoeïsme, christendom, jodendom en islam.

Inhoud

Het lezen van heilige teksten gaat er van uit dat het pogingen betreft om het beste in mensen naar boven te halen, wat in de menselijke ervaring niet uit mensen zelf kan voortkomen, maar als van elders wordt ervaren en waarvoor elke cultuur een eigen herkomst kent. Dat is ook de reden waarom ze zijn blijven bestaan, door de tijden heen. De benadering is dus dat het oude teksten betreft, geschreven door menselijke auteurs, en die binnen het geloof van de getrouwen een inhoud, gezag en betekenis krijgen, een normativiteit, die de lezer/hoorder voor een keuze stelt (proposer la foi).

Relatie met Kennisbasis

De onderwijsseenheid vormt een uitwerking van de volgende (sub)domeinen zoals genoemd in de Kennisbasis.

Domein 1: Funderende wetenschappen: theologie en religiewetenschappen

Domein 3: Hermeneutiek en communicatie

Subdomein 3.1: Hermeneutiek

Werkwijze en organisatie

De colleges zijn deels in de vorm van een hoorcollege m.b.v. PowerPoints, deels in de vorm van interactief onderzoek waarin de door de student voorbereide teksten, die n.a.v. het voorafgaand college worden bestudeerd, worden besproken.

Literatuur en leermiddelen

- Bijbel (in meerdere gangbare vertalingen, minstens één wetenschappelijk gefundeerd).
- Leemhuis, F. (vertaler). (2014). *De Koran*. Houten: Spectrum.
- De Breet, J. & Janssen, R. (2011). *Aldus sprak de Boeddha: Bloemlezing uit de Pali-canon* (2e ed.). Nieuwerkerk a/d IJssel: Asoka.
- Verdere literatuur wordt beschikbaar gesteld tijdens de cursus

Toetsing

Deze onderwijseenheid wordt afgerond met een kennistoets met open vragen.

Oosterse religies en spiritualiteit

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Oosterse religies en spiritualiteit
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	140 SBU / 5 EC
Studiejaar + periode	Hoofdfase 1, periode 3
Ingangseisen	n.v.t.
Aanwezigheidsplicht	n.v.t.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

Deze module is een cursus in de leerlijn wereldgodsdiensten. In het propedeusejaar zijn relevante fenomenen uit de vijf wereldreligies zijn besproken. In de hoofdfase wordt in een drietal modules nader ingegaan op deze wereldreligies. In deze onderwijseenheid staan de oosterse religies centraal.

Doelen en inhoud

Doelen

De student plaatst met het oog op de tweedegraads onderwijssetting verschijningsvormen van oosterse religies binnen een historisch en religiewetenschappelijk perspectief op een zodanige wijze dat de kernbegrippen van deze levensbeschouwelijke stromingen, zoals geformuleerd in de Kennisbasis Godsdienst/Levensbeschouwing, correct gebruikt en geduid worden.

De student selecteert en analyseert met het oog op de tweedegraads onderwijssetting verschillende actuele voorbeelden op zodanige wijze dat duidelijk wordt welke uitdagingen door volgelingen van de oosterse religies in de moderne tijd worden ondervinden en welke antwoorden zij formuleren op die uitdagingen.

Inhoud

In deze cursus gaat de student verder in op de oosterse godsdiensten hindoeïsme en boeddhisme. Daarin wordt de kennis van het eerste leerjaar verder uitgediept aan de hand van belangrijke religieuze en filosofische concepten en de wijze waarop de religies worden beleefd in de moderne wereld.

Relatie met Kennisbasis

De onderwijseenheid vormt een uitwerking van de volgende subdomeinen zoals genoemd in de Kennisbasis.

- Domein 1: Funderende wetenschappen: theologie en religiewetenschappen
 - Subdomein 1.2: Religiewetenschappen
- Domein 2: Belangrijkste levensbeschouwelijke en religieuze tradities en hun bronnen
 - Subdomein 2.4: Hindoeïsme
 - Subdomein 2.5: Boeddhisme
- Domein 3: Hermeneutiek en communicatie
 - Subdomein 3.1: Hermeneutiek

Werkwijze en organisatie

De cursus bestaat uit 8 colleges van 2 klokuren (4 roosterblokken) en 7 zelfstudieopdrachten. Tijdens de colleges worden de hoofdlijnen van de encyclopedische kennis alsook het oriënterend gebruik ervan uiteengezet. De zelfstudieopdrachten worden digitaal aangeboden. De feedback daarop wordt zowel digitaal als in het college gegeven.

Literatuur en leermiddelen

- Oxtoby, W.G., Amore, R.C., Hussain, A. & Segal, F.A. (ed.) (2015). *A Concise Introduction to World Religions* (3e rev. ed.), Oxford: Oxford University Press
- Cursusboek
- Extra artikelen, die in het college worden verstrekt.

Toetsing

Deze onderwijseenheid wordt afgesloten met een kennistoets met open vragen.

In deze kennistoets zal naast encyclopedische kennis ook worden getoetst in hoeverre de student in staat is deze kennis oriënterend te gebruiken om te bepalen hoe de verschillende religieuze fenomenen mensen helpen om te gaan met ervaringen van contingentie.

Interculturele theologie

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Interculturele Theologie
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	140 SBU / 5 EC
Studiejaar + periode	Hoofdfase 1, periode 4
Ingangseisen	Propedeuse gevolgd
Aanwezigheidsplicht	n.v.t.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

De module Interculturele Theologie past in een leerlijn met Levensbeschouwelijk communiceren (Propedeuse, periode 4) en Interlevensbeschouwelijke dialoog (Hoofdfase 1, periode 2). De leerlijn is erop gericht de student inzicht te geven in de noodzaak van het erkennen van de eigenheid van diverse levensbeschouwingen en wereldbeelden en niet noodzakelijkerwijs op zoek te gaan naar alleen de overeenkomsten/gelijkenissen. In deze module wordt het vizier gericht op de reflectieve kant van het westers christendom in interactie met mystieke christelijk en niet-christelijk stromingen.

Doelen en inhoud

Doelen

De student:

- kan met het oog op de tweedegraads onderwijscontext in grote lijnen de ontwikkeling en transitie schetsen van de theologie als waarheidscriterium in de oudheid, middeleeuwen en moderne tijd, in christendom en andere culturen en kan daarmee relevante actuele theologische inzichten selecteren en verdiepen voor de doelgroep;
- kan de samenhang van en interactie tussen religieuze mystiek, culturen en institutionaliseringsprocessen beschrijven vanuit de vraag naar de mogelijkheden en de beperkingen van de verschillende theologische denkwijzen in huidige westerse samenleving;
- kan de inhoud uit bovenstaande beschrijvingen confronteren met zijn eigen levensbeschouwelijke positie, en met de misverstanden rond het verstaan van religie;
- kan voor de inhoud uit bovenstaande beschrijvingen toepassingsmogelijkheden noemen binnen zijn beroepscontext.

Toelichting: bij 'andere culturen' kan gedacht worden aan culturen uit het atheïsme, uit het nabij en verder weg gelegen Oosten en uit Afrika

Inhoud

In deze module is het van belang een goed onderscheid te maken tussen de godsdienstwetenschappelijke benadering van de religie en die van de theologie. Kort gezegd komt die er hier op neer dat de godsdienstwetenschappelijke benadering wordt gezien als de in de 20^e eeuw uit de vergelijkende godsdienstgeschiedenis (godsdienstfenomenologie) ontwikkelde empirische wetenschap met als onderzoeksobject het menselijk religieus gedrag, zoals zich dat feitelijk voordoet, zonder oordeel vooraf.

Theologie zien we dan als een wetenschap die zich vanaf het begin van de westerse wetenschappelijkheid aan het ontwikkelen is en die poogt alle wetenschap in zich te verenigen met het oog op het vinden van samenhang en waarheid in het licht van een bepaalde godsdienstige openbaring en ervaren waarheid ('geloof' en 'spiritualiteit'), wat een andere verhouding tot waarheid uitdrukt dan wetenschappelijk weten. De nadruk ligt dan vooral op de mystiek verbeelde en inwendig-kritisch bereflecteerde zoektocht.

Het interculturele van deze benadering duidt enerzijds aan dat theologisch het onderscheid tussen de religies in West en Oost eigenlijk kunstmatig is, en dat gezocht wordt naar de redenen van dat (westers) onderscheid, en anderzijds dat mensen sterk verschillen in de toch als gezamenlijk beleden godsdienst. Aansluitend bij de godsdienstwetenschappelijk georiënteerde leerlijn *Geleefde religies* gaan we in deze cursus in op de theologische benadering.

Zoals alleen met een taal een andere taal geleerd kan worden, zullen we in deze cursus ook een 'uitgangstaal' moeten hanteren. Daarvoor nemen we het (westers) christendom.

Relatie met Kennisbasis

De onderwijseenheid vormt een uitwerking van de volgende subdomeinen zoals genoemd in de Kennisbasis.

Domein 1: Funderende wetenschappen: theologie en religiewetenschappen

Subdomein 1.1: Theologie

Domein 4: Filosofie

Subdomein 4.2: Filosofie van religie en culturele antropologie

Domein 6: Christelijke traditie en geschiedenis

Subdomein 6.4: Verhouding met andere culturen en religies

Werkwijze en organisatie

De cursus bestaat uit een serie hoorcolleges en een serie verdiepingslessen waarin de door de student voorbereide teksten, die n.a.v. het voorafgaand college worden bestudeerd, worden besproken. Voor een gedeelte zullen de colleges samenvallen met het vak Filosofie en Religie (onderdeel Minor Filosofie & Ethiek).

Literatuur en leermiddelen

- Ten Kate, L. & Poorthuis, M. (Reds.). (2017). *25 Eeuwen theologie: teksten, toelichtingen*. Amsterdam: Boom
- Slaats, J. (2020). *Religie herzien: Voorbij het wij-zij-denken van seculier versus religieus*. Antwerpen: Davidfonds/Standaard. (capita selecta)
- Lenoir, F. (2015). *God, voor zoekers, twijfelaars, gelovigen en atheïsten* (4e druk). Utrecht: Ten Have.

Toetsing

Deze onderwijseenheid wordt afgesloten met een essay.

Vakdidactiek C: Ontwerpen van lesmaterialen; Mens en maatschappij

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Vakdidactiek C: Ontwerpen van lesmaterialen; Mens en maatschappij
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	140 SBU / 5 EC: Ontwerpen lesmaterialen: 2 EC; Mens en maatschappij: 3 EC
Studiejaar + periode	Hoofdfase 1, periode 2 en 3 (ontwerpen lesmaterialen) en 4 (Mens en maatschappij)
Ingangseisen	Vakdidactiek A en B gevolgd; stage- en/of werkplek voor ontwerpen van lesmaterialen
Aanwezigheidsplicht	m.b.t. Mens en maatschappij, zie onder Toetsing

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

De module vakdidactiek C is de eerste module vakdidactiek in de hoofdfase. In de propedeuse is in de modules vakdidactiek het FLOT-model aan de orde geweest in combinatie met de elementen uit het DA-model van Van Gelder.

In de hoofdfase worden de elementen van het FLOT-model en het DA-model nog eens geïntegreerd geoefend. In hoofdfase 1 gebeurt dit door het ontwerpen van afzonderlijke lessen in vakdidactiek 3. In hoofdfase 2 wordt dan 'ontwerpen van onderwijs' geoefend door het maken van een lessenreeks. Uiteindelijk bereidt de lijn vakdidactiek de student voor op het Vakdidactisch Ontwerpen in de afstudeerfase.

Bij het onderdeel Mens en maatschappij van deze module wordt het ontwerpen van lessen in een interdisciplinaire context geoefend. Dit onderdeel wordt uitgevoerd in samenwerking met maatschappijleer, economie, geschiedenis en aardrijkskunde. De studenten van de opleidingen worden gemixt om de diverse disciplines te vertegenwoordigen.

Doelen en inhoud

Doelen Ontwerpen lesmaterialen

De student:

- ontwerpt, bereidt voor en voert leeractiviteiten Levensbeschouwing uit voor een zelf gekozen groep leerlingen in het tweedegraads onderwijsgebied op zodanige wijze dat zichtbaar wordt dat de leeractiviteiten ontworpen zijn vanuit een visie op inhoud en didactiek van het vak en op zodanige wijze dat zichtbaar wordt dat in ontwerp, voorbereiding en uitvoering rekening gehouden wordt met de doelgroep.
- evalueert leerproces en leeropbrengsten van door hem zelf ontworpen, voorbereide en uitgevoerde leeractiviteiten voor leerlingen in het tweedegraads onderwijsgebied op zodanige wijze dat een relatie gelegd wordt met het door hem zelf gekozen vakdidactisch model.

Doelen Mens en maatschappij (uitvoering Gammabreed)

De student:

- kan verschillende didactische modellen die binnen het leergebied worden gebruikt beschrijven;
- kan beschrijven hoe het eigen schoolvak een plaats heeft binnen het leergebied;
- kan beschrijven hoe de schoolvakken binnen het leergebied elkaar aanvullen en verrijken in theorie en praktijk;
- kan dilemma's binnen het leergebied herkennen en benoemen;
- kan zijn positie binnen het leergebied mens en maatschappij verwoorden op basis van verschillende soorten bronnen en ervaringen;
- kan in teamverband op onderzoeksmatige manier een methode-onafhankelijk project ontwikkelen en verantwoorden.

Inhoud Ontwerpen lesmaterialen

In de propedeuse zijn in twee modules vakdidactiek het vakdidactisch model FLOT-LB en het DA-model van Van Gelder aan bod geweest. Alle fases/elementen van een onderwijsleerproces zijn de revue gepasseerd:

- FLOT-model en Doelen en visie (Vakdidactiek B)
- Beginsituatie (Vakdidactiek A en B)
- Leermiddelen en werkvormen (Vakdidactiek A)
- Toetsing en evaluatie (Vakdidactiek B)

Bij het werkplekleren doen studenten ervaring op door delen van lessen of hele leseenheden voor te bereiden en uit te voeren. Dit gebeurt veelal op basis van de ter plaatse gebruikte lesmethode.

Bij Vakdidactiek C is het de bedoeling dat de studenten op basis van het FLOT-model en aspecten van kritisch denken losse lessen gaan ontwerpen en uitproberen. Bij het ontwerpen van lessen (op een lesvoorbereidingsformulier) komen alle onderdelen van het DA-model van Van Gelder aan bod.

De lessen worden tijdens het werkplekleren (periode 2-3) uitgeprobeerd en er wordt op gereflecteerd.

Inhoud Mens en maatschappij

De onderwijseenheid gaat nader in op het leergebied mens en maatschappij. Hierbij wordt onderzocht hoe het leergebied wordt vormgegeven en hoe dat vakdidactisch vertaald wordt. Concreet richt de onderwijseenheid zich op:

1. De vraag: wat is M&M en wat wil/ kan ik er mee als vakdocent?
2. Vakdidactiek met nadruk op projectonderwijs, een veelgebruikte werkvorm in de scenario's 2, 3 en 4.
3. Het in teamverband ontwikkelen van een project.
4. Het schrijven van een reflectiedocument. Het reflectiedocument heeft tot doel het project en de keuzes die gemaakt zijn in dat project, te verantwoorden vanuit de verstrekte literatuur.

Relatie met Kennisbasis

De onderwijseenheid vormt een uitwerking van de volgende subdomeinen zoals genoemd in de Kennisbasis.

Domein 8: Vakdidactiek

Werkwijze en organisatie

Het onderdeel Ontwerpen lesmaterialen bestaat uit een afwisseling van contactmomenten waarin literatuur besproken wordt en momenten van begeleid werken aan de lessen. Daarnaast wordt in periode 2 ook gewerkt met intervisie als hulp om te reflecteren op de uitgevoerde lessen.

Bij het onderdeel Mens en maatschappij werkt de student gedurende de hele onderwijseenheid in groepen aan het ontwikkelen van een project en het verantwoorden van de gemaakte keuzes. Het programma omvat hoorcolleges, werkcolleges, literatuurbestudering, ontwikkelen project en schrijven reflectiedocument. Een college bestaat uit een inleiding van ongeveer een uur, waarna de student het tweede uur verder werkt met de groep aan het ontwerp van het project.

Literatuur en leermiddelen

Literatuur (Ontwerpen lesmaterialen)

- Béneker, T. (Red). (2018). *Toekomstgericht onderwijs in de maatschappijvakken: Een vakdidactisch perspectief vanuit aardrijkskunde, economie, geschiedenis, levensbeschouwing en maatschappijleer* (http://www.expertisecentrum-mmvl/cms_data/Beneker_2018_Toekomstgericht_onderwijs.pdf)
- Baumfield, V. (2002). *Thinking through Religious Education*. Cambridge: Black Bear Press
- Wood, C. (2009). *The RE teacher's handbook*. York: Continuum
- Courante Lesmethoden (mediatheek, stageschool)
- Narthexartikelen en websites als www.vdglinfo.nl
- Een werkvormenboek bijvoorbeeld: Hoogeveen, P. & Winkels, J. (2014). *Het didactische werkvormenboek: Variatie en differentiatie in de praktijk*. Assen: Koninklijke Van Gorcum bv
- Van Dijk-Groeneboer, M. et al (2020). *Handboek Vakdidactiek Levensbeschouwing & Religie: Leven leren vanuit je wortels*. Te downloaden van www.expertisecentrumlervo.nl

Literatuur (Mens en maatschappij)

- Hoobroeckx, F., & Haak, E., (2014). *Onderwijskundig ontwerpen. Het ontwerp als basis voor leermiddelenontwikkeling*. Houten/Diegem, Bohn Stafleu Van Loghem.

Beschikbaar via Canvas:

- Van Boxtel, C. (2009). *Vakintegratie in de M&M-vakken*. Landelijk Expertisecentrum M&M en EC en Handel, Amsterdam. Deel 1 (30 pp.)
- BV Databank.be (2013). *Projectonderwijs*, <http://bv.databank.be> , 27 mrt. 2013
- Ebbens, S. et al. (2013). *Samenwerkend leren*, Noordhoff, Groningen. H3 en H6.
- Groeneveld M. (2008). *Kenmerkend VMBO*. Hiteq, Hilversum. p. 9-22 (20 pp.)
- Hoogeveen, P. et al (2014) *Het didactische werkvormenboek*. Van Gorcum. Assen, werkvorm Projectwerk
- Platform onderwijs 2032 (2016). *Ons onderwijs 2032: Eindadvies*. Den Haag.
- www.curriculum.nu de producten leergebieden mens en maatschappij en burgerschap
- Tuithof, H. (2018). *Wat werkt als je samenwerkt: Voorbeelden van samenwerking tussen gammavakken*. www.expertisecentrum.nl

Overig:

- APA regels <http://www.fontysmediatheek.nl/wiki/home/APA>
- SLO. Concretisering M&M doelen

Toetsing

Om de onderwijseenheid Vakdidactiek C af te ronden dienen beide onderdelen (Ontwerpen lesmaterialen én Mens en maatschappij) met minimaal een voldoende te worden afgesloten. Het eindpunt voor Vakdidactiek C is het gemiddelde van de punten voor de afzonderlijke onderdelen.

Het onderdeel Ontwerpen van lesmaterialen wordt afgesloten met een beroepsproduct.

Voor het onderdeel Mens en maatschappij geldt het volgende:

- De student voldoet aan het aanwezigheids criterium; een student is 100% aanwezig (dat is dus: alle bijeenkomsten).
 - Bij onverhoopte afwezigheid stuurt de student een mail met opgaaf van reden van verzuim naar de betreffende docent en de studieloopbaanbegeleider vóór aanvang van het college.
 - Iedere student kan een keer afwezig zijn als daar een geldige reden voor is (ter beoordeling van de docenten). Voor dit gemiste college geldt dan dat je een vervangende opdracht krijgt.
 - Twee keer afwezig zijn, betekent **volgens studiejaar de onderwijseenheid overdoen!**
- Het onderdeel wordt afgesloten met een beroepsproduct bestaande uit:
 - Ontwikkeld project
 - Analyse voor het vakgebied M&M aan de hand van een individueel reflectiedocument.

Beide onderdelen van het beroepsproduct voor Mens en maatschappij dienen met minimaal een voldoende (project) of voldaan (reflectiedocument) afgesloten te zijn. Het cijfer voor het project is het punt voor het onderdeel Mens en maatschappij.

Professioneel Handelen Hoofdfase 2

Algemeen

Naam onderwijseenheid:	Professioneel Handelen Hoofdfase 2
Engelse vertaling:	Professional Skills
EC:	10 EC
Studiejaar + periode:	Professioneel bekwaam Hoofdfase 2
	VT: Periode 1 en 2 (2-3 dagen per week)

Leeruitkomsten H2-fase

In hoofdfase 2 verdiept de student zich nog meer in lesgeven of onderwijs aanbieden. In deze fase dient de student zich meer te richten op de individuele behoefte van de doelgroep en maakt zich differentiatie meer eigen. Ook het blikveld dient zich te vergroten. (van klas/groep naar team en school).

LUK 1

De student ontwerpt samenhangende leeractiviteiten voor leerlingen in het tweedegraads gebied, voert deze uit en reflecteert en evalueert het leerproces en leeropbrengsten van de samenhangende leeractiviteiten, gebruikmakend van afwisselende en activerende werkvormen volgens een gestructureerde opbouw van de lesstof waarbij tegemoet gekomen wordt aan de verschillende leerbehoeften van de leerlingen.

LUK 2

De student creëert een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor zijn leerlingen en levert hiermee een bijdrage aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen. Hij kan zijn pedagogisch handelen afstemmen met zijn collega's en met anderen die voor de ontwikkeling van de leerling verantwoordelijk zijn.

LUK 3

De student handelt en communiceert respectvol vanuit zijn professionele rol naar ouders en professionals (leerlingbegeleider, decaan, mentoren, zorgcoördinator) en gebruikt deze expertise bij het voorbereiden, uitvoeren en evalueren van zijn eigen onderwijs.

LUK 4

De student onderzoekt zijn onderwijspedagogisch, vakdidactisch en vakinhoudelijk handelen en kan op basis van een zelfbeoordeling, gebaseerd op zelfreflectie en feedback van anderen, zelfstandig richting en vorm geven aan zijn ontwikkeling als professional.

Toetsing

Leerwegonafhankelijke toets

De student maakt een portfolio met daarin bewijslast om de leeruitkomsten aan te tonen.

Op basis van het portfolio wordt een eindgesprek georganiseerd tussen student, instituutsopleider (IO), werkplekbegeleider (WPB) en/of schoolopleider (SO). De werkplekbegeleider/schoolopleider heeft een adviserende rol bij de beoordeling. De instituutsopleider is examinerator en beoordeelt. De eindbeoordeling vindt plaats op grond van de lesbezoeken (of video's), de tussenevaluatie, het stageportfolio en het eindgesprek.

Onderwijsaanbod

De student wordt begeleid door de werkplekbegeleider (en schoolopleider) op de school. Samen met de school wordt gekeken welke activiteiten de student gaat ondernemen. De leeruitkomsten en het ontwikkelplan dat de student zelf maakt zijn hierin leidend.

Opleidingsscholen en aanvullende informatie

Veel studenten starten het werkplekleren op een opleidingsschool. Op opleidingsscholen vormen alle studenten samen een leergroep, die onder leiding van een daartoe opgeleide opleider in de school, samen leren en werken aan een voor hen en de school kenmerkende en betekenisvolle leersituatie. Studenten volgen een geheel geïntegreerd programma. De student wordt opgenomen in het team en in de cultuur van het onderwijs op die school. Er is veel ruimte voor co-creatie, ook samen leren met zittende leraren.

Voor meer informatie over het werkplekleren en de stages kun je hier terecht:
<https://connect.fontys.nl/instituten/flot/Stage/Paginas/Home.aspx>

Algemene Professionele Vorming (APV), leerjaar 3

Algemeen

Naam onderwijseenheid:	Algemene Professionele Vorming Professionele ontwikkeling en Pedagogisch didactisch handelen
Engelse vertaling:	General Professional Training
SBU / EC's:	(PROPDH3): 168 SBU / 6 EC's
Studiejaar + periode:	Studiejaar 3, Periode 1 en 2
Ingangseisen:	Geen
Aanwezigheidsplicht	Gezien het practicumkarakter van de modules, waarbij het leren van en met elkaar centraal staat, wordt van studenten verwacht dat ze aanwezig zijn.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

- In leerjaar 3 gaat het bij APV om het thema 'jij en de leerling'. De student gaat zich verdiepen in het begeleiden van individuele leerlingen. Onderwerpen die aan de orde komen zijn differentiatie, loopbaanleren, passend onderwijs en leerlingbegeleiding. Gedurende de eerste twee periodes maakt de student zijn professionele ontwikkeling zichtbaar en aan het eind van deze periodes maakt de student de balans op omtrent zijn onderwijspedagogisch-didactisch handelen in een portfolio.
- In leerjaar 3 wordt er binnen APV gewerkt aan de beroepsbekwaamheidseisen vakdidactisch bekwaam, pedagogisch bekwaam en professioneel handelen.

Doelen en inhoud

Leeruitkomsten

In het Hoofdphase-2 programma van APV wordt gewerkt met leeruitkomsten. Deze leeruitkomsten zijn geformuleerd omtrent de professionele ontwikkeling tot docent, het algemeen didactisch handelen, het pedagogisch handelen op groepsniveau en het pedagogisch handelen op individueel niveau. Onderstaande LUK's geven een indruk van de leeruitkomsten die de student in leerjaar 3 moet aantonen:

- 1) Professionele ontwikkeling: De student verantwoordt zijn gemaakte keuzes in zijn doorlopende ontwikkeling richting een autonome, onderzoekende en betekenisgerichte docent voor leerlingen in het tweedegraadsgebied.
- 2) Didactisch handelen: De student laat in zijn didactisch handelen zien dat hij op een onderbouwde manier keuzes maakt voor een ontwerp van leeractiviteiten voor leerlingen in het tweedegraadsgebied. De student verantwoordt zijn didactisch handelen vanuit cognitieve- en sociale ontwikkelingstheorieën, leer- en motivatietheorieën en differentiatietheorieën.
- 3) Pedagogisch handelen op groepsniveau: De student laat in zijn pedagogisch handelen zien dat hij op een onderbouwde manier het groepsproces van leerlingen begeleidt en een veilig, ondersteunend en ordelijk leerklimaat creëert in het tweedegraadsgebied. De student verantwoordt hoe hij in zijn pedagogisch handelen rekening houdt met het begeleiden van leerprocessen, het pedagogisch klimaat in de groep en de pedagogische functie van de school in een pluriforme maatschappij.
- 4) Pedagogisch handelen op leerlingniveau: De student laat in zijn pedagogisch handelen zien dat hij op een onderbouwde manier het leerproces van een leerling begeleidt in het tweedegraadsgebied. De student verantwoordt vanuit ontwikkelings- en leertheorieën hoe hij in zijn pedagogisch handelen effectief communiceert en werkt vanuit de psychologische basisbehoeften in het tweedegraadsgebied en rekening houdt met de pedagogische functie van de school in een pluriforme maatschappij.

Inhoud

Professionele ontwikkeling

Ook in het derde studiejaar ga je je verder ontwikkelen richting een autonome, onderzoekende en betekenisgerichte docent. Naast dat je reflecteert op betekenisvolle ervaringen en zo tot leren komt ga je ook actief op zoek naar betekenisvolle ervaringen. Je creëert ze zelf door op een andere manier te handelen voor een groep leerlingen of door met collega's in gesprek te gaan etc. Je stuurt je eigen leren. Bijvoorbeeld door te werken aan de doelen die je in studiejaar 2 hebt opgesteld n.a.v. de PRO-toets. Je krijgt handvatten en wordt begeleid bij je ontwikkeling en het maken van keuzes. Van de student wordt een kritische, reflectieve en onderzoekende houding verwacht. Hiermee zet je een vervolgstap richting de ontwikkeling naar een onderzoekende, betekenisgerichte en autonome docent. Uiteindelijk willen we bij FLOT dat je een karaktervolle leraar wordt; een leraar voor het onderwijs van morgen, een wendbare professional.

Pedagogisch didactisch handelen

Voor het algemeen didactisch handelen zoom je in jaar drie in op differentiëren. Hoe zorg je ervoor dat je tegemoetkomt aan de verschillende behoeften van de verschillende leerlingen in je groep?

Naast het oefenen van je didactische vaardigheden ga je ook je pedagogische vaardigheden uitbreiden. Daarbij ga je proberen om zelf een positief leerklimaat te creëren. Op leerlingniveau leer je het leerproces van leerlingen begeleiden. Niet alleen rondom de vakinhoud, maar ook met het oog op mentoraat, loopbaanbegeleiding en andere individuele behoeften.

Relatie met Kennisbasis

De subdomeinen uit de generieke kennisbasis voor leraren in het tweedegraadsgebied die aan de orde komen zijn:

- A2 Onderwijsconcepten
- A3 Hersenen en leren
- A4 Leer- en motivatieprocessen
- A5 Begeleiden van leerprocessen
- A6 Hanteren van doelen
- A7 Ontwerpen van onderwijs
- B1 School in de pluriforme maatschappij
- B2 Pedagogische functie van de school
- B3 Pedagogisch klimaat in de school
- B4 Leerlingbegeleiding
- B5 Ontwikkelingstheorieën
- C1 Ontwikkelingen in het onderwijs
- C3 Persoonlijke professionele ontwikkeling
- C4 Onderzoekend vermogen
- C5 Professionele identiteit

Werkwijze en organisatie

Het leren vindt plaats vinden middels een divers aanbod (denk aan: colleges, weblectures, workshops, projecten, onlineplatform, literatuurbesprekingen). Er is een basisaanbod voor iedere student en een aanbod waarbinnen de student keuzes kunnen maken op basis van hun professionele leerbehoeften en ervaren concerns uit de onderwijspraktijk.

Literatuur en leermiddelen

Onderstaande literatuur en leermiddelen behoren tot de basislijst. Deze literatuurlijst kan uitgebreid worden met verplichte en aanvullende literatuur door de docent.

- Geerts, W. & Van Kralingen, R. (2016). *Handboek voor leraren*. Bussum: Coutinho,
- Van der Wal, J & De Wilde, J (2017). *Identiteitsontwikkeling en leerlingbegeleiding*. Bussum: Coutinho,
-

Toetsing

- De onderwijseenheid 'Professionele ontwikkeling en Pedagogisch Didactisch handelen' wordt afgesloten met een portfolioassessment, waarbij Professionele ontwikkeling voorwaardelijk is voor Pedagogisch Didactisch Handelen.
- Deadlines voor toetsen worden gecommuniceerd door de docent. Wanneer de student de deadline mist vervalt de eerste gelegenheid en kan de student gebruik maken van de tweede gelegenheid.

Aanvullende informatie

- Indien fraude wordt vermoed wordt direct de examencommissie verwittigd, die sancties kan opleggen. Een vorm van fraude die bij schriftelijke toetsing voorkomt is plagiaat.
- APV kent een practicumkarakter. Hierbij staat 'leren van en met elkaar' centraal. Van studenten wordt verwacht dat ze aanwezig zijn en op actieve en professionele wijze participeren. Dit wordt beoordeeld door de docent. Voorwaardelijk daarvoor is dat zij op tijd aanwezig zijn en voorbereid naar de lessen komen. Als een student om bijzondere omstandigheden een bijeenkomst afwezig is dan dient de student deze inhouden zelf in te halen.

Jodendom en islam: verleden en heden

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Jodendom en islam: verleden en heden
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	140 SBU / 5 EC
Studiejaar + periode	Hoofdfase 2, periode 1
Ingangseisen	n.v.t.
Aanwezigheidsplicht	n.v.t.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

Deze module is een cursus in de leerlijn 'wereldgodsdiensten' en draagt dus bij aan de vakinhoudelijke competentie. In het propedeusejaar is in deze leerlijn de fenomenologische studie van de vijf wereldreligies behandeld, waarbij relevante fenomenen uit de vijf wereldreligies zijn besproken. Jodendom en islam: verleden en heden bestudeert diepgaander de fenomenen van de joodse en islamitische tradities en onderzoekt voor welke uitdagingen volgelingen van beide tradities in de moderne wereld staan. Naast deze fenomenologische benadering komt ook de theologie van deze godsdiensten centraal te staan. Tenslotte wordt onderzocht hoe de oude bronnen van zin van jodendom en islam in de hedendaagse samenleving nieuwe vormen hebben gekregen.

Doelen en inhoud

Doelen

De student:

- beschrijft met het oog op de tweedegraads onderwijssetting verschijningsvormen van jodendom en islam vanuit historisch, religiewetenschappelijk en theologisch perspectief op zodanige wijze dat de kernbegrippen van deze levensbeschouwelijke stromingen zoals geformuleerd in de Kennisbasis Godsdienst/Levensbeschouwing aan de orde komen.
- selecteert en analyseert met het oog op de tweedegraads onderwijssetting verschillende actuele voorbeelden van jodendom en islam op zodanige wijze dat duidelijk wordt welke uitdagingen door volgelingen van jodendom en islam in de moderne tijd wereldwijd, maar ook expliciet in Nederland worden ondervonden en hoe ze hiermee omgaan.
- beoordeelt met het oog op de tweedegraads onderwijssetting twee zelfgekozen hedendaagse vormgevingen aan traditionele bronnen uit jodendom en islam op zodanige wijze dat hij de relatie tussen vorm en inhoud betreft en op zodanige wijze dat hij aandacht besteedt aan zowel de historische context als de Wirkungsgeschiede van de traditionele bron.

Inhoud

Deze module is een verdieping van de module Inleiding wereldgodsdiensten. Studenten ontdekken dat jodendom en islam geen monolithische eenheden zijn, maar dat binnen ieder van deze religies verschillende stromingen bestaan. Er wordt ingegaan op belangrijke fenomenen en (theologische) concepten binnen de religies en op de uitdagingen van de moderne wereld.

Relatie met Kennisbasis

De onderwijseenheid vormt een uitwerking van de volgende subdomeinen zoals genoemd in de Kennisbasis.

Domein 2: Belangrijkste levensbeschouwelijke en religieuze tradities en hun bronnen
Subdomein 2.1: Jodendom
Subdomein 2.3: Islam

Werkwijze en organisatie

De module bestaat uit hoor- en werkcolleges. De literatuur wordt zelfstandig bestudeerd ter voorbereiding van een colleges.

Literatuur en leermiddelen

- El Bachiri, M. (2017). *Een jihad van liefde*. Amsterdam: De Bezige Bij
- Ten Kate, L. & Poorthuis, M. (Red.) (2017), *25 Eeuwen theologie: Teksten, toelichtingen*. Amsterdam: Uitgeverij Boom
- Krabbé, J. (1998). *Left Luggage*. Castle Hill Films.
- Mettepenningen, J. (2015). *Geloven* (1ste editie). Tiel: Lannoo.
- Oxtoby, W.G., Amore, R.C., Hussain, A. & Segal, F.A. (ed.) (2015). *A Concise Introduction to World Religions* (3e rev. ed.), Oxford: Oxford University Press.
- Shapiro, J. (Pr.) & Goldberg, B.Z. (Reg.). (2000). Promises.
- Bijbel (bij voorkeur Willibrordvertaling na 1995)
- Leemhuis, F. (vertaler: 2014), *De Koran*. Houten: Spectrum.
- Extra artikelen en materialen, die in het college worden verstrekt

Toetsing

Deze onderwijseenheid wordt afgerond met een kennistoets met open vragen.

Ethiek: levensbeschouwing en burgerschap

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Ethiek: levensbeschouwing en burgerschap
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	140 SBU / 5 EC
Studiejaar + periode	Hoofdfase 2, periode 2
Ingangseisen	Hoofdfase 1 gevolgd
Aanwezigheidsplicht	n.v.t.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

De module Ethiek, levensbeschouwing en burgerschap maakt deel uit van de leerlijn ethiek de leerlijn ethiek, en sluit aan op Filosofie en ethiek (Propedeuse, periode 1).

Doelen en inhoud

Doelen

In de cursus wordt gewerkt aan de volgende leeruitkomsten:

- LUK 1: De student beschrijft met het oog op de tweedegraads onderwijscontext verschillende opvattingen van burgerschap.
- LUK 2: De student analyseert de verschillende visies op burgerschap op achterliggende levensbeschouwelijke en ethische achtergronden.
- LUK 3: De student analyseert met behulp van de in LUK 1 en 2 benoemde opvattingen maatschappelijke vraagstukken op zo'n manier dat de politieke implicaties van het gebruik van de verschillende opvattingen duidelijk worden.
- LUK 4: De student formuleert op basis van de analyse bij LUK 3 toepassingsmogelijkheden binnen zijn beroepscontext.

Inhoud

Hoewel het algemene belang van burgerschapsvorming in het onderwijs wettelijk is verankerd, is er geen eenduidige opvatting over de betekenis van het begrip. Het begrip verwijst in grote lijnen naar de bereidheid en het vermogen actief deel uit te maken van een gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren, ongeacht ieders achtergrond. Omdat we in deze cursus de insteek nemen vanuit de ethiek, gaan we er van uit dat burgerschapsethos (civilitas) gedissemineerd is over de vele verschillende culturen en ethieken en dat burgerschap daarom ook van doen heeft met het onderkennen van verschillende opvattingen en met de vaardigheid om met de confrontatie tussen verschillende opvattingen om te kunnen gaan. In de cursus gaan we echter verder: burgerschap wordt niet gereduceerd tot conflict hanterend gedrag (social engineering), noch tot de kennis van de maatschappelijke instellingen (maatschappijleer). Het gaat in de ethische benadering van burgerschap om de (machts-) vooronderstellingen in de term burgerschap, om ruimte voor individuen, om acceptatie van instellingen en nieuwe ordeningen in het denken, voelen en handelen. Wat is de openbare ruimte eigenlijk? Van wie is die? Zijn maatschappij en overheid niet te veel verward geraakt? Hoe verhoudt burgerschap zich tot mijn geweten en levensbeschouwing ("wel 'in', maar niet 'van' de wereld"). Burgerschap is dan een besef van 'morale ouverte' (Bergson), waarin niet alles wat met mystiek begint, in protocollen eindigt (naar Péguy). In deze cursus wordt burgerschap benaderd vanuit de levensbeschouwing en de ethiek, niet andersom.

Relatie met Kennisbasis

De onderwijseenheid vormt een uitwerking van de volgende (sub)domeinen zoals genoemd in de Kennisbasis.

Domein 2: Belangrijkste levensbeschouwelijke en religieuze tradities en hun bronnen

Domein 4: Filosofie

Domein 5: Ethiek en moraal

Domein 6: Christelijke traditie en geschiedenis

Werkwijze en organisatie

De lessen worden gegeven in de vorm van een inleiding, zelfwerkzaamheid en discussie. Iedere les begint met een reprise van de vorige les. Presentaties en de te bestuderen literatuur zullen beschikbaar zijn via Canvas.

Bij een deel van de lessen sluiten de studenten aan bij het vak Ethiek en kritiek (onderdeel Minor Filosofie & ethiek)

Literatuur en leermiddelen

- Hamers, K. (2020). Over het basiscurriculum en de vrijheid van onderwijs: een complexe relatie. *Narthex: Tijdschrift voor levensbeschouwing en educatie* 20(1), 69-74.
- Savater, F. (2013). *Vrijheid, gelijkheid, burgerschap*. Utrecht: Bijleveld.
- Akkerman, S. (2016). *Het klopt wel maar het deugt niet: De maatschappelijke moraal in het nauw*. Rotterdam: Lemniscaat.
- Eidhof, B. (2019). *Handboek burgerschapsonderwijs voor het VO*. Den Haag: ProDemos.
- Van de Kooij, J. (z.d.). *Aan de slag met burgerschapsonderwijs*. Woerden: Verus.

Toetsing

Deze onderwijseenheid wordt afgerond met een beroepsproduct.

Hedendaagse theologie en humanistiek

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Hedendaagse theologie en humanistiek
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	140 SBU / 5 EC
Studiejaar + periode	Hoofdfase 2, periode 3
Ingangseisen	n.v.t.
Aanwezigheidsplicht	n.v.t.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

Levensbeschouwing, religie en godsdienst worden in het onderwijsprogramma vanuit meerdere perspectieven belicht. In de onderwijseenheid Hedendaagse theologie en humanistiek staat het theologische perspectief centraal. Deze module sluit onder andere aan bij Interculturele theologie uit Hoofdfase 1. Verder sluit deze onderwijseenheid aan bij de leerlijn wereldgodsdiensten. Hedendaagse theologie en humanistiek is een moment waarop verschillende deelgebieden van levensbeschouwelijk hermeneutiseren geïntegreerd worden.

Doelen en inhoud

Doelen

De student

- analyseert met het oog op de context van het tweedegraads onderwijsveld zinbehoeften in de hedendaagse samenleving op zo'n manier dat de uitdaging voor een humanistische en/of theologische benadering van de actualiteit zichtbaar wordt
- beoordeelt verschillende manieren om humanistisch en/of theologisch te reflecteren op de samenleving met het oog op de mate waarin deze benaderingen recht doen aan de zinbehoeften binnen de hedendaagse samenleving, voor zover deze binnen het tweedegraads onderwijsveld zichtbaar worden.
- beoordeelt met het oog op het tweedegraads onderwijsveld in hoeverre moderne verbeeldingen van zin adequate hermeneutisering van traditionele verbeeldingen zijn op zo'n manier dat de zeggingskracht van de moderne verbeeldingen voor zijn leerlingen zichtbaar wordt.

Inhoud

In deze onderwijseenheid wordt ingegaan op de kansen en uitdagingen om vanuit een humanistisch en/of theologisch perspectief de ontwikkelingen van de hedendaagse samenleving te duiden. Hierbij zullen 'verbeeldingen van zin en zinloosheid' zoals deze worden herkend door een humanistisch denker en door een christelijke theoloog met elkaar in debat worden gebracht en door de student worden beoordeeld.

Relatie met Kennisbasis

De onderwijseenheid vormt een uitwerking van de volgende (sub)domeinen zoals genoemd in de Kennisbasis.

Domein 1: Funderende wetenschappen: theologie en religiewetenschappen

Subdomein 1.1: Theologie

Domein 2: Belangrijkste levensbeschouwelijke en religieuze tradities en hun bronnen

Subdomein 2.6: Humanisme

Domein 3: Hermeneutiek en communicatie

Subdomein 3.1: Hermeneutiek

Domein 8: Vakdidactiek

Subdomein 8.5: vakdidactische vaardigheden op gebied van kunstzinnige uitingen

Werkwijze en organisatie

Er zijn hoorcolleges en werkcolleges.

Literatuur en leermiddelen

Studenten lezen onder begeleiding teksten uit:

- Borgman, E. (2020). *Alle dingen nieuw I: Inleiding en Invocatio: Een theologische visie voor de 21ste eeuw*. Kampen: Kok.
- Alma, H. (2020). *Het verlangen naar zin: De zoektocht naar resonantie in de wereld*. Utrecht: Ten Have.

Toetsing

De onderwijseenheid wordt afgerond met het schrijven van een essay.

Godsdienstpsychologie en godsdienstsociologie

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Godsdienstpsychologie en godsdienstsociologie
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	140 SBU / 5 EC
Studiejaar + periode	Hoofdfase 2, periode 3
Ingangseisen	n.v.t.
Aanwezigheidsplicht	n.v.t.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

Levensbeschouwing en religie wordt vanuit verschillende disciplines benaderd. Van oudsher houden theologie en filosofie zich met deze fenomenen bezig. Deze invalshoeken komen op verschillende plekken in het onderwijsprogramma aan de orde. In deze onderwijseenheid maken de studenten kennis met het perspectief van psychologie en sociologie.

Doelen en inhoud

Doelen

De student

- analyseert met het oog op de tweedegraads onderwijssetting actuele discussies over de positie van religie/levensbeschouwing binnen de maatschappij vanuit een godsdienstpsychologisch perspectief op zodanige wijze dat de inhoud van godsdienstpsychologie zoals deze zijn beschreven in de Kennisbasis Godsdienst/Levensbeschouwing aan de orde komen;
- analyseert met het oog op de tweedegraads onderwijssetting actuele discussies over de positie van religie/levensbeschouwing binnen de maatschappij vanuit een godsdienstsociologisch perspectief op zodanige wijze dat de inhoud van godsdienstsociologie zoals deze zijn beschreven in de Kennisbasis Godsdienst/Levensbeschouwing aan de orde komen.

Inhoud

Als (aankomend) docent levensbeschouwing moet je jezelf de vraag stellen welke plaats levensbeschouwing heeft in de leefwereld van je leerlingen, gezien hun ontwikkeling en de sociale en culturele context waarbinnen ze opgroeien. Je krijgt te maken met uitgesproken meningen over religie en levensbeschouwing. De een vindt religie een achterhaald fenomeen dat vooral moet verdwijnen van het publieke toneel. Wie zich met levensbeschouwing bezighoudt is naïef, onvolwassen en gelooft nog in sprookjes. De ander vindt levensbeschouwing noodzakelijk om zich staande te kunnen houden binnen een samenleving die weinig houvast biedt en tegelijkertijd de nadruk legt op eigen verantwoordelijkheid. En nog een ander wijst erop dat we levensbeschouwing juist serieus moeten nemen om sociale conflicten te doorzien en met deze conflicten om te gaan.

In deze module leer je een aantal psychologische en sociologische theorieën kennen die achter deze meningen zitten. We onderzoeken hoe binnen de psychologie en binnen de sociologie wordt aangekeken tegen levensbeschouwelijke fenomenen en tegen de steeds veranderende positie van levensbeschouwing, spiritualiteit en religie in onze maatschappij. We verkennen daarmee ook de psychische, sociale en culturele leefwereld van de leerlingen.

Relatie met Kennisbasis

De onderwijseenheid vormt een uitwerking van de volgende (sub)domeinen zoals genoemd in de Kennisbasis.

Domein 6: Christelijke traditie en geschiedenis

Subdomein 6.1: Kerkelijke kaart

Domein 7: Sociale wetenschappen

Subdomein 7.1: Godsdienstsociologie

Subdomein 7.2: Godsdienstpsychologie

Werkwijze en organisatie

Er zijn hoor- en werkcolleges. Aan de hand van opdrachten leggen studenten een relatie tussen de stof en de samenleving c.q. de onderwijscontext.

Literatuur en leermiddelen

Literatuur (verplicht)

- Van Saane, J. (2011). *Religie is zo gek nog niet: Een introductie in de godsdienstpsychologie* (tweede druk). Utrecht: Ten Have.
- Dekker, G., & Stoffels, H. (2009). *Godsdienst en samenleving: Een introductie in de godsdienstsociologie* (achtste, geheel herziene druk). Kampen: Kok.

Aanvullende artikelen worden door de docent ter beschikking gesteld.

Toetsing

De onderwijseenheid wordt afgesloten met een kennistoets met open vragen.

Vakdidactiek D: Godsdienstpedagogiek en ontwerpen van onderwijs

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Vakdidactiek D: Godsdienstpedagogiek en ontwerpen van onderwijs
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	140 SBU / 5 EC
Studiejaar + periode	Hoofdfase 2, periode 1 en 2
Ingangseisen	Minimaal vakdidactiek 3 gevolgd
Aanwezigheidsplicht	n.v.t.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

De module Vakdidactiek D is de laatste module vakdidactiek in de hoofdfase. In de propedeuse is in de modules vakdidactiek het FLOT-model aan de orde geweest in combinatie met de elementen uit het DA-model van Van Gelder. In hoofdfase 1 zijn losse lessen of lesdelen ontwikkeld en is gewerkt aan een vakoverstijgend project Mens en Maatschappij (Vakdidactiek C).

In vakdidactiek staat het ontwerpen van een samenhangend geheel van meerdere lessen levensbeschouwing centraal.

De module is een voorbereiding op het Vakdidactisch Ontwerpen in de afstudeerfase.

Doelen en inhoud

Doelen

De student:

- ontwerpt, bereidt voor en voert samenhangende leeractiviteiten of een lessenreeks Levensbeschouwing uit voor een zelf gekozen groep leerlingen in het tweedegraads onderwijsgebied op zodanige wijze dat zichtbaar wordt dat bij het ontwerp gebruik gemaakt is van een erkend ontwerpmodel.
- evalueert leerproces en leeropbrengsten van deze door hem zelf ontworpen, voorbereide en uitgevoerde samenhangende leeractiviteiten of lessenreeks voor leerlingen in het tweedegraads onderwijsgebied op zodanige wijze dat een relatie gelegd wordt met een door hem zelf gekozen vakdidactisch model.
- verantwoordt zijn onderwijsontwerp en de daarin gemaakte godsdienstpedagogische keuzes op zodanige wijze dat zichtbaar wordt wat zijn visie op godsdienstpedagogiek is in confrontatie met minimaal een andere godsdienstpedagogische positie.

Toelichting: een erkend ontwerpmodel is bijvoorbeeld de ontwerpcyclus van Hoobroeckx en Haak of het curriculaire spinnenweb van Jan van den Akker (2003)

Inhoud

Studenten zijn vanaf het begin van het studiejaar op stage. In overleg met de werplekbegeleider kiezen ze een klas(senlaag) en een thema waarvoor zij een samenhangende lessenserie of onderwijsarrangement gaan ontwerpen en uitvoeren. Op basis van de ontwerpcyclus van Hoobroeckx en Haak (2006 of later) wordt het arrangement gemaakt. Het gaat zowel om het leerlingengedeelte als de docentenverantwoording.

De startvraag is de leernoodzaak: hier komt de visie op het vak levensbeschouwing van de student en de vakdidactische en godsdienstpedagogische onderbouwing daarvan aan de orde.

Relatie met Kennisbasis

De onderwijseenheid vormt een uitwerking van de volgende (sub)domeinen zoals genoemd in de Kennisbasis.

Domein 8: Vakdidactiek

Werkwijze en organisatie

De modules bestaan uit een afwisseling van contactmomenten waarin literatuur besproken wordt en momenten van begeleid werken aan de lessen (periode 1). Daarnaast wordt in periode 2 ook gewerkt met intervisie als hulp om te reflecteren op de uitgevoerde lessen.

Literatuur en leermiddelen

- Van den Akker, J. (2003) *Het curriculaire spinnenweb*. Te downloaden via SLO.nl
- Béneker, T. (Red) (2018). *Toekomstgericht onderwijs in de maatschappijvakken: Een vakdidactisch perspectief vanuit aardrijkskunde, economie, geschiedenis, levensbeschouwing en maatschappijleer* (http://www.expertisecentrum-mm/v//cms_data/Beneker_2018_Toekomstgericht_onderwijs.pdf)
- Baumfield, V. (2002). *Thinking through Religious Education*. Cambridge: Black Bear Press
- Hoobroeckx, F., & Haak, E. (2006 of later). *Onderwijskundig ontwerpen: Het ontwerp als basis voor leermiddelenontwikkeling*. Houten/Diegem: Bohn Stafleu van Loghum
- Wood, C. (2009). *The RE teacher's handbook*. York: Continuum
- Courante Lesmethodes (mediatheek, stageschool)
- Narthexartikelen en websites als www.vdglinfo.nl
- Een werkvormenboek bijvoorbeeld: Hoogeveen, P., & Winkels, J. (2014). *Het didactische werkvormenboek: Variatie en differentiatie in de praktijk*. Assen: Koninklijke Van Gorcum bv
- Van Dijk-Groeneboer, M. et al (2020). *Handboek Vakdidactiek Levensbeschouwing & Religie, Leven leren vanuit je wortels*. Te downloaden van www.expertisecentrumlervo.nl

Toetsing

Deze onderwijseenheid wordt afgerond met een beroepsproduct.

Vorbereiden op afstuderen

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Vorbereiden op afstuderen
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	140 SBU / 5 EC
Studiejaar + periode	Hoofdfase 2, periode 3
Ingangseisen	n.v.t.
Aanwezigheidsplicht	n.v.t.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

De module Vorbereiden op afstuderen is een laatste vakspecifieke module voordat e studenten beginnen aan hun afstudeerfase. De module geldt als een integratief moment, waarop teruggekeken wordt op de inhouden van de hoofdfase en –in mindere mate- de propedeutische fase, met als doel een verdere stap te zetten in de ontwikkeling van een visie op vak en schoolvak. Deze visie is relevant voor de modules in de afstudeerfases, waar studenten vanuit hun eigen visie materiaal moeten ontwerpen.

Doelen en inhoud

Doelen

De student

- formuleert een relevante visie op de maatschappelijke rol van levensbeschouwing en de waarde van levensbeschouwelijk onderwijs zijn tweedegraads beroepspraktijk, waarbij de student bewust reflecteert op bestaande maatschappelijke en vakdidactische discussies;
- formuleert op basis van zijn visie een voor hem relevante vakdidactische uitdaging voor de komende jaren in zijn tweedegraads beroepspraktijk.

Inhoud

Deze module functioneert als een afsluitende module voor de hoofdfase en daarmee als voorbereidende stap voor de afstudeerfase. Ze omvat twee onderdelen: een reflectie op de voorgaande studiejaar die uitmondt in een coherente visiestuk betreffende vak en schoolvak en een vooruitblik op de ontwikkeling van de student in de komende jaren, dat de vorm krijgt van het formuleren van een vakdidactische uitdaging.

Relatie met Kennisbasis

Afhankelijk van de invalshoek van de student komen verschillende domeinen uit de kennisbasis aan de orde. De onderwijseenheid vormt in ieder geval een uitwerking van de volgende (sub)domeinen zoals genoemd in de Kennisbasis:

Domein 3: Hermeneutiek en communicatie

Domein 8: Vakdidactiek

Werkwijze en organisatie

Studenten gaan onder begeleiding aan de slag in werkcolleges. Zij brengen zelf ervaringen in waarop gezamenlijk wordt gereflecteerd.

Literatuur en leermiddelen

- Van Dijk-Groeneboer, M. et al (2020). *Handboek Vakdidactiek Levensbeschouwing & Religie*, Leven leren vanuit je wortels. Te downloaden van www.expertisecentrumlerovo.nl
- Buijs, G., & Ten Hooven, M. (red.) (2015). *Nuchtere betogen over religie: Waarheid en verdichting over de publieke rol van godsdiensten*. Budel: Damon

Toetsing

Deze onderwijseenheid wordt afgerond met een zelfbeoordeling.

Verdiepingsmodules

Je gaat een keuze maken voor de verdiepingsmodule. Deze zal in periode 4 van jaar 2 gegeven worden. Er zijn een zestal verschillende verdiepingsmodules waar je uit kunt kiezen: Verdieping: Levensbeschouwelijk werk, Pedagogisch didactische (generieke) verdiepingsmodule, Internationalisering buitenland, Internationalisering CLIL en taalbeleid, Vakdidactiek Beta+, Vakdidactiek Gamma en Vakdidactiek Nederlands NT2.
Je keuze geef je door via [keuze verdiepingsmodule](#) op de portal.

Verdieping: Levensbeschouwelijk werk

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Verdieping: Levensbeschouwelijk werk
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	15 EC
Studiejaar + periode	Hoofdfase 2, periode 4
Ingangseisen	Hoofdfasestage 2 afgerond op excellent niveau
Aanwezigheidsplicht	ja

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

Deze module maakt deel uit van het aanbod aan verdiepings- en verbredingsmodules in hoofdfase 2. Ze is verplicht voor studenten Levensbeschouwing die toegang hebben tot de afstudeerrichting Levensbeschouwelijk werk en

Doelen en inhoud

Doelen

- De student geeft twee theoretische modellen m.b.t. de beroepscontext levensbeschouwelijk werk weer en kan de sterkte/zwakte van deze modellen voor de levensbeschouwelijke praktijk verwoorden.
- De student geeft een beredeneerde visie op de beroepscontext.
- De student is in staat een sterkte/zwakte analyse van zichzelf in relatie tot de beroepscontext te maken.
- De student maakt op grond van een reflectie waarin hij theoretische modellen, beroepscontext en de eigen persoon verwerkt, een gemotiveerde keuze voor de afstudeerrichting Levensbeschouwelijk werk en voor een specifieke stagecontext.

Inhoud

In deze module verkent de student op meerdere manieren de beroepscontext levensbeschouwelijk werk. Enerzijds bestudeert hij diverse theoretische modellen die gangbaar zijn binnen deze beroepscontext. Anderzijds maakt hij via outdoor learning kennis met deze beroepspraktijk.

Relatie met Kennisbasis

De onderwijseenheid vormt een uitwerking van de subdomeinen zoals genoemd in de Kennisbasis

Werkwijze en organisatie

De student volgt colleges, bestudeert zelfstandig literatuur. Via excursie wordt kennisgemaakt met verschillende werkplekken. Een belangrijk onderdeel van deze module wordt gevormd door werkplekleren op een in overleg gekozen werkplek. Bovendien zijn verschillende terugkommomenten voorzien op de opleiding. Bij deze module is een aanwezigheidsverplichting van 80%.

Literatuur en leermiddelen

Baart, A. (2004). *Een theorie van de presentie* (3de druk). Utrecht: Lemma.

Wolf, J. (2012). *Herstelwerk. Een krachtgerichte basismethodiek voor kwetsbare mensen*. Nijmegen: Impuls, Onderzoekscentrum maatschappelijke zorg Radboud umc.

Ganzevoort, R. & Visser, J. (2007). *Zorg voor het verhaal: Achtergrond, methode en inhoud van pastorale begeleiding*. Utrecht: Meinema.

Fiedelaers-Jaspers, R. & Van Wielink, J. (2017). *Aan de slag met verlies: Coachen bij veranderingen op het werk*. Utrecht: Ten Have.

Smit, J. (2015). *Antwoord geven op het leven zelf: Een onderzoek naar de basismethodiek van de geestelijke verzorging*. Delft: Eburon.

Overige literatuur wordt door de docent via Canvas aangeleverd.

Toetsing

De module wordt afgesloten d.m.v. een CGI op basis van een dossier.

Generieke verdieping

Verdiepingsmodule Onderwijs Ontmoet Samenleving

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Module Onderwijs Ontmoet Samenleving
Code onderwijseenheid	Generieke verdieping
SBU (Studiebelastingen)/ ECTS	420 SBU/ 15 ECTS
Studiejaar + periode	Leerjaar 3, periode 4
Ingangseisen	-
Aanwezigheidsplicht	Er wordt gewerkt met een logboek waarin de student de gevraagde studiebelastingen aannemelijk maakt.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

De generieke verdiepingsModule Onderwijs Ontmoet Samenleving (MOOS) is een keuzemodule voor studenten in het derde leerjaar. De module is generiek en past bij onderwijspedagogiek.

Uitgangspunten:

In deze module werken studenten aan de voor hen betekenisvolle vragen waarbij de context onderwijs en samenleving in de volle breedte benut wordt.

De studenten werken toe naar een versteviging van hun zelfbewuste docenthouding en zijn in staat als beginnend beroepsbeoefenaar te functioneren in de samenleving en hun handelen kritisch te beschouwen en te verbeteren.

De vijf pijlers van FLOT die cruciale factoren zijn voor goed leraarschap worden vertaald in deze module.

Tijdens de module verbindt de student de drie invalshoeken van de triade: persoon, praktijk en theorie met elkaar om te komen tot een reflectieve onderzoekende houding.

Het programma van de module staat ten dienste van deze uitgangspunten.

Doelen en inhoud

Doelen

De student verdiept en verbreedt zijn pedagogisch didactisch handelingsrepertoire met de focus op concepten diversiteit, eigen-wijsheid, creativiteit, inclusie en ecologie.

De student ontwikkelt zich binnen de concepten in één of meer van de volgende thema's: Zorg, Krachtige leeromgeving, Gedrag Verstaan.

De student gaat de uitdaging aan om zijn grens op te zoeken, en zich te verdiepen in de theorie om daarmee zijn zelfbewuste docenthouding te verstevigen.

De ontwikkeling van de student is zichtbaar in zijn handelen en zijn reflecties daarop.

De student is zich bewust van de school als onderdeel van de samenleving en van zijn rol in de voorbereiding van de leerlingen op een toekomstige plek in de samenleving.

De student is zich bewust van de invloed van de omgeving van de school en kan op diverse manieren samenwerken met de samenleving om de school heen.

Inhoud

Voorbeelden bij verschillende thema's:

Zorg: Weet je de weg binnen de zorg in het kader van passend onderwijs? Interne zorg; Waar het gaat over de zorgleerling, ouderbetrokkenheid, mentoraat, interdisciplinair samenwerken, ZAT. De aansluiting en samenwerking met externe zorg, sociale kaart, (justitiële) jeugdzorg, signalering en handelen bij vermoedens van kindermishandeling.

Gedrag Verstaan: De toenemende verschillende onderwijsbehoeften van leerlingen vragen van de docent een uitbreiding van zijn handelingsvaardigheden. Hoe kunnen onderwijs en samenleving samen de jongeren krachtig begeleiden?

Gedrag Verstaan : Wat zijn de onderwijsbehoeften van leerlingen met ADHD, Autisme, ADD, ODD, dyslectie, dyscalculie, NLD, ...? Hoe vind deze leerling zijn weg in de maatschappij?

Wat zijn visies op inclusie, wat is mijn visie en wat vraagt het van mij deze vorm te geven in de dagelijkse praktijk?

Krachtige leeromgeving:

Een kritische beschouwing van de inrichting van de eigen onderwijscontext ten aanzien van de ontwikkeling van de '21e-eeuwse vaardigheden'. Hoe ontwikkel je deze vaardigheden bij leerlingen, hoe ga je in op de diversiteit daarbinnen en wat zijn mijn eigen leraar vaardigheden daarin?

Gedrag Verstaan: Wat is het geheim van een goede leraar? (interviews en schoolbezoeken) Wat kom ik als leraar tegen in bijvoorbeeld een grote stadsschool? (onderzoek en schoolbezoek)

Relatie met Kennisbasis

In de pedagogische didactische verdiepingsmodule neemt de student deel aan themabijeenkomsten en verschillende workshops die door experts uit het instituut en het werkveld verzorgd worden, hij gaat aan de slag met vraagstukken uit de praktijk en opdrachten rondom actuele thema's, voert opdrachten uit in een praktijk, presenteert, neemt deel aan intervisiebijeenkomsten, inspiratie-bijeenkomsten, peercoaching, critical friend groepen.

De doelen en inhoud van de module zijn gerelateerd aan:

- Het didactisch concept FLOT: de Pijlers en de Plus
- De bekwaamheidseisen
- De Generieke Kennisbasis (GKB)

Werkwijze en organisatie

In de module 'Onderwijs ontmoet samenleving' gaat de student in groepjes projectmatig aan de slag op het raakvlak van onderwijs en samenleving.

De module bestaat uit centrale inspiratiebijeenkomsten en workshop en intervisiebijeenkomsten. Tijdens de inspiratiebijeenkomsten en workshops maakt de student kennis met de thema's van de module : Zorg, Krachtige leeromgeving en Gedrag verstaan. Binnen deze thema's worden de concepten diversiteit, eigen-wijsheid, creativiteit, inclusie en ecologie uitgewerkt.

De student start met een project dat koppeld is aan één of meerdere thema's binnen de context onderwijs ontmoet samenleving. De ontmoeting van het onderwijs met de samenleving moet daadwerkelijk plaatsvinden.

De student werkt in themagroepen aan het project. In het project verbindt de student praktijk, theorie en persoon (triade). De student neemt initiatieven in het maken van contact en samenwerken met de praktijk. De praktijk is hier meer dan de school. Denk ook aan Jeugdhulpverlening, culturele instellingen, NGO's, bejaardenhuizen, gemeente.

De student zorgt voor een theoretische onderbouwing van zijn project.

De student houdt een logboek bij.

Literatuur en leermiddelen

Zie modulewijzer

Toetsing

De hele module wordt afgesloten als alle onderdelen minimaal voldoende zijn.
Alle onderdelen tellen even zwaar mee bij de beoordeling. Mocht de student een van de onderdelen met een onvoldoende afsluiten, dan is het mogelijk om dat onderdeel te herkansen.
Voor onderdelen en de rubric → zie modulewijzer

Aanvullende informatie

Module verantwoordelijken zijn: Annet Meinen en Marleen Koppers. Contactpersoon is Annet Meinen.

NB. In periode 4 van schooljaar 2020- 2021 wordt deze module uitgevoerd. De module wordt geëvalueerd. De opbrengsten van de evaluatie worden gebruikt om de module waar nodig aan te passen. De uiteindelijke versie van de module kan in 2021-2022 dus afwijken van bovenstaande informatie.

Verdiepingsmodule - Intercultureel leren

Algemeen

Naam module	Module Intercultureel Leren
Engelse vertaling	Module Intercultural Learning
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	420 sbu/ 15 ECT
Studiejaar + periode	Jaar 3, periode 4

Inhoud en leerdoelen

Binnen verdiepingsmodule Intercultureel Leren heb je een keuze uit 3 onderdelen.

Onderdeel A: Een internationalisation@home programma binnen de TRION scholen in Eindhoven, Bladel en Helmond (ISE, Stedelijk college, Jan van Brabant en Pius)

Onderdeel B: Internationalisation Abroad: een buitenland verblijf.

Onderdeel C: Preparing for Culturally Responsive Teaching. Dit programma is tijds- en plaatsonafhankelijk.

De drie onderdelen zijn allen gericht op het ontwikkelen van je interculturele en internationale competenties en hebben alle drie een eigen karakter en aanpak. Zo kun jij kiezen welke manier van interculturele en internationale competenties op doen, het beste bij jou past.

In overleg met de International Officer van je eigen opleiding kun je toestemming vragen om een combinatie van onderdelen te maken. Zo kan een deeltijd student bijvoorbeeld een korter buitenland verblijf (onderdeel B) of een 2-weken op een van de schooltypes uit onderdeel A combineren met onderdeel C.

Een eerste stap is het doornemen van deze modulewijzer. Je vindt hier een uitgebreide omschrijving van alle drie de onderdelen terug. Voor aanvullende informatie over inhouden verwijzen we je naar de [portal site](#).

Heb je een keuze gemaakt?

Schrijf je dan in voor de verdiepingsmodule Intercultureel Leren via de portal site.

Heb je gekozen voor onderdeel A? Dan neemt de coördinator van de module internationalisation@home t.z.t. contact met je op om je inschrijving te bevestigen. Voor onderdeel A zijn er een beperkt aantal plekken beschikbaar. Bij veel aanmeldingen kan er selectie plaatsvinden.

Heb je gekozen voor onderdeel B of C of wil je een combinatie van B en C aanvragen? Neem dan zelf contact op met de International Officer van jouw opleiding. De [IO's](#) vind je hier terug. Je legt aan de IO een Personal Development Plan voor waarin je aangeeft hoe je invulling wilt geven het onderdeel (of de onderdelen) waar jij voor hebt gekozen. Na goedkeuring van je Personal Development Plan kun je aan de slag.

Wil je een combinatie van onderdelen maken met onderdeel A ook contact op met de International Officer en met de coördinator van Internationalisation@home. Voor onderdeel A zijn er een beperkt aantal plekken beschikbaar. Bij veel aanmeldingen kan er selectie plaatsvinden. Als je toestemming hebt lever dan je Personal development plan in bij de International Officer.

Onderdeel A: Internationalisation@home

Intercultureel leren in (Inter)nationale contexten binnen Trion Opleidingsschool

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Internationalisation@Home - Intercultureel leren in (Inter)nationale contexten binnen Trion Opleidingsscholen
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	420 SBU/ 15 EC
Studiejaar + periode	Jaar 3 periode 4

Inhoud en leerdoel

Hoe ga je om met een toenemende mate van (inter)culturele diversiteit in je klassen? Hoe gaat een school om met een (groot) aantal leerlingen of zelfs een bijna volledige leerling populatie die een andere taal dan Nederlands als hun moedertaal spreekt?

Internationalisering krijgt een steeds prominentere plaats in het Nederlandse onderwijs: denk aan scholen voor tweetalig onderwijs (TTO), Internationale scholen (IS) of scholen voor de eerste opvang van anderstaligen (EOA).

Tijdens deze module maak je samen met internationale studenten kennis met een drietal internationale onderwijscontexten binnen de Opleidingsschool Trion. Je werkt samen als groep en krijgt de kans je te verdiepen in de visie van deze scholen op culturele diversiteit en het bijbehorende gedifferentieerde taalonderwijs, waarin de termen CLIL, doeltaal-voertaal en NT2 aan de orde van de dag zijn.

In iedere internationale schoolcontext wordt een blok van 2 of 3 weken aangeboden met een afwisselende interactieve workshops college door zowel inhoudelijke expert als praktijk experts. Je werkt daarnaast individueel en in groepsverband aan verschillende praktische opdrachten waarin je in zowel een observerende als uitvoerende rol actief bent en midden in de praktijk staat.

Doelen

Internationale Context en burgerschapsvorming

Als deelnemer aan deze module:

- maak je kennis met aspecten van culturele diversiteit, identiteit en interculturele communicatie;
- maak je kennis met drie internationale contexten binnen opleidingsschool Trion:
 - Tweetalig onderwijs mavo/ havo/ vwo (TTO)
 - International School Eindhoven (ISE)
 - Eerste Opvang Anderstaligen (EOA) NT2
- observeer en onderzoek je de culturele- en politieke achtergronden en burgerschapsvorming binnen deze drie internationale contexten in de praktijk;
- leer je de plek van deze verschillende soorten onderwijs in onze samenleving beschrijven;
- verdiep je jezelf in cultuurverschillen en leer je hoe deze de onderwijscontext en -cultuur beïnvloedt.

Verkennen van de verschillende internationale doelgroepen

Als deelnemer aan deze module:

- krijg je de kans zowel leerlingen als docenten te spreken en te vragen naar hun ervaringen;
- doe je onderzoek naar (of ervaar je aan den lijve) de verschillende doelgroepen van de scholen.

Taalbeleid

Als deelnemer aan deze module:

- krijg je inzicht in de principes van CLIL, doeltaal-voertaal, taalgericht vakonderwijs, immersion en NT2 binnen verschillende onderwijscontexten;
- ga je op zoek naar de verschillen en overeenkomsten tussen deze vormen van taalonderwijs;
- Leer je de impact begrijpen van de meertaligheid van leerlingen in de lespraktijk *“Wat betekent deze meertaligheid voor jouw toekomstige werk als docent?”*.

Professionalisering van je eigen docentschap

- Als deelnemer aan deze module:
- maak je deel uit van een groep (internationale) studenten die zich gaan verdiepen in tal van onderwerpen rondom de thema's internationalisering CLIL en taalbeleid;
- werk je aan je eigen interculturele competenties als docent;
- pas je opgedane inzichten toe in de reguliere Nederlandse context;
- raak je bekend met de ICOMs, de internationale competenties die gehanteerd worden binnen internationaliseringsinitiatieven in hoger onderwijs opleidingen;
- krijg je de kans om je eigen Engelse taalvaardigheid te verbeteren.

Werkvormen en leeractiviteiten

Binnen iedere locatie van opleidingsschool Trion wordt een blok van 2 of 3 weken aangeboden met een tal van zowel inspirerende interactieve inhoudelijke workshops waarin je zowel observerend, uitvoerend en reflecterend aan de slag gaat. Tijdens deze module geldt een aanwezigheidsplicht van 100%, omdat je dagelijks op de verschillende locaties verwacht wordt.

Toetsing

Tijdens de module werk je aan een aantal opdrachten die je via een online platform inlevert. Voor iedere sub-context ontwikkel je een eindopdracht en aan het eind van de module volgt een collectieve eindopdracht waarbij je de opgedane inzichten presenteert. Je eindcijfer is het gemiddelde van de opdrachten.

Aanvullende informatie

Taal en professionele houding gedurende de module

Gezien het internationale karakter van deze module gebruik je, afhankelijk van de onderwijscontext, zowel Nederlands als Engels als voer- en doeltaal. Tevens maak je in je verslaglegging gebruik van naslagmateriaal in deze beide talen.

Alle producten die je in het Engels produceert worden nagekeken op inhoud en niet op taal: het niveau van je Engels wordt dan ook enkel formatief van feedback voorzien en je wordt hier niet op afgerekend. Omdat je als deelnemer aan deze module als gast, maar ook zeker als toekomstig collega gezien en behandeld wordt, wordt een professionele en proactieve houding van jou als collega in opleiding als vanzelfsprekend gezien.

Moduleverantwoordelijken:

Smulders, S. (FLOT) en Heunks, S. (Trion Opleidingsschool)

Onderdeel B: Internationalisering Buitenland

Algemeen

Naam Onderdeel	Buitenland verblijf
Engelse vertaling	Internationalisation Abroad
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	Standaard 15 ECT. Bij goedkeuring van combinatie tussen onderdeel B en C door International Officer geldt dat elke week buitenland verblijf telt voor 2 ECT.
Studiejaar + periode	Jaar 3, periode 4

Inhoud en leerdoelen

Voor de module Internationalisation Abroad regel je zelf een verblijf in het buitenland in overleg met de International Officer van je opleiding. Als je voor dit onderdeel de volledige 15 ECT wil inzetten, dan dien je minimaal 8 weken in het buitenland te verblijven. Je toont zelf aan in je aanvraag en in je 'personal development plan' hoe de activiteiten die je uitvoert tijdens je buitenlandverblijf bijdragen aan de ontwikkeling van jouw internationale en interculturele competenties (ICOMS). Een korte omschrijving van deze competenties kun je op de [portalsite](#) terug vinden. Daarnaast draagt je verblijf bij aan je bekwaamheidseisen leraar vo/bve en/of de kennisbasis van jouw vakgebied.

Het doel van het buitenlandverblijf is om je bewust te worden van een andere cultuur en van je eigen cultuur in relatie tot deze andere cultuur. Tijdens je verblijf werk je voortdurend aan je eigen interculturele & internationale competenties (ICOMS) en communicatieve vaardigheden door om te gaan met deze verschillen. Je bent tijdens, en na afloop, van je verblijf in staat om te reflecteren op je ervaringen en je kunt de kennis die je hebt opgedaan vertalen naar het leraarschap.

Voor meer informatie omtrent de mogelijke invulling van de verdiepingsmodule internationalisering buitenland en de aanmeld procedure kun je kijken op de [portalsite](#).

N.B. Wil je i.v.m. studie of stage een semester naar het buitenland neem dan contact op met je International Officer om de mogelijkheden en de eventueel op te lopen studievertraging te bespreken. Er zijn strenge [deadlines](#) voor een Semester Abroad bij een partner universiteit. Hou hier rekening mee met je voorbereiding.

Werkvormen en leeractiviteiten

De werkvormen en leeractiviteiten stel je zelf vast in overleg met je International Officer in je 'personal development plan'. Hierbij kies je uit activiteiten uit de reader 'Internationalisation Abroad' die beschikbaar zijn gesteld op de portal site.

Toetsing

Tijdens je buitenlandverblijf houd je wekelijks een log bij dat wordt beoordeeld door je International Officer (formatief). Aan de hand van je 'personal development plan' stel je in overleg met je International Officer een portfolio samen met bewijs van de voortgang die je hebt gemaakt m.b.t. de doelen die je hebt gesteld in je 'personal development plan'. Je maakt hiervoor gebruik van activiteiten

uit de reader 'Internationalisation Abroad' die beschikbaar zijn gesteld op de portal site. Voor je portfolio schrijf je ook een kritische reflectie op je verblijf. Daarnaast neem je bij terugkomst deel aan een 'international fair' om de ervaring die je hebt opgedaan te delen met andere studenten. Alle documenten die je inlevert dienen in het Engels te worden geschreven indien de voertaal tijdens je buitenlandverblijf Engels is. Het Engels hoeft niet foutloos te zijn, maar wel van voldoende niveau dat de taal geen belemmering vormt voor het overbrengen van je boodschap.

De beoordelingsrubric vind je terug op de [portalsite](#).

Onderdeel C: Preparing for Culturally Responsive Teaching

Algemeen

Naam module	Preparing for Culturally Responsive Teaching
SBU (Studiebelastingen)/ ECTS	1 - 15 ECT (maatwerk programma)
Studiejaar + periode	3, periode 4 (Start datum kan aangepast worden in overleg met International Officer en SLB)

Inhoud en leerdoelen

Deze module biedt bouwstenen aan die je helpen in je ontwikkeling richting een cultureel responsieve docent. Voor cultureel responsieve docenten zijn de culturele eigenschappen, ervaringen en perspectieven van etnisch diverse leerlingen leidend voor het vormgeven aan effectief onderwijs voor alle leerlingen.

Cultureel responsief lesgeven is gebaseerd op de aanname dat wanneer kennis en vaardigheden gelinkt worden aan de belevingswereld en het referentie kader van de leerlingen, dat leren dan meer betekenis krijgt, aantrekkelijker wordt voor leerlingen en tot meer diepgaand en gemakkelijker leren leidt.

Cultureel responsief lesgeven vraagt om kennis over culturele diversiteit en de verwerving van gedetailleerde en feitelijke informatie over culturele bijzonderheden van specifieke etnische groepen. Vervolgens is het van belang dat docenten leren om deze nieuw opgedane kennis om te zetten in onderwijs en instructie. Deze module dient ervoor om je inzicht te geven in cultuur en culturele diversiteit binnen jouw onderwijs context en om vervolgens een (meer) cultureel relevante pedagogie te ontwikkelen.

De module bestaat uit verschillende bouwstenen die te combineren zijn naar wens. Als leidraad voor deze module en bijbehorende activiteiten maken we gebruik van het "Framework of Teacher Competence for Diversity" (European Council 2010).

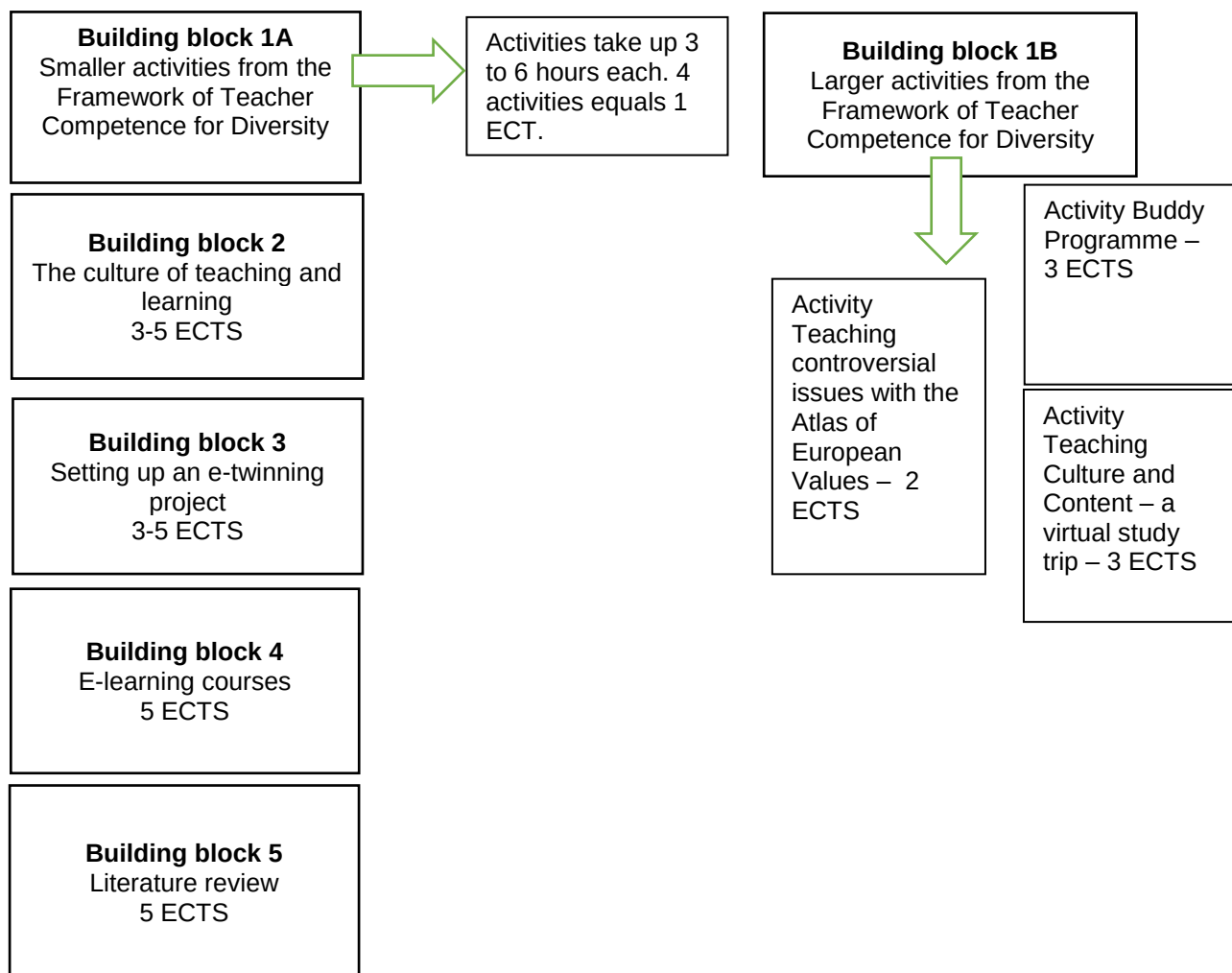
Table 1: Framework of teacher competences for diversity

Knowledge and understanding	Communication and relationships	Management and teaching
Competence 1 Knowledge and understanding of the political, legal and structural context of socio-cultural diversity	Competence 7 Initiating and sustaining positive communication with pupils, parents and colleagues from different socio-cultural backgrounds	Competence 13 Addressing socio-cultural diversity in curriculum and institutional development
Competence 2 Knowledge about international frameworks and understanding of the key principles that relate to socio-cultural diversity education	Competence 8 Recognising and responding to the communicative and cultural aspects of languages used in school	Competence 14 Establishing a participatory, inclusive and safe learning environment
Competence 3 Knowledge about different dimensions of diversity eg ethnicity, gender, special needs and understanding their implications in school settings	Competence 9 Creating open-mindedness and respect in the school community	Competence 15 Selecting and modifying teaching methods for the learning needs of pupils
Competence 4 Knowledge of the range of teaching approaches, methods and materials for responding to diversity	Competence 10 Motivating and stimulating all pupils to learn individually and in co-operation with others	Competence 16 Critically evaluating diversity within teaching materials, eg textbooks, videos, media
Competence 5 Skills of inquiry into different socio-cultural issues	Competence 11 Involving all parents in school activities and collective decision-making	Competence 17 Using a variety of approaches to culturally sensitive teaching and assessment
Competence 6 Reflection on one's own identity and engagement with diversity	Competence 12 Dealing with conflicts and violence to prevent marginalization and school failure	Competence 18 Systematic reflection on and evaluation of own practice and its impact on students

Werkvormen en leeractiviteiten

Een belangrijk karaktereigenschap van deze module is zijn flexibiliteit. Door middel van bouwstenen stel je je eigen programma samen, naar gelang het aantal ECTS dat je dient te behalen. Alle activiteiten die deel uit maken van de verschillende bouwstenen zijn gelinkt aan competenties uit het "Framework of Teacher Competence for Diversity". Voor activiteiten verwijzen we je naar de [portal site](#). De reader op de portal site bevat een handig overzicht van alle activiteiten en bijbehorende doelen en aantal ECTS. Je programma stel je vervolgens samen in je Personal Development Plan. In dit plan geef je aan van welke bouwstenen je gebruik wilt maken en kies je eventueel uit activiteiten binnen een bouwsteen. Je verantwoord in het Personal Development Plan je keuze en legt deze voor aan de International Officer van je opleiding ter goedkeuring. Bij goedkeuring begin je aan het samenstellen van een portfolio waarin je bewijzen verzameld die aantonen dat je de voorgestelde activiteiten hebt ondernomen.

BUILDING BLOCKS

Toetsing

Gebaseerd op je Personal Development Plan stel je een portfolio samen met bewijzen die aantonen dat je de activiteiten hebt uitgevoerd. Je dient je portfolio voor assessment in bij de International Officer van jouw vakgroep. Elke bouwsteen heeft een eigen checklist of rubric die gebruikt wordt in de formele assessment van die bouwsteen. Je dient elke bouwsteen met een voldoende af te ronden om de module "Preparing for Culturally Responsive Teaching" voldoende af te kunnen ronden. Wanneer je alle, door jou geselecteerde bouwstenen, succesvol hebt afgerond, worden de cijfers gemiddeld en ontvang je een eindcijfer voor de module "Preparing for Culturally Responsive Teaching".

Bouwstenen die met een onvoldoende worden beoordeeld door de International Officer, worden voorzien van feedback en feedforward en kunnen nog éénmaal ingeleverd worden. De deadline voor deze herkansing wordt gezet door de International Officer van je opleiding. Let op: Deelcijfers voor voldoende afgeronde bouwblokken vervallen na een jaar.

Verdiepingsmodule - Vakdidactiek Bèta+

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Verdiepingsmodule vakdidactiek Bèta +
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	15EC 420SBU
Studiejaar + periode	Studiejaar 3, periode 4
Aanwezigheidsplicht	Er is aanwezigheidsplicht voor sommige onderdelen.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

De verdiepingsmodule vakdidactiek Beta+ is één van de verdiepingsmodules die in periode 4 van jaar 3 worden aangeboden en vormt een voorbereiding op de afstudeerfase.

Inleiding

De verdiepingsmodule Bèta+ staat in het thema van TEC for society. De afkorting TEC staat voor Technologie, Entrepreneurship en Creativity. Dit zijn Fontys brede thema's waarmee de hogeschool zich wil onderscheiden. De thema's binnen TEC zijn uitgesproken, onderscheidend en maatschappelijk relevant. Ze passen bij onze regio, die zich ten opzichte van de rest van Nederland onderscheidt op technologisch en creatief vlak. De regio's Midden- en Oost-Brabant (Brainport) groeien door het ondernemerschap dat de technologie en creativiteit omzet in toegevoegde waarde voor de maatschappij. Deze regio's liggen in het hart van het werkgebied van Fontys Hogescholen en daardoor extra relevant voor de studenten van Fontys.

FLOT leidt leerlingen op voor deze regio's met als doel middels het onderwijs aan onze leerlingen hen voor te bereiden op hun toekomst. Dat doen we door de leerlingen hun talenten in ondernemerschap, creativiteit en technologie te laten ontwikkelen. Om dat goed te kunnen als leraren is het belangrijk dat ook wij onze blik verbreden op technologie, onze creativiteit verbinden met het docentschap en onze ondernemerschapscompetenties onderzoeken en verder ontwikkelen.

Als lerarenopleiding zien wij veel mogelijkheden binnen vakoverstijgend onderwijs om de TEC-thema's aan het onderwijs te verbinden. Daarom bieden we deze module vakoverstijgend aan en hopen dat het tot nieuwe verbindingen brengt tussen opleidingen en later in jouw werkende leven. Want ondernemerschap ontstaat bij het leggen van creatieve verbindingen tussen bestaande structuren. We hopen dat jullie elkaar gaan vinden en actief gaan samenwerken en hierbij alle technologische middelen voor inzet die je inspiratie en motivatie bieden!

Doelen en inhoud

Leeruitkomsten

Binnen deze verdiepingsmodule wordt er gewerkt aan drie leeruitkomsten (LUKs). Er is een leeruitkomst geschreven voor ieder TEC-thema. De verleiding bestaat misschien om deze leeruitkomsten als afzonderlijke onderdelen te behandelen, het is echter de uitdaging om deze leeruitkomsten zoveel mogelijk met elkaar te verbinden in de uitwerking van je eindproduct Technology: De student is in staat toegevoegde waarde te creëren met behulp van technologie in zijn onderwijs. De student kan de toegevoegde waarde van technologie in zijn onderwijs onderbouwen en verantwoorden. De student kan zijn proces van vernieuwing delen en is zich bewust hoe hij collega's hierbij kan betrekken, waarbij hij een voorbeeldrol kan pakken en hierop kan reflecteren.

Entrepreneurship: De student is in staat om toegevoegde waarde te creëren door de verbinding te leggen tussen verschillende partijen zoals bijvoorbeeld school, bedrijf of instelling. De student kan deze waarde duiden voor de samenwerkende partijen en is nieuwsgierig naar mogelijkheden voor ondernemerschap in de zelfgekozen onderwijscontext. Daarbij reflecteert de student op zijn ondernemerschapscompetenties met een passend reflectiekader.

Creativity: De student toont aan en verantwoordt zowel op het gebied van technology als op het gebied van ondernemerschap dat de creaties hoog scoren op originaliteit en op geschiktheid binnen de gegeven situatie. De student geeft hierbij inzicht in het ontwerpproces waarin fases van divergent en convergent denken en andere creatieve denktechnieken gebruikt worden. De student reflecteert op zijn vaardigheden wat betreft creativiteit, hierheen geeft hij aan wat hij beheerst en waar ontwikkelruimte zit.

Relatie met afstudeerfase

De verdiepingsmodule is erop gericht om studenten voor te bereiden op de afstudeerfase. De openheid en vrijheid om via een dossier leeruitkomsten aan te tonen, zonder te specifieke opdracht, waarbij ze zelf initiatief moeten nemen en gerichte feedback ophalen, zijn eigenschappen die ze bij het afstuderen kunnen inzetten. Ook de inhoud van het dossier zou een basis kunnen zijn om VDO volgend jaar vorm te geven.

Werkwijze en organisatie

De studenten lopen minimaal twee dagen per week stage bij een bedrijf en/of een school, waarbij ze leerervaringen opdoen die ze kunnen gebruiken om de leeruitkomsten aan te tonen. De andere dagen zijn er docenten beschikbaar voor verschillende leerervaringen. Zo wordt er kennis overgedragen, feedback gegeven, wordt er aan procesbegeleiding gedaan en waar nodig gedurende de weken onderwijsaanbod georganiseerd. Dit is ook afhankelijk van de vragen die uit de groep studenten komen.

Literatuur en leermiddelen

De omschrijving van de literatuur en leermiddelen zullen in de bijeenkomsten worden verspreid. Er is geen verplichte literatuur.

Toetsing

Je levert een dossier in waarin je de drie leeruitkomsten aantoont. De precieze inhoud van dit dossier is vrij, de leeruitkomsten zijn hiervoor leidend. Er is een rubric beschikbaar op de samenwerkingssite, aan de hand daarvan zal je worden beoordeeld. Eerst wordt bepaald of de leeruitkomsten zijn aangetoond.

Als de leeruitkomsten zijn aangetoond, wordt aan de hand van de rubric het eindcijfer bepaald. Als de leeruitkomsten niet zijn aangetoond, krijg je feedback en kun je het dossier nog een keer als herkansing inleveren.

Verdiepingsmodule - Vakdidactiek Gamma

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Vakdidactiek Gamma
Engelse vertaling	
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	420/15
Studiejaar + periode	jaar 3, periode 4

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

Deze module is één van de keuzeonderdelen aan het eind van de hoofdfase, toegankelijk voor voltijd studenten aardrijkskunde, geschiedenis, maatschappijleer, levensbeschouwing en (Algemene en Bedrijfs)economie. De module is een verrijking vanuit de eigen vakdidactiek en vakinhoud én vanuit de samenwerking met de andere gammavakken. Ze borduurt dan ook voort op zowel de vakspecifieke vakdidactische leerlijn als op de module 'mens-en-maatschappij'. Aangezien het vakdidactisch ontwerpen van onderwijs een rol speelt, vormt deze module de schakel tussen de vakdidactische programma's in de hoofdfase en het vakdidactisch ontwerpen in de afstudeerfase. Daarnaast wordt dieper ingegaan op relevante gamma-thema's, zodat ook de vakkennis verdiept raakt. Ten slotte wordt de student toegerust om in zijn toekomstige werkomgeving vakoverstijgend gamma-onderwijs mede vorm te geven, bijvoorbeeld vanuit het perspectief van toekomstgericht onderwijs.

Inhoud en doelen

Inhoud:

Alle gamma-schoolvakken spelen een rol in de voorbereiding van jonge mensen op hun persoonlijke toekomst en op hun rol als burger in de toekomstige samenleving. Zelfs als jouw schoolvak in principe het verleden bestudeert. Maar wat betekent dat nu precies? Hoe de toekomst eruit zal zien weten we niet. Maar we hebben allemaal wel beelden over de toekomst en overal wordt gewerkt 'aan de toekomst'. Welk gereedschap kunnen deze schoolvakken jonge mensen bieden om beter voorbereid te zijn op die toekomst en er over te kunnen nadenken? De wereld is complex: kan het combineren van verschillende perspectieven uit schoolvakken de leerling helpen om op een doordachte manier over de toekomst na te denken? Deze vragen staan centraal in de vakdidactische verdiepingsmodule voor de gammavakken. Er zijn van de ze verdiepingsmodule twee varianten: aardrijkskunde-geschiedenis-levensbeschouwing en economie-maatschappijleer.

Alle gamma-schoolvakken bestuderen deze thema's met een eigen begrippenapparaat en benaderingswijze (vocabulaire en grammatica). Niet alleen in de vakwetenschappen zelf, maar ook in het onderwijs in het tweedegraads veld wint een interdisciplinaire denkwijze aan belang. Economie en maatschappijleer doen een poging actuele en/of toekomstige maatschappelijke ontwikkelingen te beschrijven, verklaren en te duiden. Hierover moet je ook als kritisch burger een oordeel moeten kunnen vellen, én dit moet kunnen leren aan zijn leerlingen. Hierbij is het beheersen van denkvaardigheden en helder taalgebruik essentieel. Dit is wat docenten van de gammavakken hun leerlingen moeten leren. Daarbij hoort ook zeker het beheersen van denkvaardigheden en het gebruik van heldere taal.

Daarom maakt de student in deze module kennis met de theorie achter en de praktische uitwerking van toekomstgericht onderwijs. In een eerste onderdeel zal dat vooral theoretisch van aard zijn, waarbij er steeds een verkenning van de praktijk wordt gemaakt. Het tweede, daaropvolgende deel, staat in het teken van de praktische vertaalslag, waarbij de studenten aardrijkskunde, geschiedenis en levensbeschouwing enerzijds en de studenten economie en maatschappijleer anderzijds concrete thema's zullen verkennen.

Alle studenten worden in deze module vertrouwd gemaakt met de perspectieven en methodieken van toekomstgericht onderwijs. De vakdidactische vraag naar het wat, waarom en hoe van het vakgebied staat daarbij centraal. Vragen die daarbij aan de orde komen zijn onder andere: 'Op welke wijze bereidt mijn vak leerlingen voor op de toekomst? En om wat voor soort toekomst gaat dat dan? Welke kennis en

vaardigheden staan daarbij centraal? Op welke wijze is er in de doelen en methoden van mijn schoolvak al aandacht voor de toekomstdimensie van leerlingen en maatschappij?'.

Er zijn van de ze verdiepingsmodule dus twee varianten: aardrijkskunde-geschiedenis-levensbeschouwing, met als centrale thema erfgoed, en economie-maatschappijleer, met als centrale thema technologie. Hieronder beschrijven we kort wat deze twee varianten inhouden:

Voor studenten **geschiedenis, aardrijkskunde en levensbeschouwing** is gekozen voor het thema 'erfgoed'. Erfgoed is een dynamisch begrip, want wat wij vinden wat erfgoed is, behouden moet blijven of mag verdwijnen, verschilt per persoon, groep, samenleving maar ook per tijd. En wat voor soorten erfgoed zijn er dan? Hoe gaan wij om met steeds heftiger wordende discussies over het wel of niet behouden van erfgoed? Welke dilemma's kom je tegen? En welke andere groepen in de samenleving houden zich bezig met erfgoed?

Bij deze vragen spelen de begrippen tijd, ruimte en zingeving dus een belangrijke rol, kernbegrippen bij de vakken geschiedenis, aardrijkskunde en levensbeschouwing. Waarom vinden we iets 'erfgoed', waarom willen we het wel of niet bewaren, en hoe hergebruiken we erfgoed? Welke historische, religieuze en geografische betekenissen zijn er en hoe gebruiken we erfgoed in onze huidige en toekomstige leefomgeving? Erfgoed is een breed thema dat zich goed leent voor omgevingsonderwijs inclusief excursies en veldwerk, bovendien altijd 'lokaal' is maar tegelijkertijd overal te vinden (werelderfgoed).

Erfgoed is vaak – bewust of onbewust – deel van de leefwereld van mensen en draagt daardoor bij aan zijn identiteitsontwikkeling. In deze module exploreren we de mogelijkheden waarop je erfgoed in kunt zetten om verschillende doelgroepen in de samenleving kennis te laten maken met de historische ontwikkeling van hun leefomgeving en als leermiddel in je educatief materiaal om de lesstof tastbaar te maken. Daarbij wordt niet alleen aandacht besteed aan wat de meerwaarde is van het aanwezige erfgoed, maar ook bekeken met welke werkvormen en leeractiviteiten deze meerwaarde het best tot zijn recht komt. Verder stimuleren wij het ontwikkelen van een eigen visie op erfgoed, erfgoededucatie en de rol van erfgoed in het bespreken van controversiële thema's of dilemma's. Vakinhoud, de eigen leefomgeving, vakdidactiek en vakoverstijging komen in deze cursus zodoende betekenisvol samen.

Naast hoor- en werkcolleges, zal een groot deel van deze cursus buiten het instituut georganiseerd worden. Daarbij moet worden gedacht aan museumbezoek, landschapsexcursies, het bezoeken aan erfgoedinstututen, archiefbezoek, rondleidingen door wijken, oral history, microgeschiedenis en archeologische projecten. Er wordt expliciet gewerkt vanuit een vakoverstijgende aanpak. Uiteindelijk leveren deze activiteiten een eigen onderzoek op, dat tevens wordt vertaald naar eigen, handzaam lesmateriaal.

Voor studenten **maatschappijleer en economie** staan hogere denkvaardigheden, taal en het lezen van technologie centraal. Gammadocenten willen leerlingen helpen de wereld om hen heen te begrijpen en hen helpen een oordeel te vormen. Het gaat er daarbij om dat je leerlingen leert hoe, in plaats van wat ze ergens over moeten denken of oordelen. Omdat die wereld zich in taal en verhalen presenteert, staan de in deze module centraal. Of het nu om het begrijpen van de gedachten van anderen gaat, of om het formuleren van je eigen gedachten: taal en (vak)begrippen zijn daarbij onontbeerlijk. Het analyseren van argumenten in de krant, de kracht van metaforen in woord en beeld, het kunnen doorprikken van mythen of vaag taalgebruik en het opsporen van impliciete aannames onder een verhaal zijn vaardigheden die daar bij van pas komen.

Ook de eigen lesmethode wordt daarbij betrokken: welke verhalen worden daar verteld, en op welke manier? Welke aspecten van een onderwerp blijven daar juist onderbelicht? Omdat iedere docent zelf ook weer gebruik maakt van verhalen in zijn lessen, wordt ook geleerd om zelf beter onderbouwde en meer complete verhalen te construeren. Speciale aandacht zal hierbij uitgaan voor de concept-contextbenadering, die in de vakdidactiek van zowel maatschappijleer als economie een prominente rol speelt. En, door het zelf ontwerpen van lesmateriaal, hoe je dat op jouw beurt jouw leerlingen weer kunt leren.

De laatste jaren is er in algemene zin veel over deze vaardigheden gepubliceerd. In deze module maakt de student daar kennis mee aan de hand van voor zowel de maatschappijleer- als economiedocent relevante thema's zoals welvaart & armoede, groei & ongelijkheid en markt & overheid. Onder leiding van de docent en samen met medestudenten, maar ook zelfstandig, zul je je buigen over teksten, media

Studiegids 2021-2022 Godsdienst/Levensbeschouwing – LERO – voltijd

en bronnen rondom belangrijke gammathema's. Werkvormen als close-reading van een tekst en een excursie naar een museum maken daarom onderdeel uit van de module.

Bijzondere aandacht wordt daarbij geschonken aan technologische ontwikkelingen. Mensen maken steeds meer gebruik van technologische middelen (betaalpas, iPhones, zorgrobots). Dat die technieken van invloed zijn op het gedrag van mensen staat vast. De meningen zijn verdeeld over de uitkomsten van de technologie waarmee we ons omringen. Is technologie altijd herkenbaar als zodanig, of is (sommige) technologie zo vanzelfsprekend geworden dat we er een blinde vlek voor hebben ontwikkeld en dus ook geen vragen meer stellen over de consequenties van het gebruik ervan? En hoe neem ik een eigen weloverwogen standpunt in bij zulke ontwikkelingen?

Doelen:

Generiek: Introductie in toekomstgericht onderwijs

De student...

- Kan in eigen woorden de achtergronden van toekomstgericht onderwijs uit leggen en aangeven welke kennis, vaardigheden en houdingsaspecten daarbij van belang zijn;
- Kan voor zijn eigen schoolvak deze kennis, vaardigheden en houdingsaspecten op hoofdlijnen beschrijven / benoemen en analyseren in welke mate deze in (een deel van) het huidige onderwijs (methoden, praktijk) zichtbaar zijn;
- Kan in een eigen redenering aangeven waar sterke en enkele verbeterpunten zitten in het toekomstgericht onderwijs in hun eigen schoolvak.

Variant: Toekomstgericht onderwijs bij aardrijkskunde, geschiedenis en levensbeschouwing over het thema erfgoed

De student...

- Kan in eigen woorden uitleggen wat onder (materieel en immaterieel) erfgoed wordt verstaan en welke erfgoedaanbieders er zijn in relatie tot onderwijs en samenleving;
- Kan op basis van literatuurstudie een eigen definitie van erfgoed en erfgoededucatie formuleren en aan de hand van argumenten onderbouwen.
- Kan in eigen woorden uitleggen hoe je zowel vanuit verschillende disciplines (geschiedenis, aardrijkskunde en levensbeschouwing) als vakoverstijgend naar erfgoed kunt kijken;
- Kan zelfstandig betekenis en waarde(ring) van erfgoed bepalen aan de hand van zowel bronnenstudie als veldwerk;
- Is in staat om erfgoed te gebruiken als casus in een ontwerp voor omgevingsonderwijs met een toekomstgerichte vraag, door gebruik te maken van (vakmatige) concepten en kennis, onderzoekend leren en het stimuleren van betrokkenheid;

Variant: Toekomstgericht onderwijs bij maatschappijleer en economie door kritisch en creatief te leren denken over gemeenschappelijke thema's

De student...

- Is in staat om op basis van kennis over hogere denkvaardigheden en aan de hand van denktechnieken informatie, redeneringen en argumentaties in verschillende soorten bronnen kritisch te analyseren;
- Kan vanuit verschillende disciplines (economie en maatschappijleer) toekomstrelevante vraagstukken analyseren en becommentariëren;
- Is in staat om de rol van taal (vakconcepten, vaktaal in redeneringen en opdrachten te voorzien)
- Kan verschillende werkvormen/opdrachten ontwerpen waarbij leerlingen hogere denkvaardigheden (op kleine schaal) kunnen oefenen, rekening houdend met de rol van (vak)taal;
- Kan een oordeel vellen en onderbouwen over de werkzaamheid en wenselijkheid van sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen en technologieën.

Leeruitkomst Introductie in toekomstgericht onderwijs (5 EC)

Analyseren en evalueren van de achtergronden van kennis-, vaardigheden -en houdingsaspecten van toekomstgericht onderwijs, zowel op het niveau van doelstellingen als lespraktijk van het eigen en aanverwante schoolvak(ken), gebruik makend van relevante vakdidactische bronnen, ten behoeve van de leerling/student in het gammaonderwijs.

Leeruitkomst Toekomstgericht onderwijs bij aardrijkskunde, geschiedenis en levensbeschouwing over het thema erfgoed (10 EC)

Analyseren, ontwerpen en evalueren van vakoverstijgend omgevingsonderwijs rondom het thema 'erfgoed' met een toekomstdimensie, aan de hand van zowel bronnenstudie als veldwerk; gebruik makend van (vakmatige) concepten en kennis, onderzoekend leren en het stimuleren van betrokkenheid, ten behoeve van de leerling/student in het gammaonderwijs.

Leeruitkomst Toekomstgericht onderwijs bij maatschappijleer en economie door kritisch en creatief te leren denken over gemeenschappelijke thema's (10 EC)

Analyseren, ontwerpen en evalueren van toekomstrelevant vakoverstijgend onderwijs rondom het thema 'techniek', gebruik makend van kennis over hogere denkvaardigheden, kritisch denken, waardenonderwijs en taalgericht vakonderwijs aan de hand van de studie van verschillende soorten bronnen kritisch te analyseren, ten behoeve van de leerling/student in het gammaonderwijs.

Relatie met Kennisbasis:

Uit de generieke kennisbasis:

2. Didactiek en leren, en dan met name de volgende domeinen:

2.2 Leerdoelen en Instructiemodellen

2.3 Vormgeving van leerprocessen

2.4 Selectie en ontwerp van leermiddelen

9. Diversiteit en onderwijs

9.2 Burgerschapsvorming

De verdere relatie is afhankelijk van de eigen vakspecifieke en/ of vakspecifieke kennisbasis voor de betreffende schoolvakken.

Werkwijze en organisatie

Deze verschilt per varianten, en wordt aan het begin van de cursus medegedeeld

Literatuur en leermiddelen

- Béneker, T. (red.) (2018) Toekomstgericht onderwijs in de maatschappijvakken.
- Per onderdeel specifieke literatuur, wordt aan het begin van de colleges volledig gecommuniceerd, maar in ieder geval:
- (ECO/ML) Verbeek, P.-P. (2014). Op de vleugels van Icarus. Hoe politiek en moraal met elkaar meebewegen. Rotterdam: Lemniscaat.

Toetsing

Beroepsproduct

Verdiepingsmodule - Vakdidactiek Nederlands NT2

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Verdiepingsmodule Vakdidactiek Nederlands NT2
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	420/15
Studiejaar + periode	Studiejaar 3, periode 4
Ingangseisen	De module 'NT2. De eerste opvang' (2 EC's).
Aanwezigheidsplicht	We gaan uit van 100% aanwezigheid. Wanneer er sprake is van afwezigheid door overmacht, zoeken we naar vervangende leertaken.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

De verdiepingsmodule Nederlands als tweede taal beslaat de laatste periode van de hoofdfase van de lerarenopleiding Nederlands en sluit aan bij wat studenten in de voorafgaande tijd hebben geleerd over taalverwerving en taalonderwijs. De module bereidt voor op een mogelijke LIO-stage in een Internationale Schakelklas of een andere NT2-opleiding.

Doelen en inhoud

NT2-bekwaamheid van docenten is nodig. Niet alleen binnen de Internationale Schakelklas (ISK) of Eerste Opvang Anderstaligen (EOA), maar ook bij het reguliere onderwijs is er (steeds meer) vraag naar NT2-deskundigheid. We zien namelijk dat leerlingen die vanuit de ISK/ EOA het reguliere onderwijs instromen, nog midden in hun tweedetaalverwervingsproces zitten. In de ISK is een basis gelegd voor het Nederlands en binnen het regulier onderwijs kan én moet hun Nederlandse taalvaardigheid zich verder ontwikkelen; de leerling moet zich namelijk ook de inhoud van veel vakken eigen maken.

De module maakt gebruik van het **Competentieprofiel Docent NT2** als leidraad voor jouw persoonlijk en professionele ontwikkeling. In deze module verwerf je (meer) theoretische vakkennis rondom NT2. Daarnaast ontwikkel je je in het lesgeven aan NT2-leerders.

Deze module sluit aan bij wat jullie in de voorafgaande tijd hebben geleerd over taalverwerving en taalonderwijs. De module bereidt voor op een mogelijke LIO-stage in een Internationale Schakelklas of een andere stage binnen het NT2-onderwijs.

Leeruitkomsten

- De student demonstreert 'startbekwaam' te zijn voor het verzorgen van online onderwijs in taalvaardigheid in het Nederlands aan jongeren en volwassenen voor wie het Nederlands een tweede taal is.
- De student demonstreert ten overstaan van terzake kundige vakgenoten beheersing op het niveau van een startbekwame docent van de competenties als 'taalgebruiker', 'taalbeschouwer', 'vaststeller van de beginsituatie' en 'begeleider van het online leerproces' zoals die zijn beschreven in het Competentieprofiel van de docent NT2* van jongeren en volwassenen voor wie het Nederlands een tweede taal is.

https://bvnt2.org/app/uploads/2019/04/Competentieprofiel_maart_2019.pdf

Inhoud

In deze module komen de volgende vakinhoudelijke en vakdidactische thema's aan de orde:

1. Taalbeschouwing ten behoeve van het onderwijs NT2
2. Het vaststellen van de beginsituatie van NT2-leerders
3. Het begeleiden van het leerproces van NT2-leerders
4. Daarnaast komen algemenere onderwijskundige competenties aan de orde voor zover die specifiek zijn voor het onderwijs aan NT2-leerders.

Relatie met Kennisbasis

Dit vak draagt bij aan de verwerving van:

Domein 1 Vakdidactiek

- 1.1 Professionele context
- 1.2 Taalontwikkellend lesgeven
- 1.3 Taal en zorg

Domein 2 Taalvaardigheid

- 2.1 Leesvaardigheid
- 2.2 Schrijfvaardigheid
- 2.3 Luister- en kijkvaardigheid
- 2.4 Mondelinge taalvaardigheid en presenteren
- 2.5 Documenteren

Domein 3 Taalbeschouwing

- 3.1 Taal en communicatie
- 3.2 Taalsysteem
- 3.3 Taalverwerving
- 3.4 Talen en taalgemeenschap

Werkwijze en organisatie

Deze module bestaat uit twee onderdelen:

Gedurende acht weken volg je *onderwijs* bij FLOT. De lesdag begint met een bijeenkomst onder leiding van een docent. Daarna ga je aan de slag met de in de bijeenkomst uitgereikte opdracht(en).

In dezelfde acht weken ben je actief op een NT2-onderwijsinstelling (*werkplek*leren). Dit werkplekleren is op een ISK of een onderwijsinstelling die NT2-onderwijs verzorgt aan volwassenen. Samen met een medestudent word je gekoppeld aan één bekwame, gecertificeerde docent NT2. In overleg met de docent voer je een aantal opdrachten uit die je vanuit de opleiding krijgt opgedragen. De opdrachten zijn afgestemd op de praktijk van je werkplek en zijn gerelateerd aan de onderdelen van het portfolio '[Competent NT2-docent](#)' van de BVNT2.

Literatuur en leermiddelen

Bart Bossers, Folkert Kuiken & Anne Vermeer (red.) (2015). **Handboek Nederlands als tweede taal in het volwassenenonderwijs**. Bussum, Coutinho

Het handboek wordt tijdens de module aangevuld met door de opleiders en door de studenten aan te leveren vakliteratuur.

Toetsing

Tijdens de module verzamel je de resultaten van de opdrachten in een portfolio. Dat portfolio is gebaseerd op het portfolio '[Competent NT2-docent](#)' van de BVNT2 en bestaat uit twee delen: een 'ontwikkelportfolio' en een 'showcase'. De beoordeling vindt plaats op grond van de inhoud van de showcase. In de showcase zijn in elk geval opgenomen:

- Reflecties op basis van een logboek dat tijdens de module wordt bijgehouden door de student (logboeken).
- De uitwerkingen van de opdrachten die tijdens de lesdagen worden uitgevoerd.
- De complete uitwerkingen van de assessments 1, 2 en 3.

Afstudeerfase

Professioneel Handelen Afstudeerfase

Algemeen

Naam onderwijseenheid:	Professioneel Handelen Afstudeerfase
Engelse vertaling:	Professional Skills
EC:	25 EC
Studiejaar + periode:	Afstudeerfase
	VT: Periode 1 t/m 4 (1-2 dagen per week)

Leeruitkomsten Afstudeerfase

Gedurende de opleiding krijg je steeds meer verantwoordelijkheid als leraar in de school en in deze fase toon je dat je zelfstandig kunt lesgeven en functioneren binnen een school. De beroepstaken voor professioneel handelen worden hierbij steeds complexer. In deze afstudeerfase werkt je op school aan een drietal onderdelen die je in samenhang met elkaar kunt zien: PH, OPH en VDO.

Voor Professioneel Handelen werk je aan:

LUK 1

De student ontwerpt een onderwijsleertraject voor leerlingen in het tweedegraads gebied, voert deze uit, reflecteert, evalueert en rapporteert over het leerproces en leeropbrengsten van het onderwijsleertraject, waarin de leerling actief leergedrag laat zien, er rekening wordt gehouden met verschillen in eerbehoefte van leerlingen en actuele en betrouwbare bronnen worden ingezet voor het uitdiepen van een vakmatig thema.

LUK 2

De student creëert een veilig, ondersteunend en stimulerend leerklimaat voor zijn leerlingen en levert hiermee een bijdrage aan de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van zijn leerlingen. De student verantwoordt en legt uit zijn pedagogische omgang met zijn leerlingen en dat zijn onderwijs in pedagogische zin van deze tijd blijft.

LUK 3

De student communiceert als een startbekwame leraar op een constructieve manier, die bijdraagt aan een doelgerichte werkrelatie, met erkenning van verschillende opvattingen en overtuigingen en andere culturele achtergronden van collega's, leerlingen, ouders en vertegenwoordigers van instellingen buiten de school.

LUK 4

De student laat zien te beschikken over een kritische-reflectieve en onderzoekende houding ten aanzien van het eigen onderwijspedagogisch, vakdidactisch en vakinhoudelijk handelen als professional in verschillende leersituaties in de beroepscontext onderbouwd vanuit verschillende (theoretische) bronnen. In een zelfbeoordeling betreft de student de feedback van anderen en analyseert op systematische, navolgbare en resultaatgerichte wijze zijn praktijksituatie.

NB. De student communiceert schriftelijk in helder en correct Nederlands op niveau 4F als docent in het tweedegraads gebied.

Toetsing

Leerwegaafhankelijke toets

De student maakt een portfolio met daarin bewijslast om de leeruitkomsten aan te tonen.

Op basis van het portfolio wordt een eindgesprek georganiseerd tussen student, instituutsopleider (IO), werkplekbegeleider (WPB) en/of schoolopleider (SO). De werkplekbegeleider/schoolopleider heeft een adviserende rol bij de beoordeling. De instituutsopleider is examiner en beoordeelt. De eindbeoordeling vindt plaats op grond van de lesbezoeken (of video's), de tussenevaluatie, het stageportfolio en het eindgesprek.

Onderwijsaanbod

De student wordt begeleid door de werkplekbegeleider (en schoolopleider) op de school. Samen met de school wordt gekeken welke activiteiten de student gaat ondernemen. De leeruitkomsten en het ontwikkelplan dat de student zelf maakt zijn hierin leidend.

Opleidingsscholen en aanvullende informatie

Veel studenten starten het werkplekleren op een opleidingsschool. Op opleidingsscholen vormen alle studenten samen een leergroep, die onder leiding van een daartoe opgeleide opleider in de school, samen leren en werken aan een voor hen en de school kenmerkende en betekenisvolle leersituatie. Studenten volgen een geheel geïntegreerd programma. De student wordt opgenomen in het team en in de cultuur van het onderwijs op die school. Er is veel ruimte voor co-creatie, ook samen leren met zittende leraren. . Op academische opleidingsscholen doen de studenten daarnaast onderzoek in het kader van een schoolontwikkelingsvraag.

Voor meer informatie over het werkplekleren en de stages kun je hier terecht:
<https://connect.fontys.nl/instituten/flot/Stage/Paginas/Home.aspx>

Algemene Professionele Vorming 14: Onderwijspedagogisch handelen

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Algemene Professionele Vorming 14: Onderwijspedagogisch handelen
Engelse vertaling:	General Professional Training 14
SBU (Studiebelastinguren) / EC's	420 SBU / 15 EC's
Studiejaar + periode	Jaar 4, periode 1-4
Ingangseisen	Zie artikel 17 lid 3 in het OER
Aanwezigheidsplicht	n.v.t.

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

Onderwijspedagogisch handelen vormt de afronding van het programma van Algemene Professionele Vorming (APV) in het curriculum.

Doelen en inhoud

Leeruitkomsten

1. De student beargumenteert de keuze van zijn onderwijspedagogisch vraagstuk gericht op het afstemmen op de behoeften van lerenden en maakt hierbij gebruik van een variatie van input van betrokkenen uit de eigen onderwijspraktijk en (inter)nationale onderwijspedagogische theorieën en methodieken.
2. De student geeft het proces weer waarin interventies zijn ontworpen, uitgevoerd en geëvalueerd om zijn pedagogisch handelen door te ontwikkelen gericht op zijn gekozen onderwijspedagogisch vraagstuk. Hij beschouwt gemaakte keuzes kritisch, verzamelt informatie en feedback van betrokkenen binnen en buiten de eigen onderwijspraktijk en maakt gebruik van (inter)nationale onderwijspedagogische theorieën en methodieken. Het proces en de opgedane inzichten zijn inzichtelijk en op een systematische manier navolgbaar gemaakt voor derden.
3. De student beschrijft wat de interventies en daarmee opgedane inzichten betekenen voor de visie op zijn onderwijspedagogisch handelen.

Inhoud

Het gekozen *onderwijspedagogisch* vraagstuk dient relevant te zijn voor de ontwikkeling van het onderwijspedagogisch handelen van de student en gericht op het afstemmen op de behoeften van de lerenden. Het onderwerp betreft een vraag uit de eigen praktijk, iets wat haar/hem bezighoudt, iets waar het schuurt, iets wat hem raakt.

Relatie met Kennisbasis

De leeruitkomsten en inhoud van de onderwijseenheid zijn gerelateerd aan:

- a) Bekwaamheidseisen zoals verankerd in de Wet BIO
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-het-onderwijs/bekwaamheidseisen-leraren>
- b) FLOT Visie op praktijkonderzoek
- c) NLQF niveau 6 <https://www.nlqf.nl/nlqf-niveaus>
- d) Kennisbases tweedegraads lerarenopleidingen <https://10voordeleraar.nl/publicaties>

Werkwijze en organisatie

Tijdens de afstudeerfase neemt de student deel aan een PLG (leergemeenschap) en wordt begeleid door een procesbegeleider.

Literatuur en leermiddelen

De student dient zelfstandig passend bij het gekozen vraagstuk literatuur te zoeken en verwerken.

Toetsing

De eindbeoordeling van de gehele onderwijseenheid zal plaatsvinden op basis van een portfolio-assessment.

Het portfolio bestaat uit een verantwoording. Hierin worden de leeruitkomsten aangetoond. Daarnaast wordt het portfolio aangevuld met bewijzen ter ondersteuning van de aan te tonen leeruitkomsten.

De beoordeling kent twee fasen:

1. Ontvankelijkheidtoetsing door de beoordelaars.
2. De inhoudelijke beoordeling door de beoordelaars.

Vakdidactisch Ontwerpen

Algemeen

Naam onderwijseenheid	Vakdidactisch ontwerpen
Engelse vertaling	Didactic design
SBU (Studiebelastinguren)/ ECTS	14 of 15 (afhankelijk van opleiding)
Studiejaar + periode	Jaar 4, periode 1-4
Ingangseisen	Zie artikel 17 lid 3 in het OER
Aanwezigheidsplicht	nvt

Plaats van de onderwijseenheid in het onderwijsprogramma

Vakdidactisch ontwerpen vormt de afronding van de inhoud van het vakdidactische programma binnen de lerarenopleiding.

Doelen en inhoud

Leeruitkomsten

1. De student beargumenteert de keuze van zijn vakdidactisch vraagstuk om het vakinhoudelijk leren van lerenden te bevorderen en maakt hierbij gebruik van een variatie van input van betrokkenen uit de eigen onderwijspraktijk en (inter)nationale vakdidactische theorieën en methodieken.
2. De student geeft het doorlopen ontwerpproces weer waarin prototypen zijn ontworpen, uitgeprobeerd en geëvalueerd gericht op zijn gekozen vakdidactisch vraagstuk. Hij beschouwt gemaakte keuzes kritisch, verzamelt feedback van betrokkenen binnen en buiten de eigen onderwijspraktijk en maakt gebruik van (inter)nationale vakdidactische theorieën en methodieken. Het proces en de opgedane inzichten zijn inzichtelijk en op een systematische manier navolgbaar gemaakt voor derden.
3. De student beschrijft wat het ontwerpproces en daarmee opgedane inzichten betekenen voor de visie op zijn vakdidactisch handelen.

Inhoud

Het *vakdidactisch vraagstuk* dient relevant te zijn voor het vakinhoudelijk leren van leerlingen. Het vraagstuk kan gaan over het leren van (aspecten) binnen het afzonderlijke schoolvak of vakgebied. Het kan ook gaan over een vakoverstijgend maatschappelijk vraagstuk, waar het schoolvak deel van uitmaakt.

Relatie met Kennisbasis

De leeruitkomsten en inhoud van de onderwijseenheid zijn gerelateerd aan:

- a) *Bekwaamheidseisen zoals verankerd in de Wet BIO*
<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/werken-in-het-onderwijs/bekwaamheidseisen-leraren>
- b) *FLOT Visie op praktijkonderzoek*
- c) *NLQF niveau 6* <https://www.nlqf.nl/nlqf-niveaus>
- d) *Kennisbases tweedegraads lerarenopleidingen* <https://10voordeleraar.nl/publicaties>

Werkwijze en organisatie

Tijdens de afstudeerfase neemt de student deel aan een PLG (leergemeenschap) en wordt begeleid door een procesbegeleider.

Literatuur en leermiddelen

De student dient zelfstandig passend bij het gekozen vraagstuk literatuur te zoeken en verwerken.

Toetsing

De eindbeoordeling van de gehele onderwijseenheid zal plaatsvinden op basis van een portfolio-assessment.

Het portfolio bestaat uit een verantwoording. Hierin worden de leeruitkomsten aangetoond. Daarnaast wordt het portfolio aangevuld met bewijzen ter ondersteuning van de aan te tonen leeruitkomsten.

De beoordeling kent twee fasen:

1. Ontvankelijkheidtoetsing door de beoordelaars.
2. De inhoudelijke beoordeling door de beoordelaars.